

Gezondheidsmonitor stad Antwerpen 2020

Hoofdstuk 7 Aanvullende resultaten op basis van Antwerpse Monitor (Corona-bevraging)

Opdrachtgever

Stad Antwerpen / Sociale Dienstverlening

Uitvoerder

Stad Antwerpen / Team Data / Daniël Van Nijlen

Verantwoordelijke uitgever

Stad Antwerpen / Team Data

Datum

19/10/2020

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
7 Antwerpse Monitor	4
7.1 Sociaal contact.....	6
7.2 Algemeen welbevinden	14
7.2.1 Algemeen gelukgevoel	14
7.2.2 CES-D.....	15
7.2.3 CES-D naar leeftijd	21
7.3 Welbevinden met betrekking tot corona	33
7.3.1 Zorgen.....	33
7.3.1.1 Algemeen.....	33
7.3.1.2 Leeftijd.....	36
7.3.1.3 Thuistaal.....	42
7.3.1.4 Sector.....	47
7.3.2 Verandering in welbevinden	51
7.3.2.1 Algemeen.....	51
7.3.2.2 Leeftijd.....	53
7.3.2.3 Thuistaal.....	60
7.3.2.4 Sector.....	63
7.3.3 Psychologische hulp gezocht	63
7.3.3.1 Algemeen.....	64
7.3.3.2 Sector.....	64
7.3.4 Hoe moeilijk veranderingen?.....	66
7.3.4.1 Algemeen.....	66
7.3.4.2 Thuistaal.....	68
7.3.4.3 Sector.....	70
7.4 Gedrag.....	73
7.4.1 Aanpassing gedrag	73
7.4.1.1 Algemeen.....	73
7.4.1.2 Thuistaal.....	75
7.4.2 Intentie toekomstig gedrag	80
7.4.3 Coping	86
7.4.3.1 Algemeen.....	86
7.4.3.2 Leeftijd.....	89

7.4.4 Vrije tijd	98
Lijst van tabellen	102
Lijst van figuren.....	103
Lijst van grafieken	104

7 Antwerpse Monitor

In dit hoofdstuk gaan we in op hoe Antwerpenaars de coronacrisis beleven en dit op basis van de resultaten van de Antwerpse Monitor (AMON). De Antwerpse monitor is een continue bevraging bij Antwerpenaars die eind 2009 opgestart werd. Wekelijks worden 500 Antwerpenaars tussen de 16 en 80 jaar uitgenodigd om deze bevraging in te vullen. De steekproeftrekking gebeurt op basis van het bevolkingsregister.

De vragenlijst wordt afgenomen in zogenaamde golven. In een volledig jaar zijn er acht golven en een typische golf bestaat uit zes weken. De Antwerpse Monitor bestaat uit een set vaste vragen die over golven heen constant blijven, maar per golf kunnen ad-hoc vragen opgenomen worden die ingaan op specifieke thema's. Vanaf Golf 3 van dit jaar werden er naar aanleiding van de coronacrisis ook vragen opgenomen rond hoe de Antwerpenaars deze crisis beleven en welke impact deze crisis heeft op hun leven. In grote lijnen werden vragen opgenomen over de impact op hun algemeen welbevinden, de mate waarin men zich zorgen maakt over corona, over het effect van corona en de maatregelen op hun dagelijks gedrag, hun coping met corona en de situatie en de impact op hun werksituatie. Ook werd gevraagd hoe men de reactie van stad Antwerpen op de crisis beoordeelt. Daarnaast zijn er ook een aantal vaste vragen over vrijetijdsbesteding, vertrouwen in instellingen, inschatting toekomstige werkgelegenheid in Antwerpen waarvoor het ook interessant is te bekijken in welke mate de coronacrisis hierop een impact heeft. Niet al deze thema's zullen in dit hoofdstuk aan bod komen. We focussen op de thema's die een beeld kunnen geven over de gezondheid van de Antwerpenaar in deze periode, en dan in belangrijke mate het mentaal welbevinden.

Tabel 1 geeft een overzicht van de looptijd van de golven die in de coronaperiode vallen met telkens ook het aantal Antwerpenaars waarvan data werden meegenomen in de analyse. Voor Golf 2 waren er nog geen specifieke vragen rond corona opgenomen omdat deze golf startte voordat coronamaatregelen werden uitgevaardigd, maar de afname viel wel voor een belangrijk stuk in de periode na de aanvang van de maatregelen. In een aantal analyses zullen we deze golf dan ook expliciet meenemen omdat mogelijk daar al bepaalde patronen zich zullen aftekenen. Opvallend is ook dat de respons in Golf 3 duidelijk hoger lag dan in andere golven. Deze hogere respons heeft zich wel niet doorgezet in Golf 4 en 5.

Tabel 1 Looptijd en respons golven Antwerpse Monitor

Golf	Looptijd	Respons
2	24 februari t/m 30 maart, deadline invullen 13 april	509
3	6 april t/m 11 mei, deadline invullen 25 mei	678
4	18 mei t/m 22 juni, deadline invullen 6 juli	518
5	29 juni t/m 3 augustus, deadline invullen 17 augustus	550

In het eerste deel van het hoofdstuk (§7.1) bespreken we de mate waarin de Antwerpenaars in deze coronaperiode nog sociaal contact hadden met 'significant others'. Ook geven we mee hoe de Antwerpenaars het contact met deze groepen zien evolueren na (eventuele) versoepelingen van maatregelen. Deel twee van het hoofdstuk (§7.2) bespreekt de evolutie van het algemeen welbevinden van de Antwerpenaar in deze periode. Hierbij worden de cijfers ook afgezet tegenover vroegere cijfers, enerzijds uit de Antwerpse Monitor zelf, anderzijds tegenover resultaten uit de Stadsmonitor van 2017. Een volgend deel (§7.3) focust meer specifiek op de rechtstreekse impact van corona op het mentaal welbevinden: in welke mate maakt men zich zorgen, hoe wijzigde hun welbevinden door corona en hoe moeilijk waren de veranderingen, heeft men al dan niet psychologische hulp gezocht. Het laatste deel (§7.4) bekijkt welke gedragsaanpassingen de Antwerpenaar deed in deze coronaperiode, maar ook of men van plan is in de toekomst zijn gedrag al dan niet aan te passen. Een belangrijk onderdeel van deze paragraaf gaat ook in op hoe de Antwerpenaar trachtte met deze periode om te gaan.

Doorheen het hoofdstuk zullen we wanneer er opvallende verschillen werden vastgesteld ook ingaan op de aparte resultaten voor verschillende bevolkingsgroepen. De achtergrondkenmerken waarop we hiervoor focussen zijn de leeftijd, de thuistaal en de sector waarin men werkt. We gaan alle aparte analyses voor deze groepen niet in detail bespreken, maar beperken ons tot daar waar we opvallende verschillen vonden. Indien een onderscheid dus niet expliciet vermeld wordt, wijst dit erop dat er eigenlijk geen fundamentele verschillen werd gevonden.

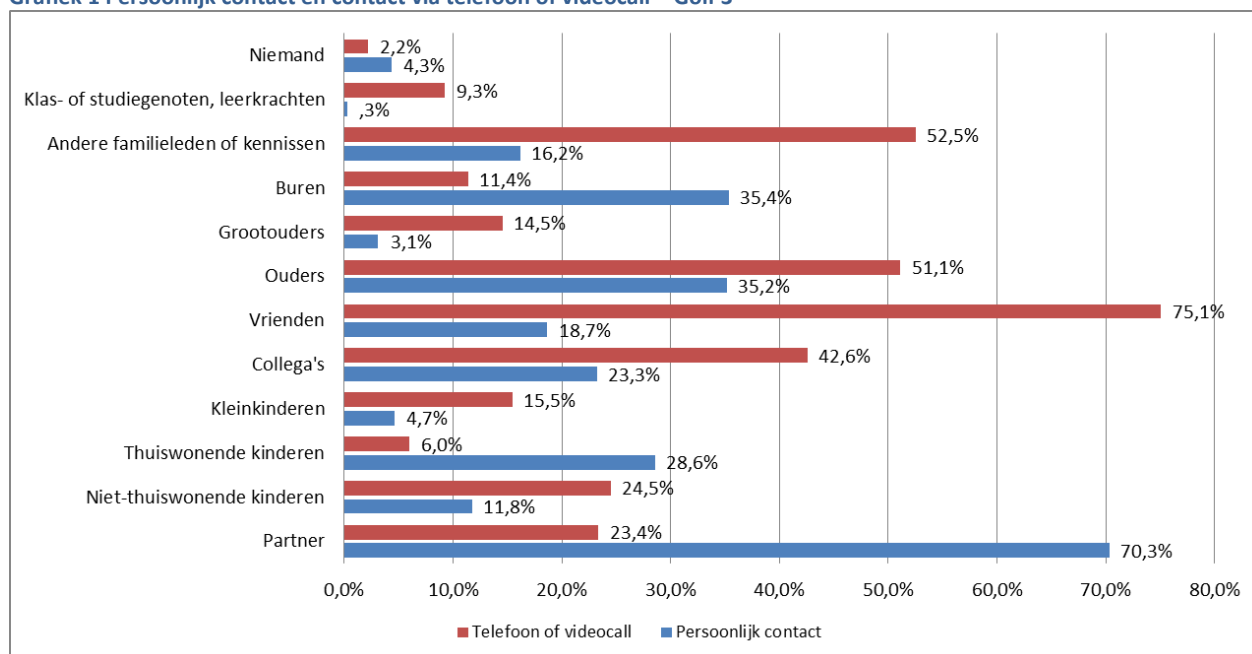

7.1 Sociaal contact

Zowel in Golf 3 als Golf 4 en 5 waren vragen opgenomen rond de mate waarin men met bepaalde 'significant others' nog contact had. In Golf 3 werd gevraagd aan te geven of men al dan niet nog contact had na 14 maart waarbij een onderscheid werd gemaakt tussen persoonlijk en contact via telefoon of videocall.

De cijfers voor de vragen uit Golf 3 (april – midden mei) presenteren we in Grafiek 1, met telkens een apart balkje voor persoonlijk contact en contact via telefoon of videocall. Met wie je al dan niet contact hebt, hangt natuurlijk af van je gezinssituatie waardoor de resultaten voor specifieke groepen niet altijd even veelzeggend zijn, maar we zien dat 4,3% van de respondenten aangeeft met niemand persoonlijk contact te hebben gehad. Voor contact via telefoon of videocall is dit 2,2%.

Grafiek 1 Persoonlijk contact en contact via telefoon of videocall – Golf 3

Bron: Antwerpse monitor

We gingen ook na of er verschillen zijn naar leeftijd in de mate waarin men aangeeft met niemand contact gehad te hebben. Hiervoor gebruikten we een indeling in vier leeftijdsgroepen: 16-24-jarigen, 25-39-jarigen, 40-64-jarigen en 65 jaar of ouder. We stelden geen significante verschillen vast wat betreft leeftijd in de mate waarin men met niemand contact had, zowel voor persoonlijk contact als contact via telefoon of videocall.

We bekeken ook of er verschillen waren wat betreft thuis taal. Hierbij maakten we een onderscheid tussen twee groepen. Enerzijds respondenten die aangaven thuis enkel Nederlands te spreken en anderzijds respondenten die thuis Nederlands combineren met een andere taal of thuis enkel een of meerdere andere talen dan het Nederlands spreken. De twee laatste groepen hebben we samen genomen om een voldoende grote groep te krijgen. Wat betreft thuistaal zien we wel een verschil in de mate waarin men sinds 14 maart nog persoonlijk contact had met iemand. Van de Antwerpenaars die thuis enkel Nederlands spreken geeft 2,4% aan dat ze sinds 14 maart met niemand nog persoonlijk contact hadden terwijl dit voor de andere groep duidelijk hoger ligt op 9,7%.

De vraagstelling in Golf 4 en 5 werd aangepast naar *'Had je tijdens de quarantaine door het coronavirus meer of minder contact (fysiek of via telefoon of videocall) met vrienden, familie, ... dan vóór de coronacrisis?'*. De resultaten voor deze vraag stellen we op twee manieren voor. In

Grafiek 2 worden de cijfers weergegeven inclusief de antwoordoptie 'niet van toepassing/doe ik nooit'. In

Grafiek 3 worden de cijfers herberekend zonder deze antwoordoptie.

Gebaseerd op deze laatste grafiek met de herberekende resultaten zien we dat men voornamelijk aangeeft meer contact gehad te hebben met thuiswonende kinderen in vergelijking met de periode voor corona. Ook voor contact met de partner wordt vaak aangegeven dat men meer contact had. Voor alle andere groepen geeft men voornamelijk aan dat men minder contact had. De verschuivingen over de twee golven zijn niet-significant, enkel bij contact met vrienden wordt er in Golf 5 (juli – midden augustus) significant minder vaak aangegeven dat men dit nooit doet of dat het niet van toepassing is.

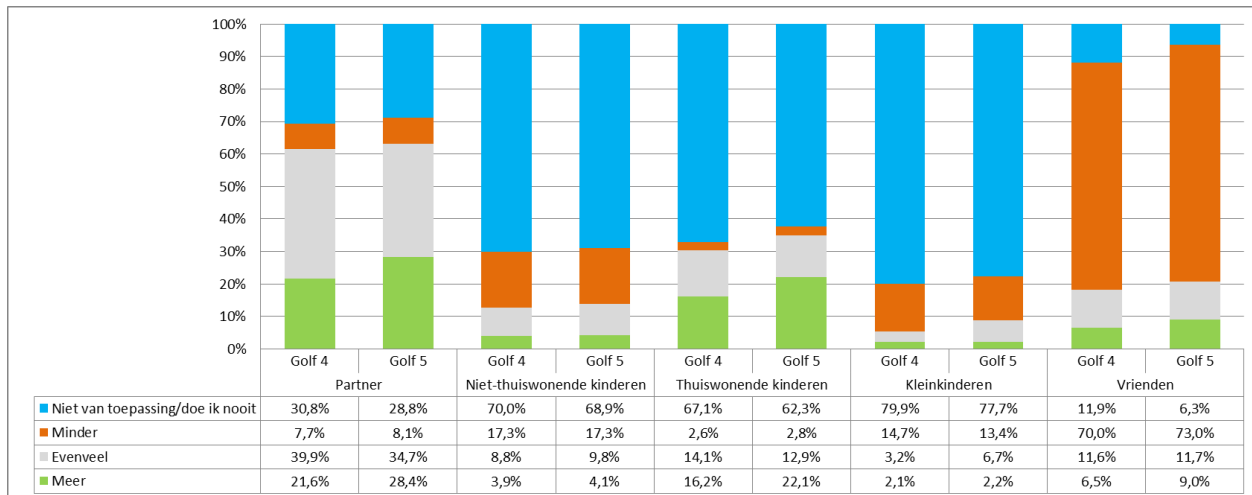
Significantietoetsen:

- Partner: $\chi^2=6.945$, $df=3$, $p=.074$
- Niet-thuiswonende kinderen: $\chi^2=.347$, $df=3$, $p=.951$
- Thuiswonende kinderen: $\chi^2=5.769$, $df=3$, $p=.123$
- Kleinkinderen: $\chi^2=7.021$, $df=3$, $p=.071$
- Vrienden: $\chi^2=11.103$, $df=3$, $p=.011$
- Ouders: $\chi^2=3.599$, $df=3$, $p=.308$
- Grootouders: $\chi^2=4.970$, $df=3$, $p=.174$
- Buren: $\chi^2=1.317$, $df=3$, $p=.725$
- Andere familieleden of kennissen: $\chi^2=6.907$, $df=3$, $p=.075$

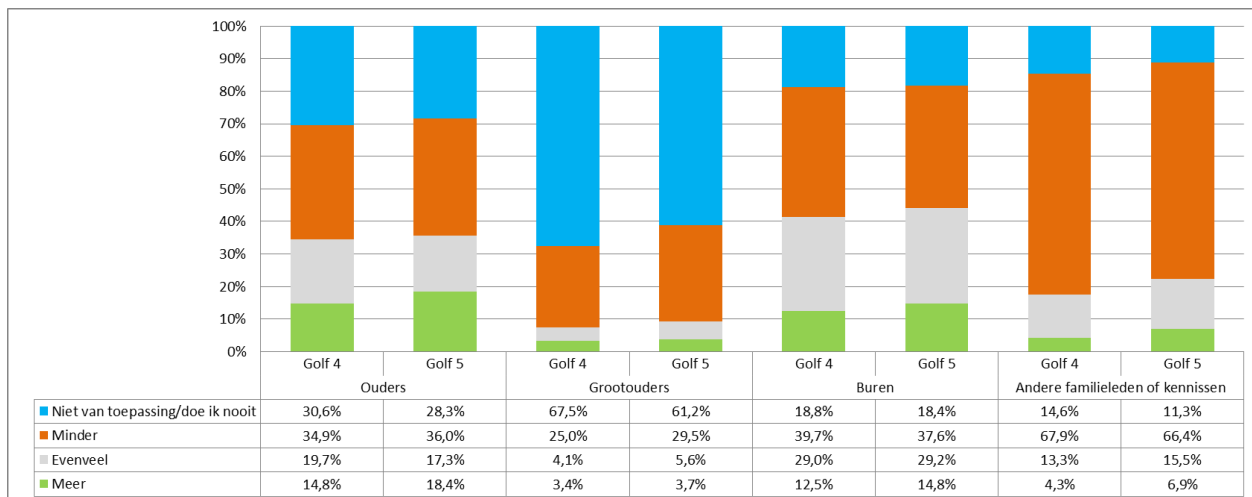

Grafiek 2 Meer of minder contact (persoonlijk of telefoon/videocall), inclusief 'niet van toepassing/doe ik nooit' – Golf 4 en 5

(a)

(b)

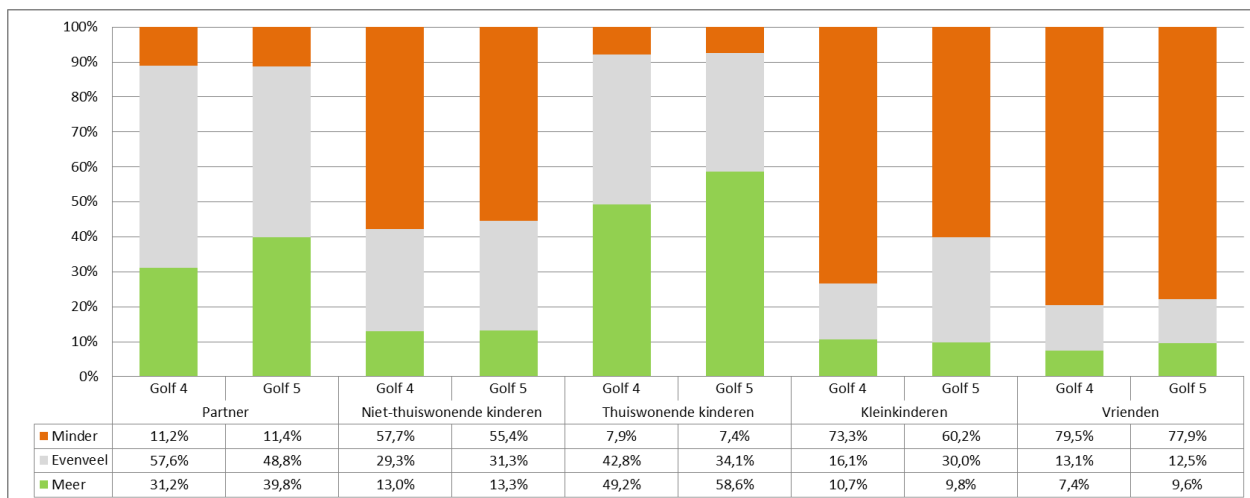

Bron: Antwerpse monitor

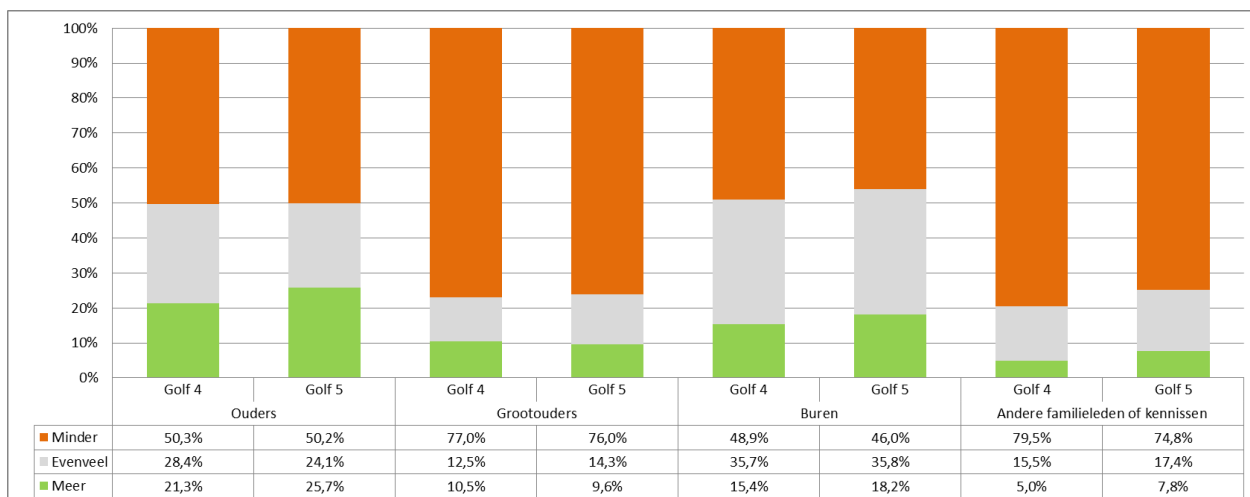

Grafiek 3 Meer of minder contact (persoonlijk of telefoon/videocall) – Golf 4 en 5

(a)

(b)

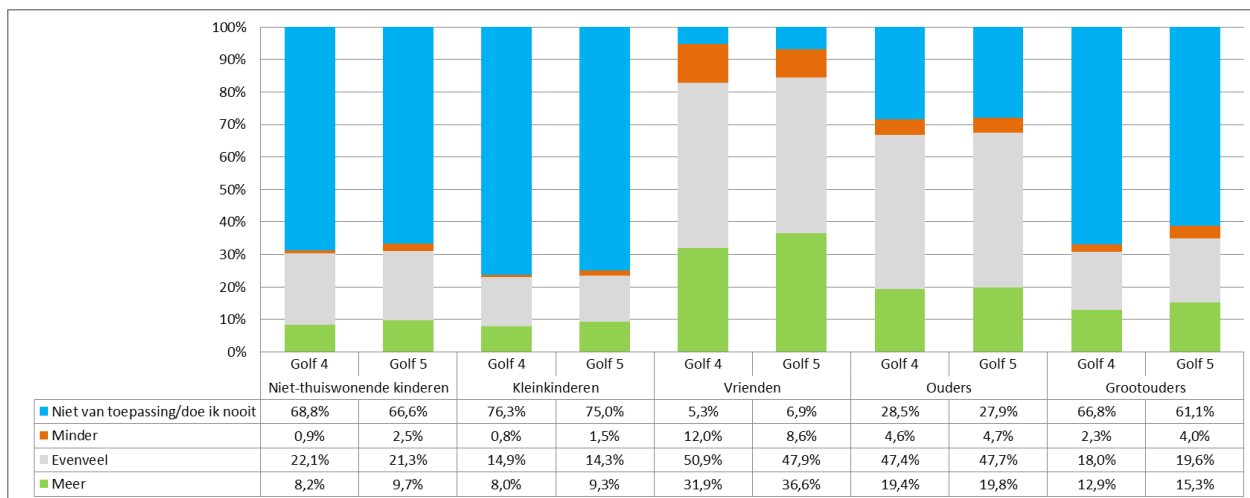
Bron: Antwerpse monitor

In Golf 4 (midden mei – juni) en 5 werd ook gevraagd in welke mate men van plan was het contact na versoepelingen te intensifiëren of niet. De vraagstelling was concreet *‘Ben je van plan om na de versoepeling van de maatregelen meer of minder contact te onderhouden (fysiek of via telefoon of videocall) met vrienden, familie,... dan vóór de coronacrisis?’*. Voornamelijk voor klas- of studiegenoten/leerkrachten wordt toch al wel eens aangegeven dat men van plan is minder contact te onderhouden met hen. Je kan hier wel de bedenking maken of dit een coronagerelateerde vaststelling is of een nuchtere vaststelling omdat het school- of academiejaar zal aflopen. Ook voor de andere categorieën is het niet strikt te onderscheiden of het gaat om een intentie of een vaststelling omdat men ervan uitgaat dat men na de versoepeling nog niet terug zal kunnen gaan naar normaal contact. Dit verklaart mogelijk ook het wat hogere cijfer voor minder contact met collega's.

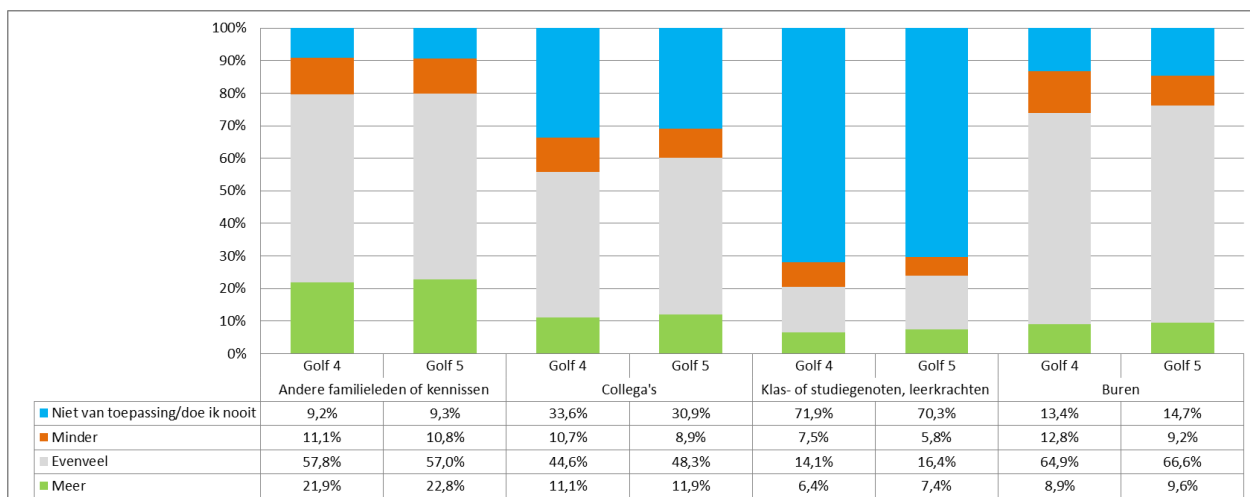

Grafiek 4 Intentie contact na versoepelingen, inclusief 'niet van toepassing/doe ik nooit' – Golf 4 en 5

(a)

(b)

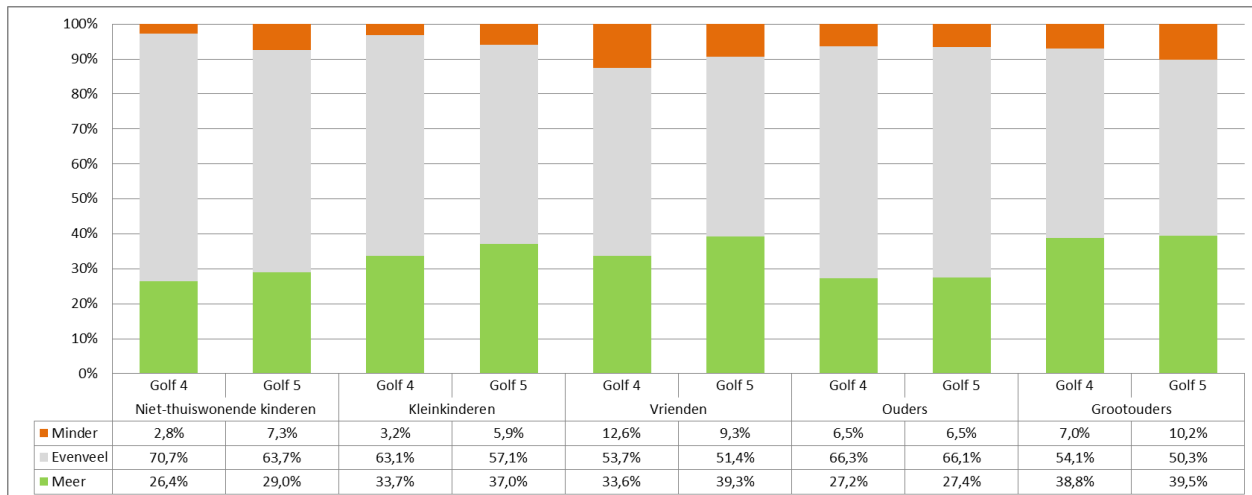

Bron: Antwerpse monitor

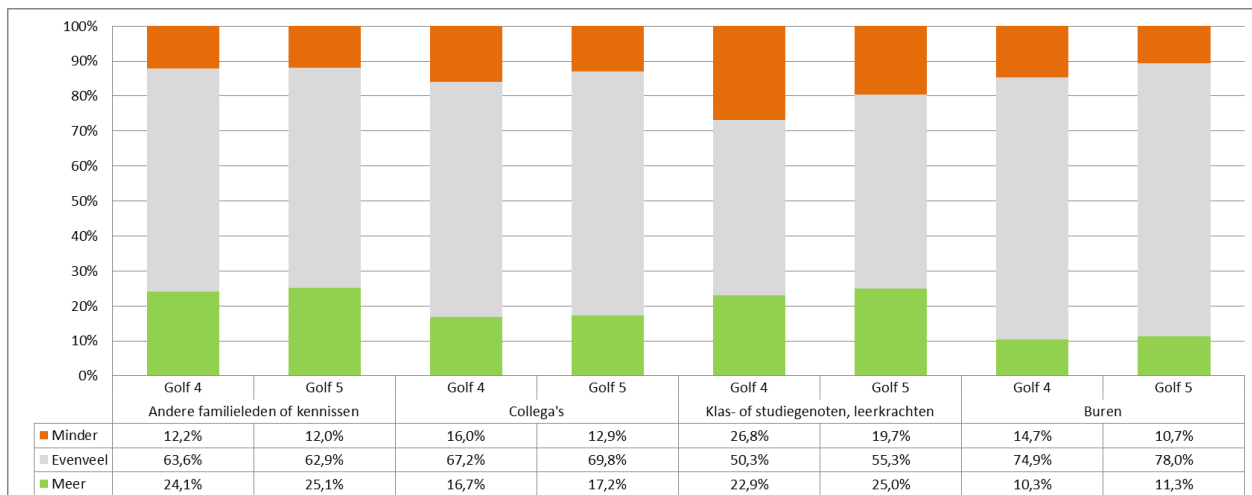

Grafiek 5 Intentie contact na versoepelingen– Golf 4 en 5

(a)

(b)

Bron: Antwerpse monitor

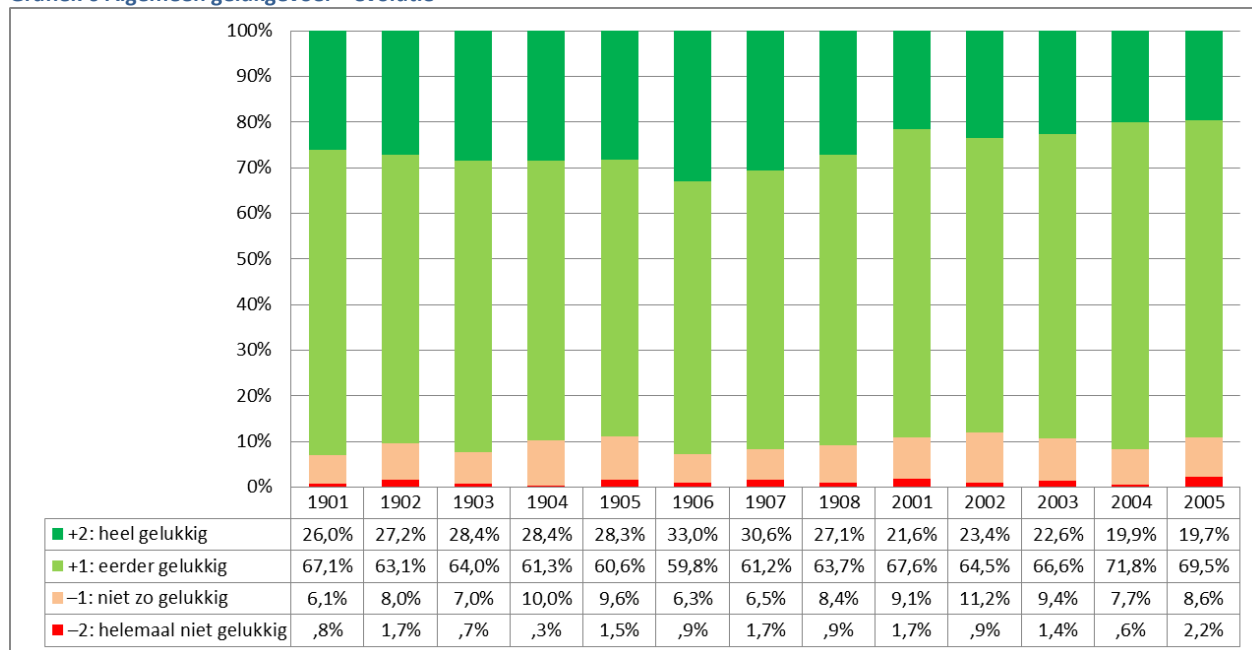
7.2 Algemeen welbevinden

Eén van de vaste vragen in de Antwerpse Monitor gaat na in welke mate men zich in het algemeen gelukkig voelt ('Over het algemeen genomen, kan je zeggen hoe gelukkig je bent?'). Daarnaast wordt vanaf Golf 3 van 2020 ook een vragenbatterij opgenomen om het voorkomen van depressieve symptomen vast te stellen. De vragenbatterij is de Center for Epidemiological Studies Depression Scale (CES-D)¹, een zelfbeoordelvingsvragenlijst gericht op het vaststellen van depressieve symptomen bij bevolkingsgroepen. Deze vragenbatterij werd ook afgenomen in het kader van de stadsmonitor in 2017². De resultaten uit de stadsmonitor kunnen we dan als vergelijkingsbasis gebruiken. De resultaten wat betreft het algemeen gelukgevoel komen aan bod in §7.2.1, de resultaten voor de CES-D in §7.2.2.

7.2.1 Algemeen gelukgevoel

De evolutie op de vraag naar het algemeen gelukgevoel van de respondent sinds de eerste golf van 2019 wordt weergegeven in Grafiek 6. Globaal genomen zijn de verschuivingen doorheen de golven significant ($\chi^2=89.858$, $df=36$, $p=.000$) Wanneer we specifiek toetsen waar er verschuivingen zitten tussen de golven dan wordt in Golf 4 (midden mei – juni) van 2020 wel wat minder vaak voor de meest positieve optie dan in Golf 6 en 7 van 2019. Kijken we dan naar de concrete cijfers van Golf 4 van 2020 dan blijken deze bijvoorbeeld niet af te wijken van de cijfers voor Golf 1 van 2020. De kleine verschuiving lijkt dus niet echt toe te schrijven aan corona.

Grafiek 6 Algemeen gelukgevoel – evolutie

Bron: Antwerpse monitor

¹ [https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Instrumenten/Center-for-Epidemiological-Studies-Depression-Scale-\(CES-D\)](https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Instrumenten/Center-for-Epidemiological-Studies-Depression-Scale-(CES-D))

² https://gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be/sites/gemeente-en-stadsmonitor/files/stadsmonitor_pub.pdf

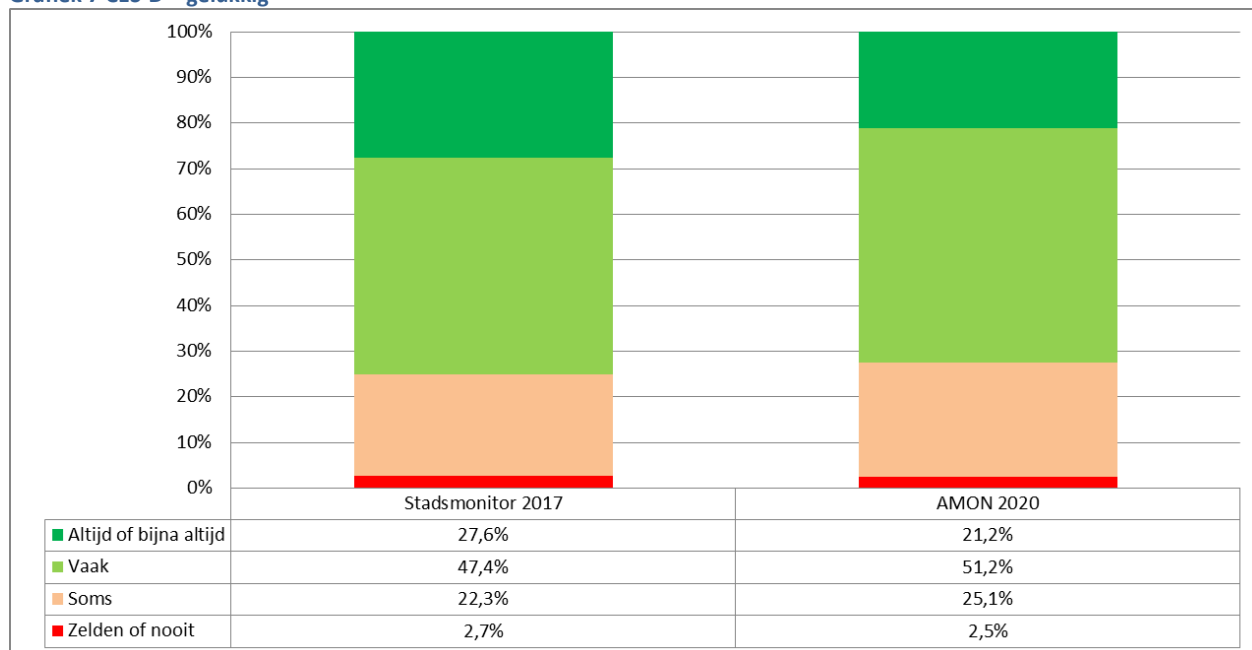
7.2.2 CES-D

De verschillende items van de CES-D starten allemaal van de volgende stam: 'Hoe vaak gedurende de voorbije week...'. De batterij vraagt dus naar depressieve symptomen in de afgelopen week. De schaal bestaat uit negen items, waarbij de eerste twee items over positieve fenomenen gaan ('was je gelukkig', 'heb je van het leven genoten'). De andere items bevragen eerder typische depressieve symptomen (e.g. 'voelde je je gestresseerd', 'heb je slecht geslapen').

We zetten in onderstaande grafieken de resultaten voor de drie golven samen telkens af tegenover de resultaten uit de stadsmonitor die in 2017 werd afgenomen, waarbij we voor die laatste natuurlijk focussen op de resultaten voor de stad Antwerpen. We nemen de resultaten voor de drie golven van de Antwerpse Monitor samen omdat we geen significante verschuivingen doorheen de drie golven zagen. De enige uitzondering hierop was het item 'voelde je je gedeprimeerd'. Voor dit item stellen we ook de evolutie doorheen de drie golven voor.

In vergelijking met 2017 kiezen Antwerpenaars voor het item 'was je gelukkig' nu minder vaak voor de antwoordoptie 'altijd of bijna altijd' (Grafiek 7; $\chi^2=24.216$, $df=3$, $p=.000$) en wat vaker voor 'vaak' of 'soms'. Voor de meest negatieve antwoordoptie zien we geen verschuiving. Waar in 2017 nog iets meer dan een kwart aangaf zich de afgelopen week altijd of bijna altijd gelukkig te hebben gevoeld is dit voor de drie golven van de AMON in coronatijd iets meer dan 1 op 5. Zowel in 2017 als 2020 geeft zo'n 2,5% aan dat ze zich zelden of nooit gelukkig hebben gevoeld in de voorbije week.

Grafiek 7 CES-D – gelukkig

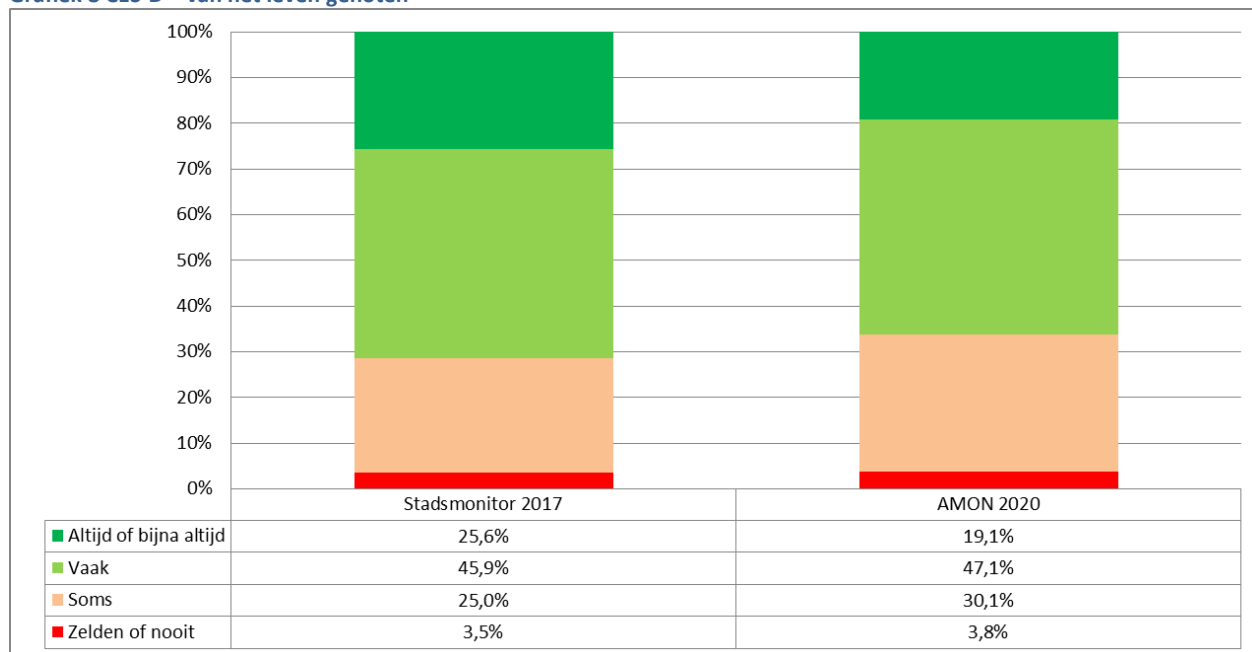
Bron: Antwerpse monitor; Stadsmonitor 2017

Ook bij het item 'van het leven genoten' zien we een significante verschuiving in vergelijking met de resultaten voor de Stadsmonitor 2017 (Grafiek 8; $\chi^2=30.446$, $df=3$, $p=.000$). Antwerpenaars kiezen nu minder vaak voor de antwoordoptie 'altijd of bijna altijd' en vaker voor 'soms'. Ook hier zien we voor de meest negatieve antwoordoptie geen verschuiving. De cijfers zijn vergelijkbaar met de resultaten voor de vraag naar gelukkig zijn. In 2017 gaf iets

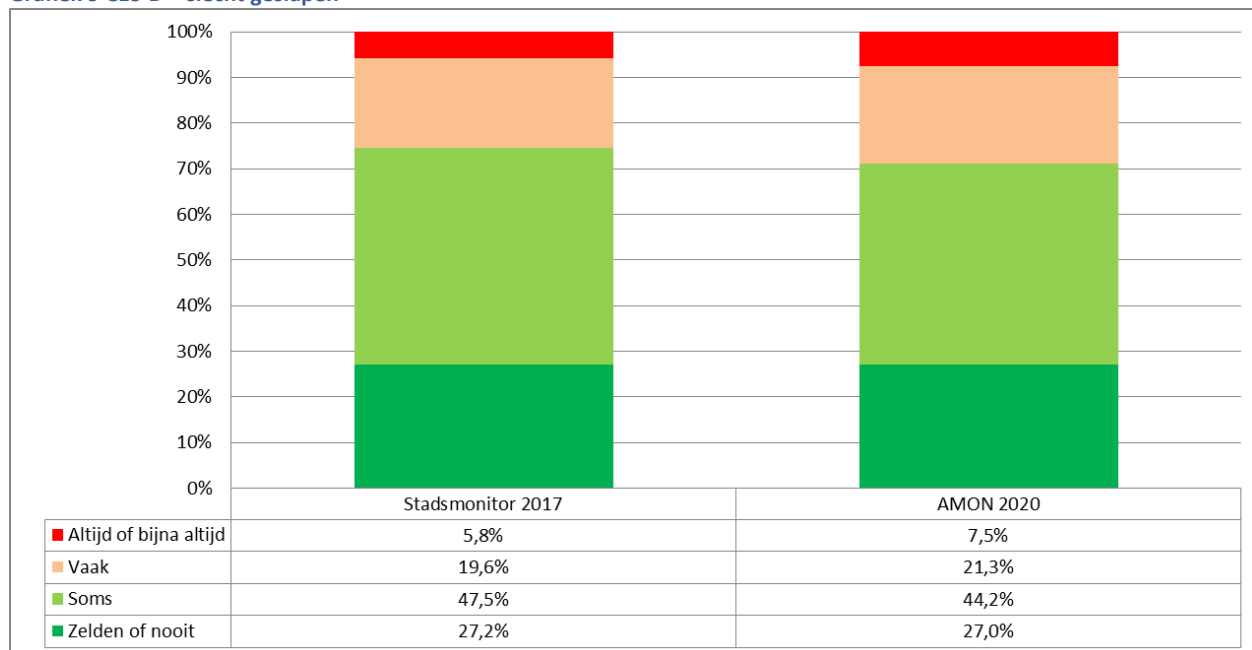
meer dan een kwart aan dat ze altijd of bijna altijd van het leven hebben genoten de voorbije week terwijl dit in 2020 net geen 1 op 5 was. In beide bevragingen geeft een kleine 4% aan dat ze zelden of nooit van het leven hebben genoten de voorbije week.

Grafiek 8 CES-D – van het leven genoten

Bron: Antwerpse monitor; Stadsmonitor 2017

Grafiek 9 CES-D – slecht geslapen

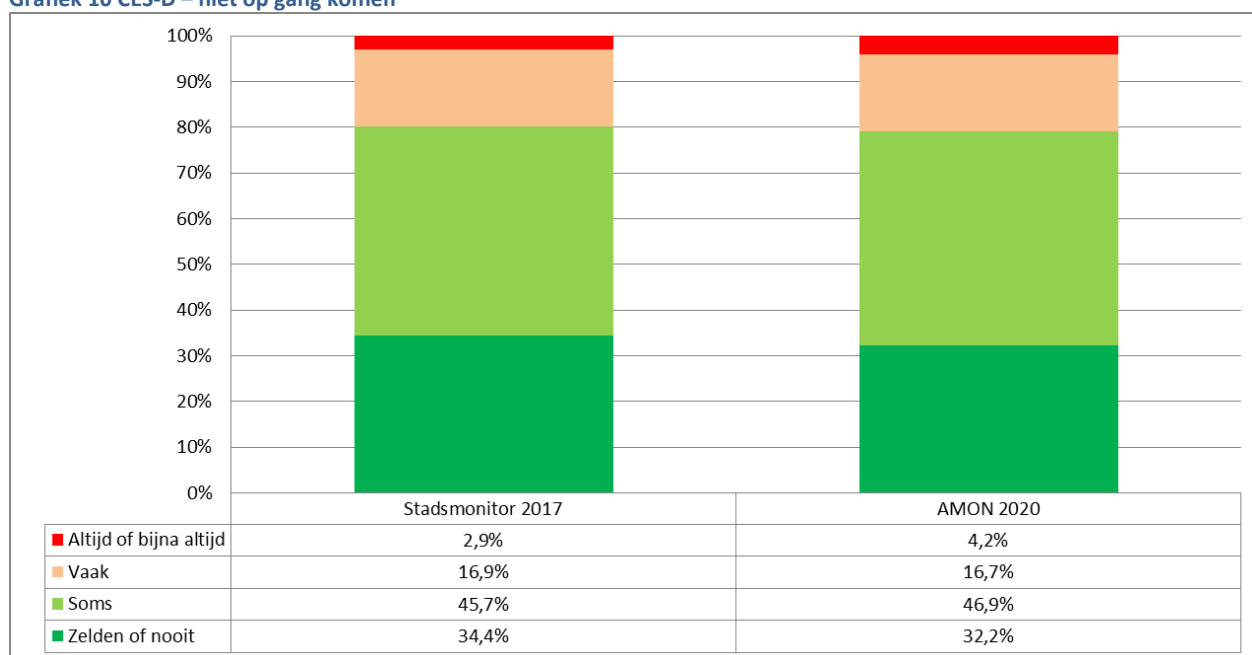
Bron: Antwerpse monitor; Stadsmonitor 2017

Ook voor het item ‘heb je slecht geslapen’ vinden we een significant verschil tussen de resultaten voor de Stadsmonitor 2017 en de resultaten voor de drie AMON-golven (Grafiek 9; $\chi^2=9.045$, $df=3$, $p=.029$). De verschuiving vinden we voor dit item in het feit dat er iets vaker voor de optie ‘altijd of bijna altijd’ wordt gekozen. Ondanks dat de verschuiving significant is, betekent dit in absolute termen niet dat er een grote stijging is. In 2017 koos een kleine 6% voor deze optie, in 2020 was dit 7,5%.

Het volgende item uit de CES-D ging na hoe vaak men de voorbije week het gevoel had niet op gang te kunnen komen. Voor dit item zien we geen significante verschuiving tussen 2017 en 2020 (Grafiek 10; $\chi^2=6.484$, $df=3$, $p=.090$). Op beide momenten geeft ongeveer 1 op 5 aan dat ze minstens vaak het gevoel hadden de voorbije week niet op gang te kunnen komen.

Grafiek 10 CES-D – niet op gang komen

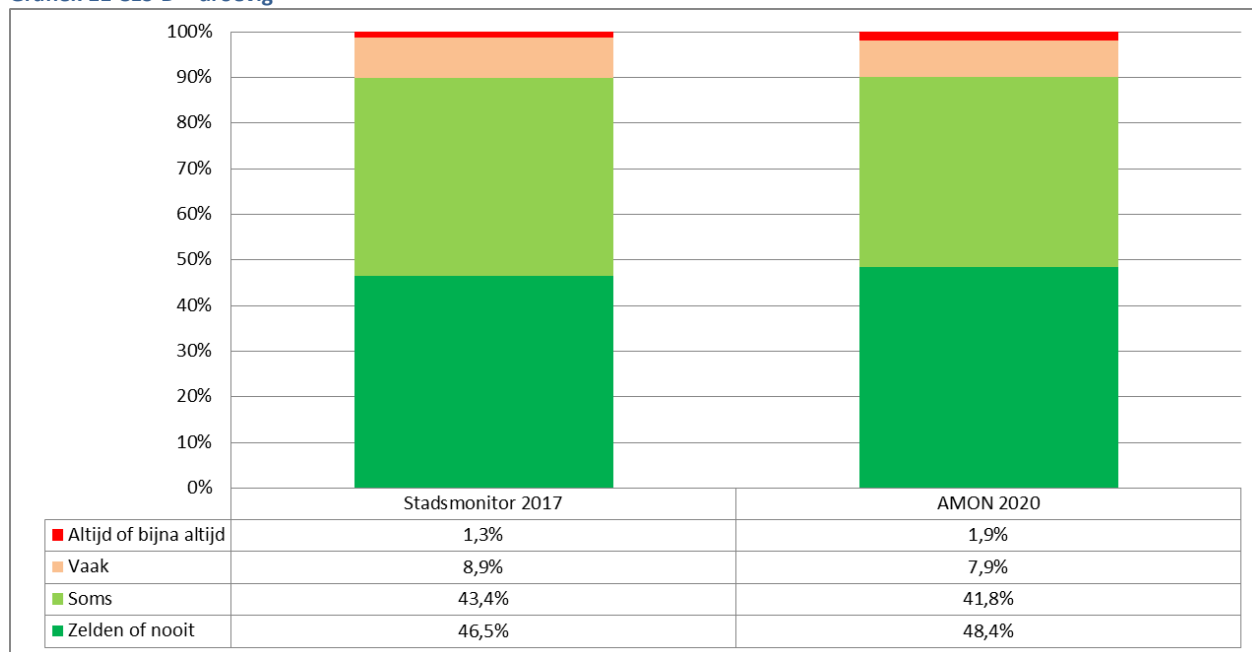

Bron: Antwerpse monitor; Stadsmonitor 2017

Voor het item ‘voelde je je droevig’ zien we eveneens geen significante verschuiving tussen 2017 en 2020 (Grafiek 11; $\chi^2=5.345$, $df=3$, $p=.148$). In totaal geeft zo’n 10% aan dat ze zich minstens vaak droevig voelen, maar dit bleef dus constant tussen 2017 en 2020.

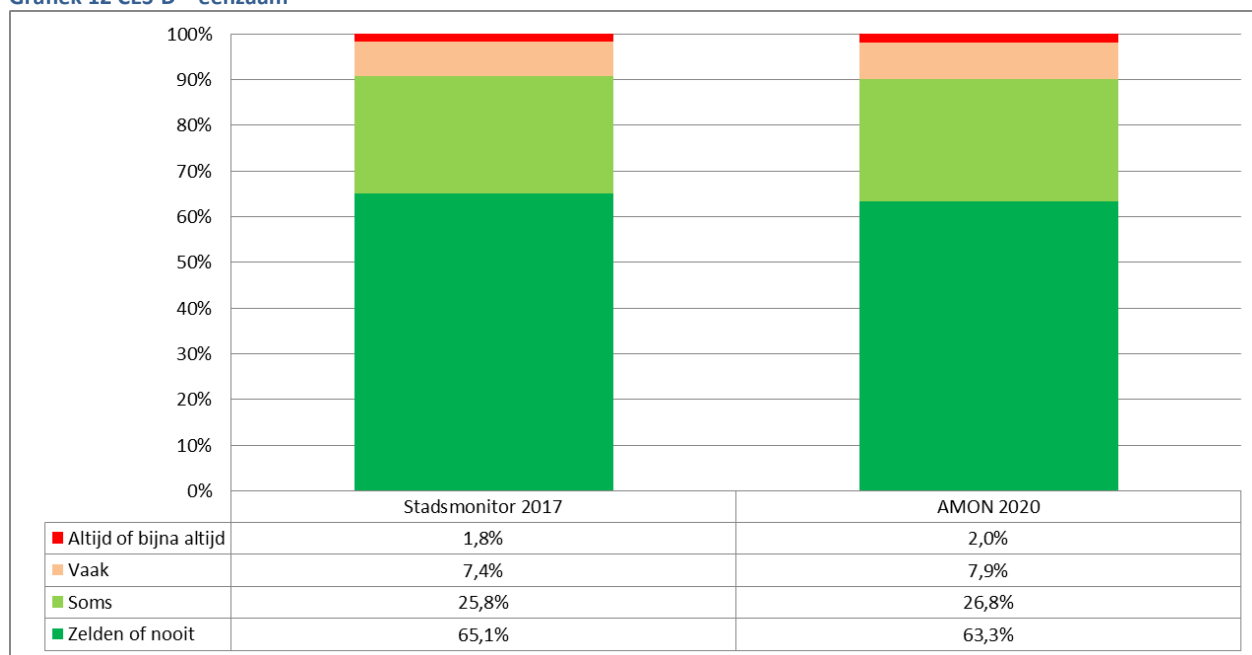

Grafiek 11 CES-D – droevig

Bron: Antwerpse monitor; Stadsmonitor 2017

Grafiek 12 CES-D – eenzaam

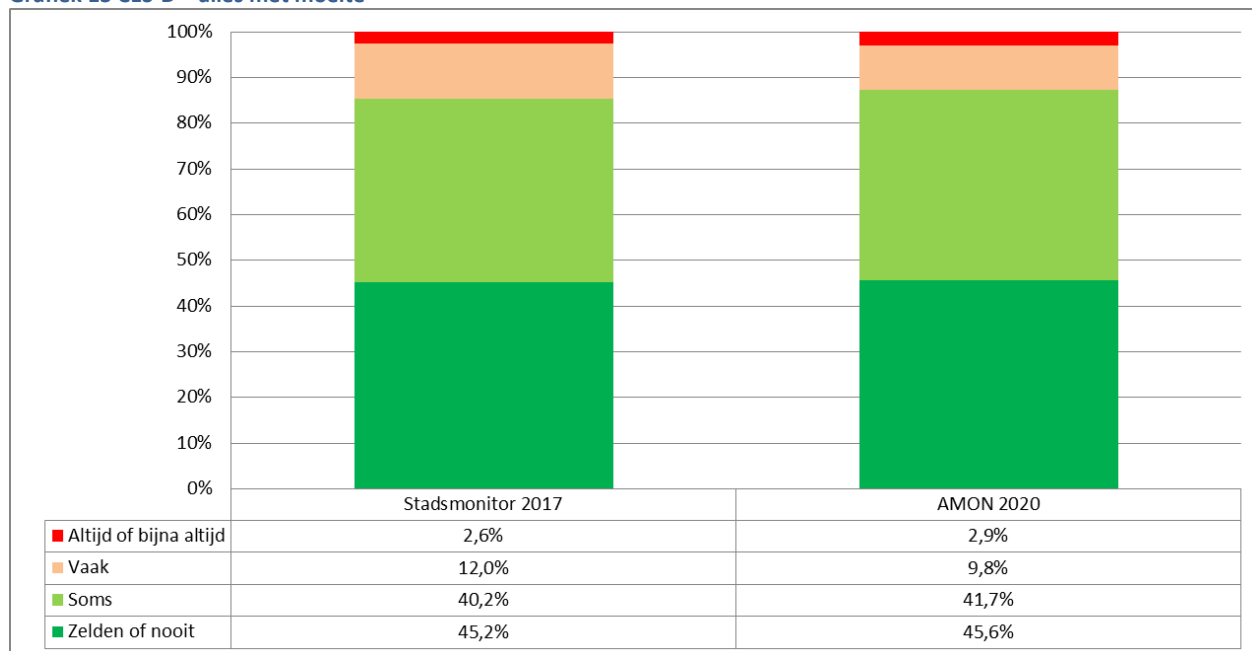
Bron: Antwerpse monitor; Stadsmonitor 2017

In 2020 wordt er niet anders geantwoord op de vraag of men zich de voorbije week eenzaam voelde (Grafiek 12; $\chi^2=1.682$, $df=3$, $p=.641$). Net zoals bij het vorige item geeft in beide jaren ongeveer 1 op 10 van de Antwerpenaars aan dat ze minstens vaak zich eenzaam hebben gevoeld in de afgelopen week.

Een volgend item vroeg hoe vaak men de voorbije week voelde alsof alles met moeite ging (Grafiek 13). De resultaten voor 2020 en 2017 zijn vergelijkbaar en we zien dan ook geen significante verschuiving ($\chi^2=5.612$, $df=3$, $p=.132$). Een kleine 15% van de Antwerpenaars gaf zowel in 2017 als in 2020 aan dat dit zich minstens vaak voordeed in de voorbije week.

Grafiek 13 CES-D – alles met moeite

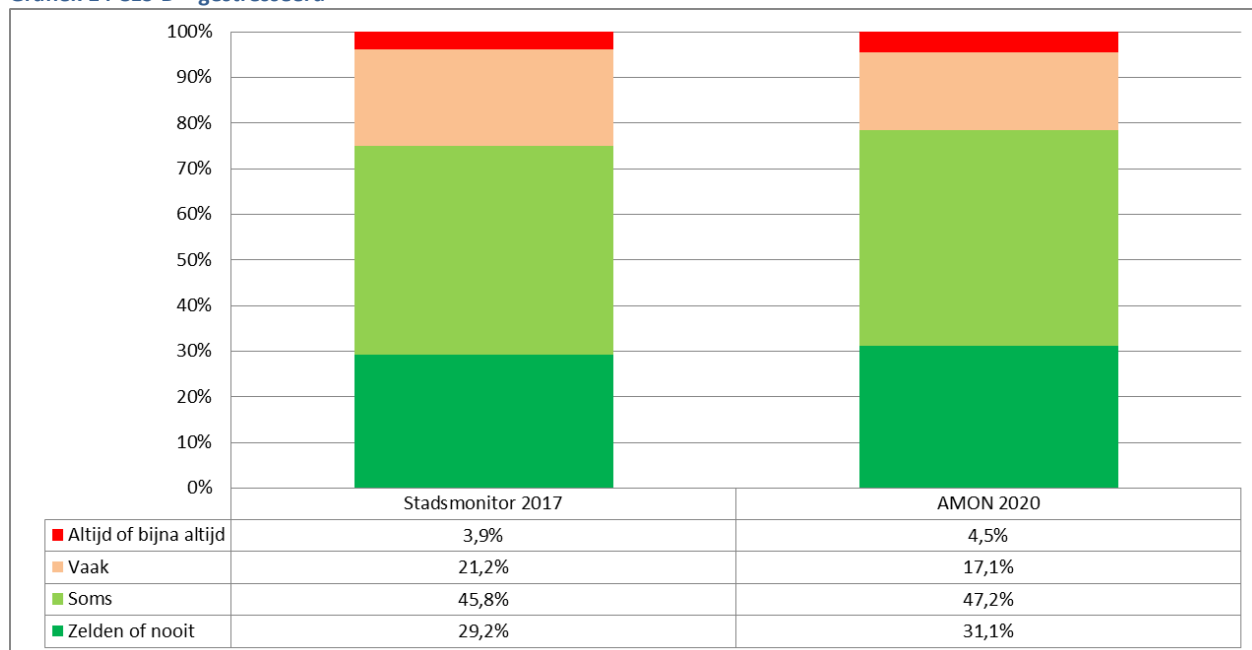

Bron: Antwerpse monitor; Stadsmonitor 2017

Voor het item 'voelde je je gestresseerd' is het verschil in resultaat tussen de Stadsmonitor 2017 en AMON 2020 wel significant (Grafiek 14; $\chi^2=12.025$, $df=3$, $p=.007$). In tegenstelling tot bij de andere items uit de batterij, waarbij als er een verschil optreedt de resultaten voor 2020 wat minder positief zijn, zien we hier dat in 2017 wat meer voor de optie 'vaak' werd gekozen. Desondanks moeten we wel zeggen dat het algemene patroon in de cijfers zeer vergelijkbaar is voor beide jaren.

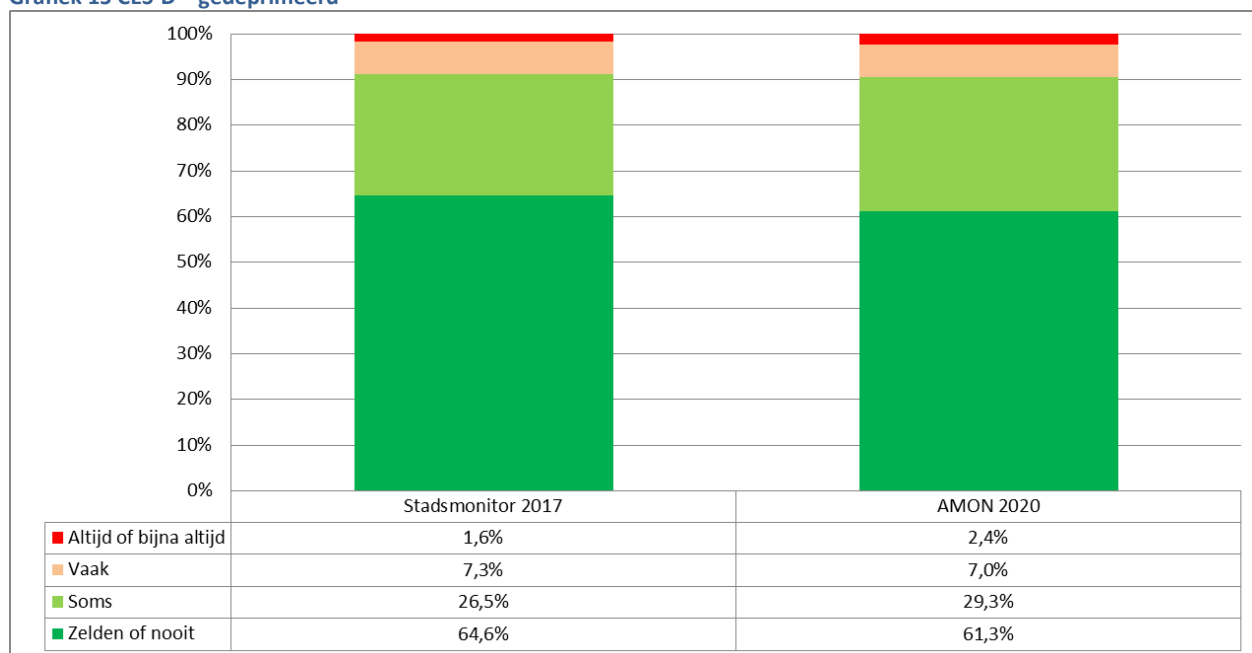

Grafiek 14 CES-D – gestresseerd

Bron: Antwerpse monitor; Stadsmonitor 2017

Grafiek 15 CES-D – gedeprimeerd

Bron: Antwerpse monitor; Stadsmonitor 2017

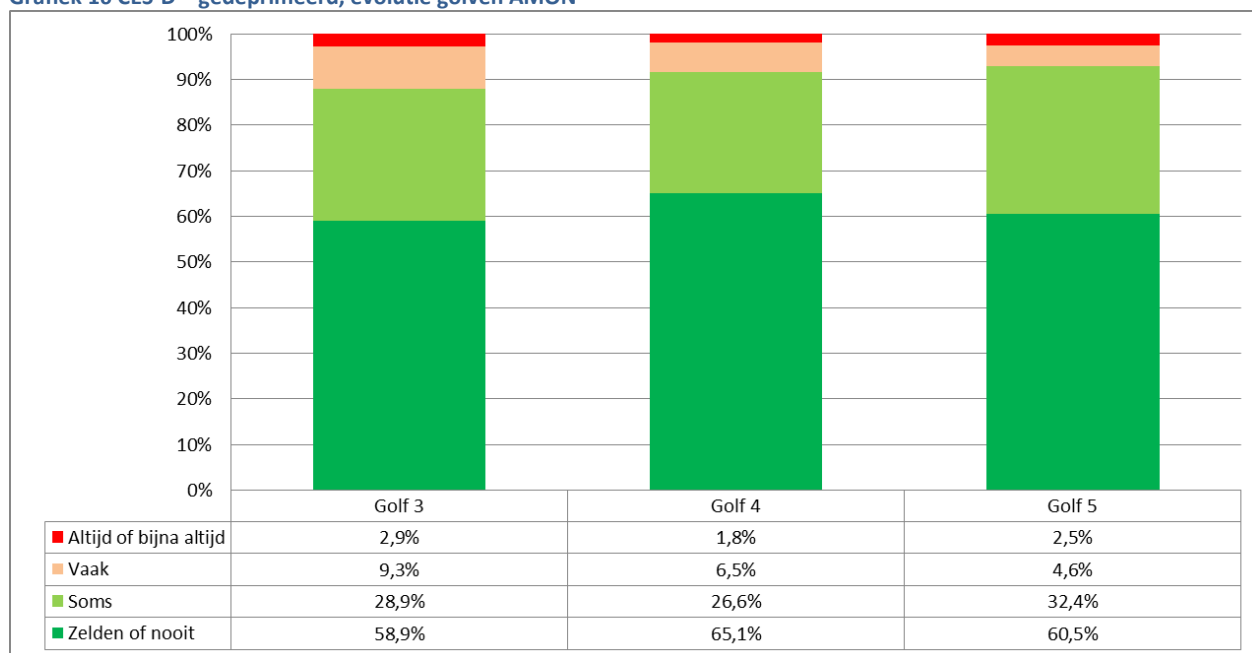
Een laatste item van de CES-D vraagt of men zich de voorbije week gedeprimeerd voelde (Grafiek 15). We zien tussen 2017 en 2020 een verschuiving tussen de antwoordopties 'soms' en 'zelden of nooit' ($\chi^2=8.448$, $df=3$, $p=.038$). De optie 'zelden of nooit' wordt wat minder vaak gekozen in 2020 en verschuift naar de optie 'soms'. Toch blijft

eigenlijk in grote lijnen het patroon gelijk, waarbij ongeveer 1 op 10 Antwerpenaars aangeeft zich minstens vaak gedeprimeerd te hebben gevoeld in de afgelopen week.

Dit item was het enige in de batterij waar we ook verschillen zagen in cijfers voor de drie AMON-golven (Grafiek 16; $\chi^2=15.629$, $df=6$, $p=.016$). In Golf 3 (april – midden mei), de eerste AMON-golf die volledig in de coronaperiode viel, gaven de Antwerpenaars meer aan dat ze zich vaak gedeprimeerd voelden in de voorbije week. In Golf 3 gaf zo'n 12% aan dat ze zich minstens vaak gedeprimeerd voelden. In Golf 4 (midden mei – juni) en Golf 5 (juli – midden augustus) was dit respectievelijk zo'n 8 en 7%.

Grafiek 16 CES-D – gedeprimeerd, evolutie golven AMON

Bron: Antwerpse monitor

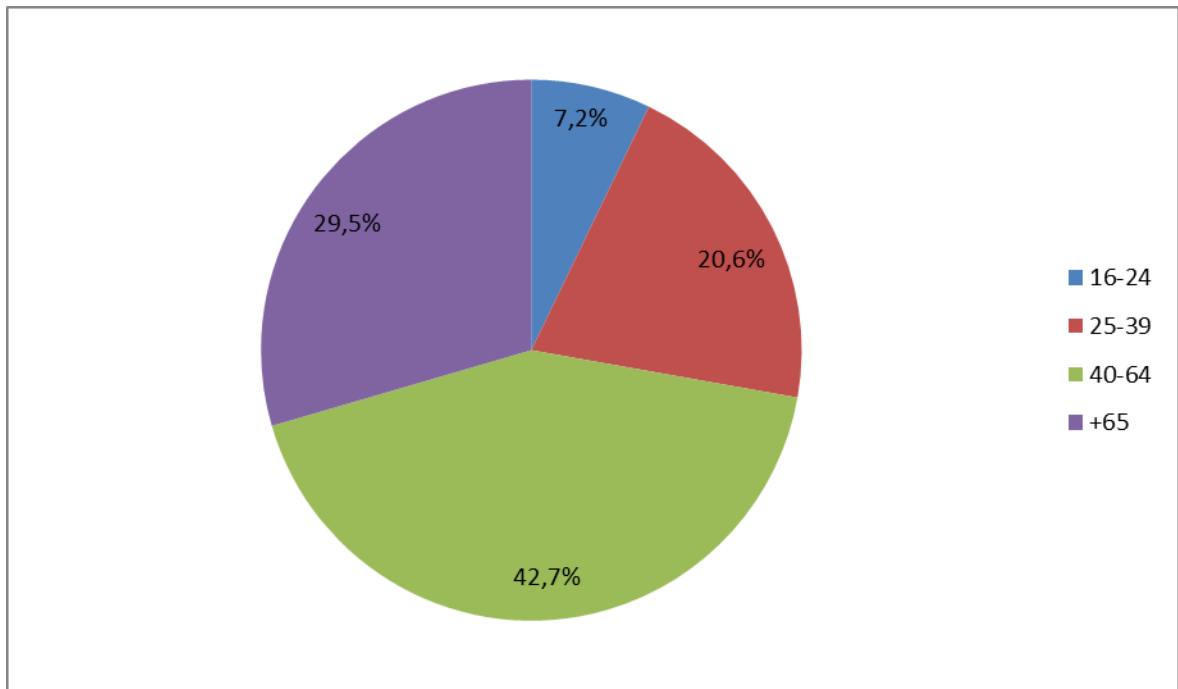
7.2.3 CES-D naar leeftijd

Voor alle items van de CES-D gingen we ook na of we in de verschillende AMON-golven verschillen vonden naar leeftijd. Hiervoor gebruikten we een indeling in vier leeftijdscategorieën. Grafiek 17 geeft de verdeling van de respondenten over de vier leeftijdscategorieën weer.

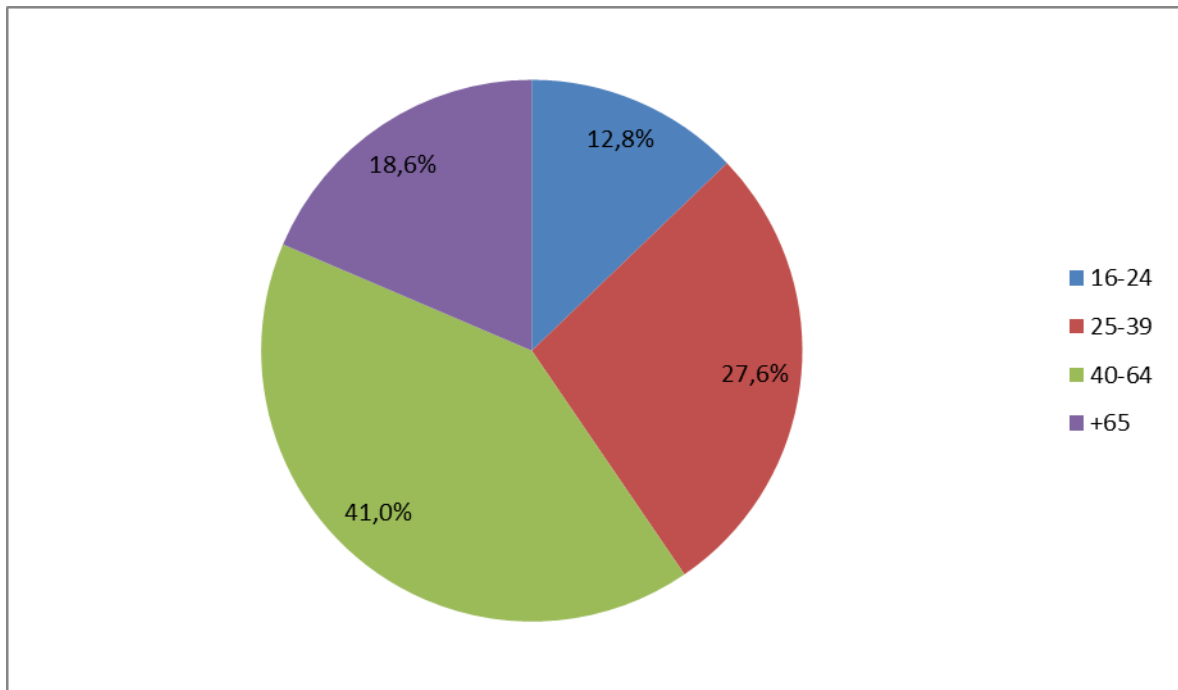

Grafiek 17 Verdeling leeftijd AMON – ongewogen (a) en gewogen (b)

(a)

(b)

Bron: Antwerpse monitor

In onderstaande grafieken presenteren we de resultaten voor de items waar we opvallende leeftijdsverschillen in de resultaten van de Antwerpse monitor vaststelden. Ter vergelijking geven we ook telkens de resultaten voor de verschillende leeftijdscategorieën uit de Stadsmonitor 2017 mee. Dit biedt de mogelijkheid een inschatting te maken of het vastgestelde verschil eerder toegeschreven moet worden aan een verschillende beleving van de coronaperiode of dat het eerder een zaak is van een algemeen leeftijdsverschil.

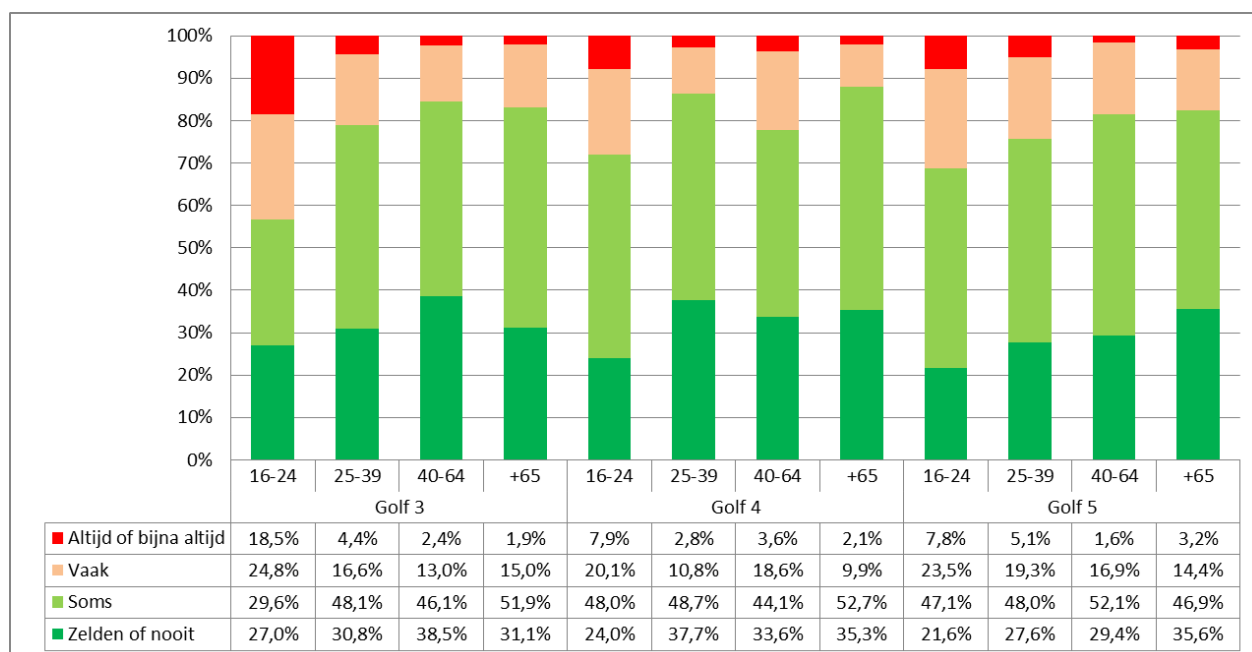
Voor het item 'had je het gevoel dat je moeilijk op gang komen' vonden we in Golf 3 (april – midden mei) een duidelijk verschil naar leeftijd (Grafiek 18). De jongste Antwerpenaars, 16-24-jarigen, antwoordden duidelijk negatiever op dit item. Bijna 1 op 5 van hen geeft aan altijd of bijna altijd in de voorbije week het gevoel gehad te hebben moeilijk op gang te komen. In de andere leeftijdsgroepen ligt dit altijd lager dan 5%. Daarnaast geeft nog een kwart van de 16-24-jarigen aan dat dit vaak het geval was. In totaal geeft dus meer dan 4 op 10 van hen aan minstens vaak dit gevoel gehad te hebben in de voorbije week. In de andere AMON-golven vinden we geen significante verschillen tussen de verschillende leeftijdsgroepen. Als we de cijfers van Golf 3 dan vergelijken met de resultaten voor de Stadsmonitor 2017 zien we dat de cijfers voor de 16-24-jarigen in Golf 3 van de AMON toch wel negatiever waren. Ze geven duidelijk vaker aan er last van gehad te hebben. Voor Golf 4 (midden mei – juni) en Golf 5 (juli – midden augustus) zijn de cijfers meer vergelijkbaar met de resultaten voor de stadsmonitor.

Significantietoetsen:

- Golf 3 AMON: $\chi^2=51.061$, $df=9$, $p=.000$
- Golf 4 AMON: $\chi^2=13.172$, $df=9$, $p=.155$
- Golf 5 AMON: $\chi^2=11.610$, $df=9$, $p=.236$
- Stadsmonitor 2017: $\chi^2=34.308$, $df=9$, $p=.000$

Grafiek 18 CES-D Op gang komen - leeftijd

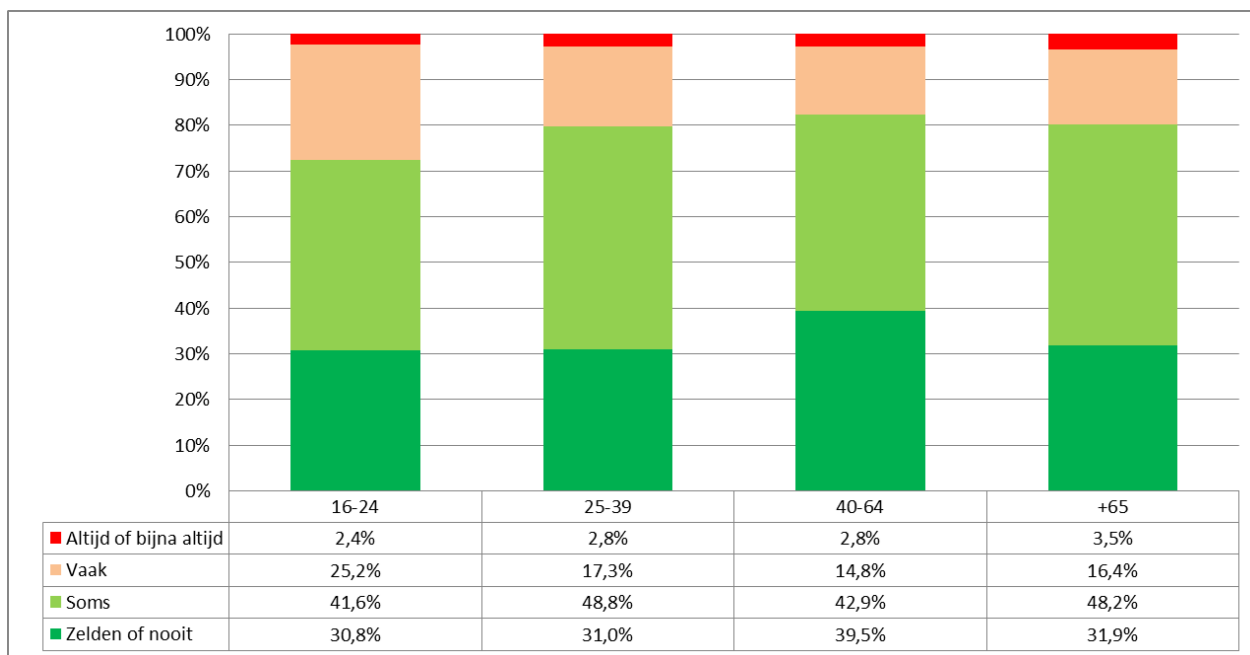
(a)

Bron: Antwerpse monitor

(b)

Bron: Stadsmonitor 2017

Een volgend item waar we een leeftijdsverschil vonden is de vraag of men zich de voorbije week eenzaam voelde (

Grafiek 19). Zowel in Golf 3 (april – midden mei) als Golf 5 (juli – midden augustus) zien we duidelijk dat de jongste Antwerpenaars minder vaak voor de optie ‘zelden of nooit’ kiezen. In Golf 3 kiezen ze ook opvallend vaak voor de optie ‘vaak’. Bijna een kwart van hen gaf toen aan dat ze zich vaak eenzaam hadden gevoeld de voorbije week terwijl dit voor de andere leeftijdsgroepen een 5 à 7% was. In Golf 5 is dit verschil wel verdwenen. In Golf 4 (midden mei – juni) zijn de leeftijdsverschillen algemeen genomen veel beperkter en niet significant. Wanneer we de cijfers van de Antwerpse Monitor dan afzetten tegenover de resultaten uit de Stadsmonitor 2017 zien we dat ook dan de jongste Antwerpenaars wat negatiever antwoordden op deze vraag. Toch leert dit ons ook dat voor deze groep Antwerpenaars in Golf 3 duidelijk vaker wordt aangegeven dat men zich vaak eenzaam voelde. In 2017 was dit ongeveer 1 op 8 van de 16-24-jarige Antwerpenaars, terwijl voor Golf 3 in 2020 het ongeveer 1 op 4 was.

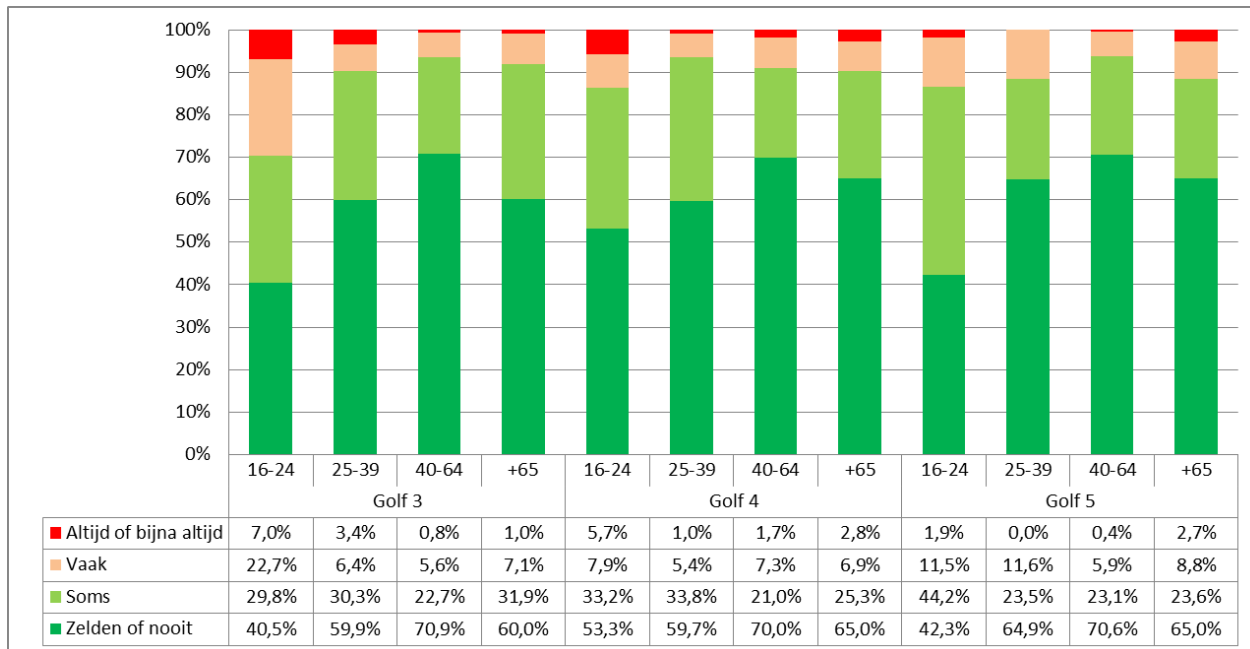
Significantietoetsen:

- Golf 3 AMON: $\chi^2=47.912$, $df=9$, $p=.000$
- Golf 4 AMON: $\chi^2=16.104$, $df=9$, $p=.065$
- Golf 5 AMON: $\chi^2=23.341$, $df=9$, $p=.005$
- Stadsmonitor 2017: $\chi^2=26.874$, $df=9$, $p=.001$

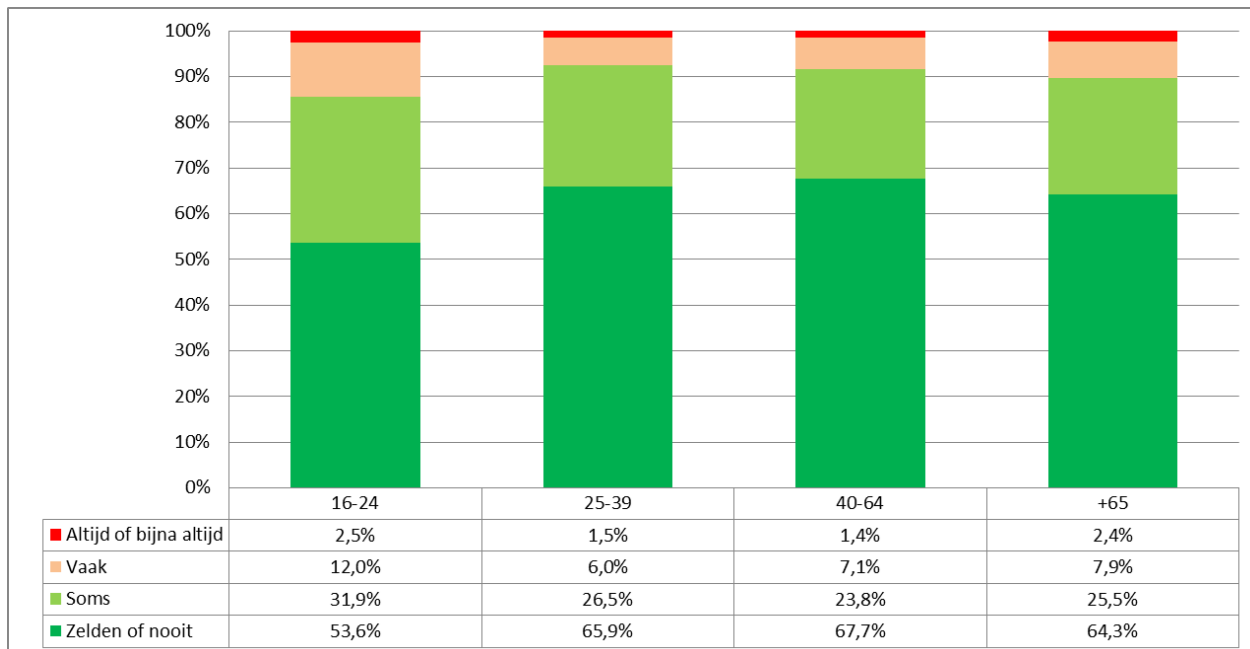
Grafiek 19 CES-D Voelde je je eenzaam - leeftijd

(a)

Bron: Antwerpse monitor

(b)

Bron: Stadsmonitor 2017

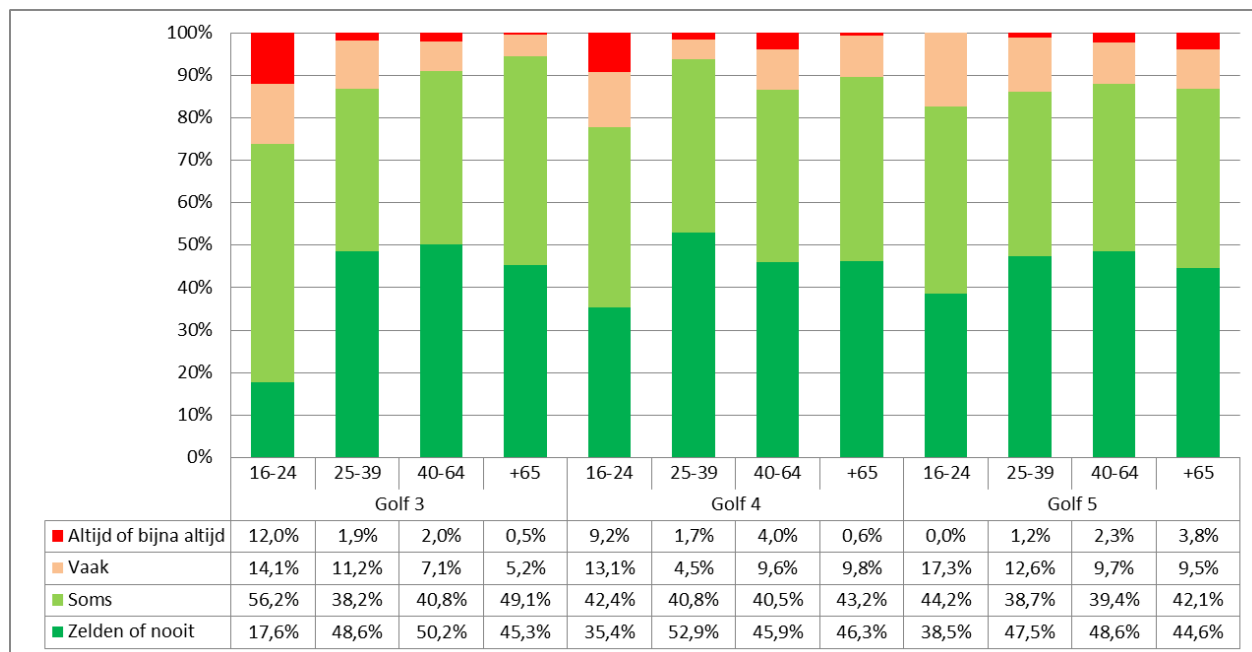
In Golf 3 (april – midden mei) verschillen de cijfers voor de verschillende leeftijdsgroepen duidelijk voor het item ‘had ik het gevoel dat alles met moeite ging’ (Grafiek 20). Van de jongste Antwerpenaars geeft 1 op 8 aan dat dit de voorbije week altijd of bijna altijd het geval was. Dit ligt duidelijk hoger dan bij alle andere leeftijdsgroepen. Ook aan de andere kant van de antwoordschaal is het verschil zeer duidelijk. Terwijl voor de andere leeftijdsgroepen telkens ongeveer de helft aangeeft dat dit zelden of nooit het geval was, is dit bij de 16-24-jarigen nog niet voor 1 op 5 het geval. Het verschil dat we in Golf 4 (midden mei – juni) zien is niet significant en in Golf 5 (juli – midden augustus) zijn de verschillen helemaal verdwenen. Zetten we de cijfers van Golf 3 dan af tegen de leeftijdsvergelijking voor de Stadsmonitor 2017 dan zien we dat daar de leeftijdsverschillen eerder beperkt zijn (de 25-39-jarigen zijn wat positiever) en dat de cijfers voor de 16-24-jarigen in Golf 3 toch zeker opvallend slechter zijn dan in 2017.

Significantietoetsen:

- Golf 3 AMON: $\chi^2=55.188$, $df=9$, $p=.000$
- Golf 4 AMON: $\chi^2=15.771$, $df=9$, $p=.072$
- Golf 5 AMON: $\chi^2=7.188$, $df=9$, $p=.618$
- Stadsmonitor 2017: $\chi^2=27.029$, $df=9$, $p=.001$

Grafiek 20 CES-D Alles met moeite - leeftijd

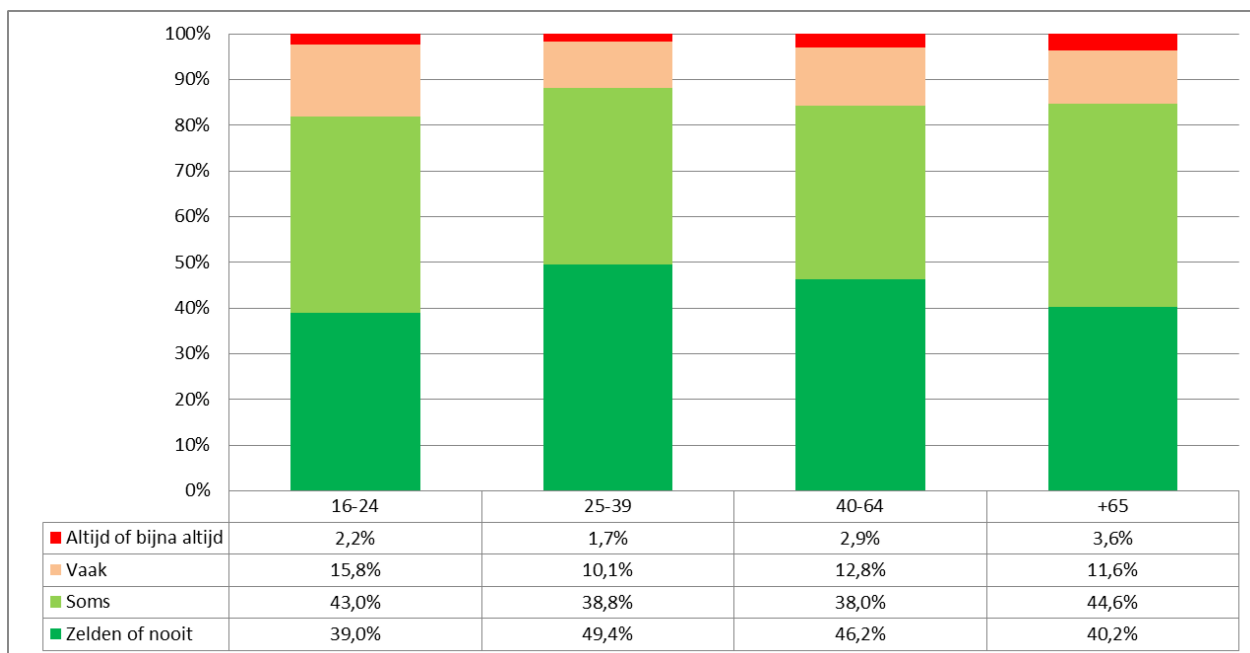
(a)

Bron: Antwerpse monitor

(b)

Bron: Stadsmonitor 2017

In alle drie de AMON-golven vinden we een significant verschil tussen de leeftijdsgroepen in de mate waarin men zich de voorbije week gestresseerd heeft gevoeld (

Grafiek 21). In Golf 3 (april – midden mei) geven zowel de 16-24-jarigen als de 25-39-jarigen negatievere antwoorden op dit item dan de oudere Antwerpenaars. Van de 40-plussers geeft zo'n 85% aan dat dit hoogstens soms het geval was. Bij de 25-39-jarigen daalt dit tot zo'n 65% en bij de 16-jarigen zo'n 60%. Toch zien we ook voor dit item dat de jongste Antwerpenaars nog iets negatiever antwoorden: 1 op 8 van hen geeft aan dat ze zich altijd of bijna altijd gestresseerd hebben gevoeld in de afgelopen week. Bij de 25-39-jarigen was dit 1 op 20. In Golf 4 (midden mei – juni) en 5 zijn er ook significante leeftijdsverschillen waar het vooral opvalt dat de 65-plussers positiever zijn. In Golf 4 springen daarnaast de 16-24-jarigen er opnieuw in negatieve zin uit. Wel zien we dat ook in de Stadsmonitor 2017 zich dit patroon al aftekent: met een stijgende leeftijd zijn de antwoorden positiever. De antwoorden tijdens de coronaperiode zijn eigenlijk voor geen enkel van de leeftijdsgroepen negatiever dan in 2017. Dit zagen we ook al in het algemene resultaat voor dit item.

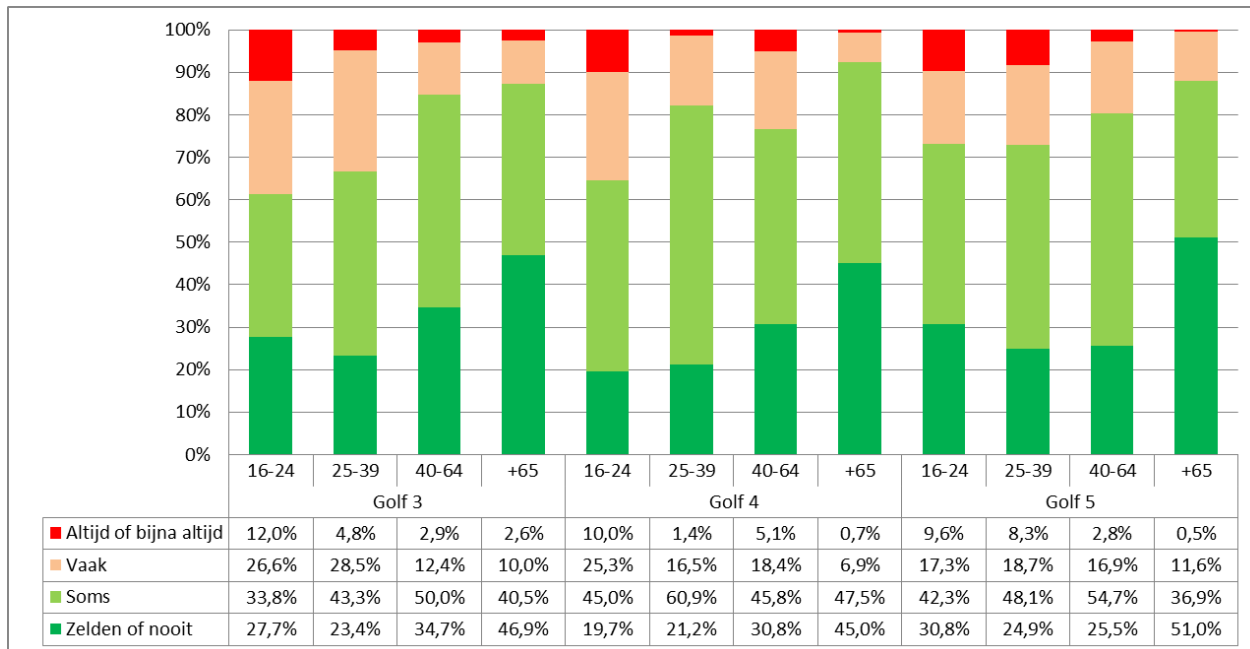
Significantietoetsen:

- Golf 3 AMON: $\chi^2=52.224$, $df=9$, $p=.000$
- Golf 4 AMON: $\chi^2=33.139$, $df=9$, $p=.000$
- Golf 5 AMON: $\chi^2=34.657$, $df=9$, $p=.000$
- Stadsmonitor 2017: $\chi^2=165.730$, $df=9$, $p=.000$

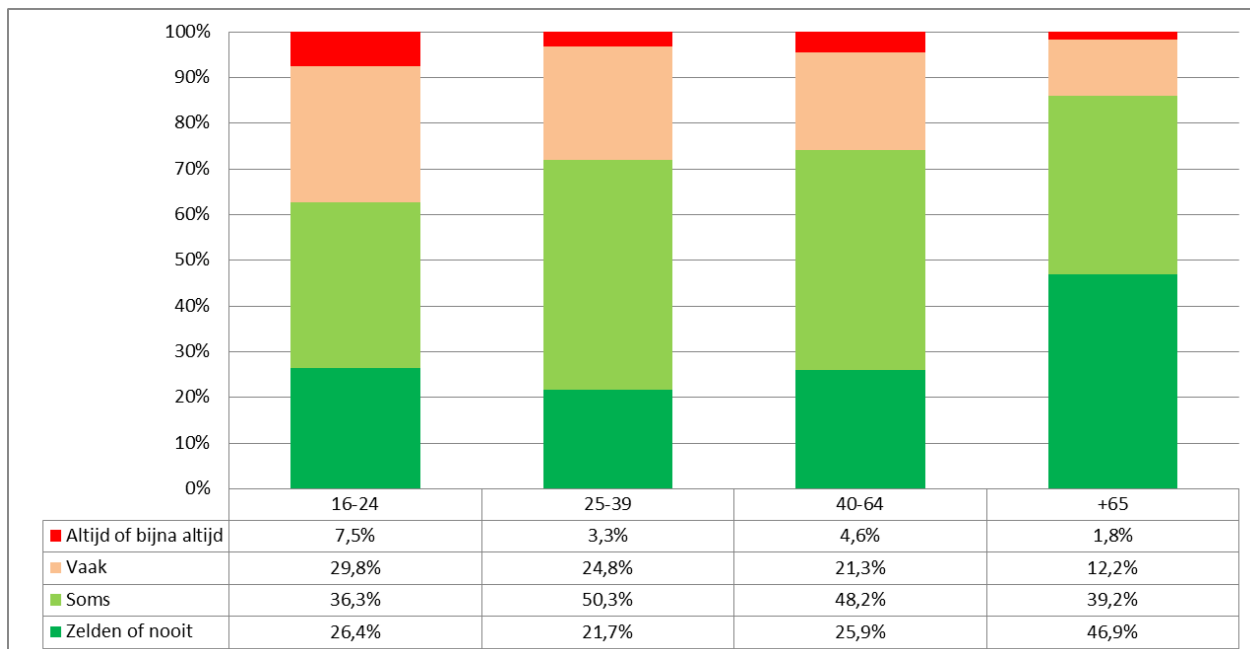
Grafiek 21 CES-D Gestresseerd - leeftijd

(a)

Bron: Antwerpse monitor

(b)

Bron: Stadsmonitor 2017

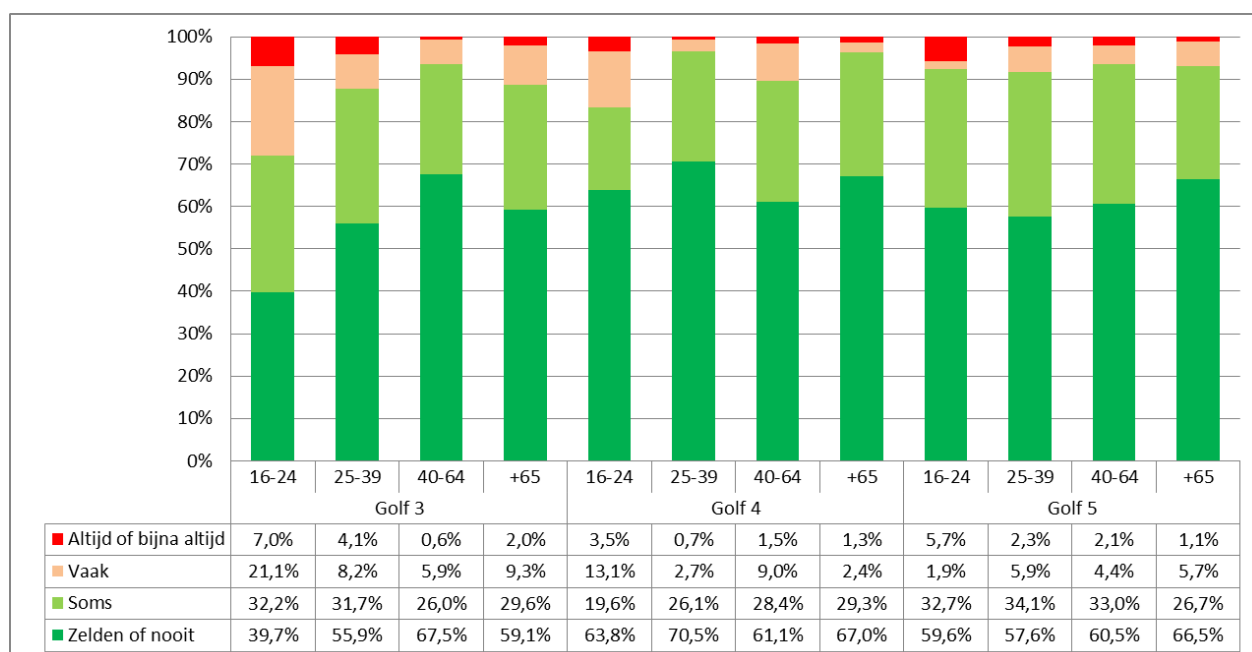
Ook bij het item 'voelde je je gedeprimeerd' vinden we in Golf 3 (april – midden mei) een verschil tussen de leeftijdsgroepen (Grafiek 22). En opnieuw zijn het de 16-24-jarige Antwerpenaars waarvoor we een minder positief beeld vinden. In Golf 3 geeft bijna 3 op 10 van hen aan dat ze zich minstens vaak gedeprimeerd hebben gevoeld in de voorbije week. Dit cijfer ligt zo'n 3 keer hoger dan in de andere leeftijdsgroepen. Ook in Golf 4 (midden mei – juni) is er nog wat indicatie dat de cijfers voor de 16-24-jarigen wat negatiever zijn, maar in Golf 5 (juli – midden augustus) vinden we geen significant verschil meer. In vergelijking met de Stadsmonitor 2017 ligt dit cijfer in Golf 3 ook drie keer hoger bij de 16-24-jarigen. In 2017 was er ook een wat minder positief resultaat voor de 16-24-jarigen, maar dat uitte zich vooral in het feit dat ze minder voor 'zelden of nooit' kozen, maar meer voor het antwoord 'soms'.

Significantietoetsen:

- Golf 3 AMON: $\chi^2=37.916$, $df=9$, $p=.000$
- Golf 4 AMON: $\chi^2=15.820$, $df=9$, $p=.071$
- Golf 5 AMON: $\chi^2=8.305$, $df=9$, $p=.504$
- Stadsmonitor 2017: $\chi^2=18.265$, $df=9$, $p=.032$

Grafiek 22 CES-D Gedeprimeerd - leeftijd

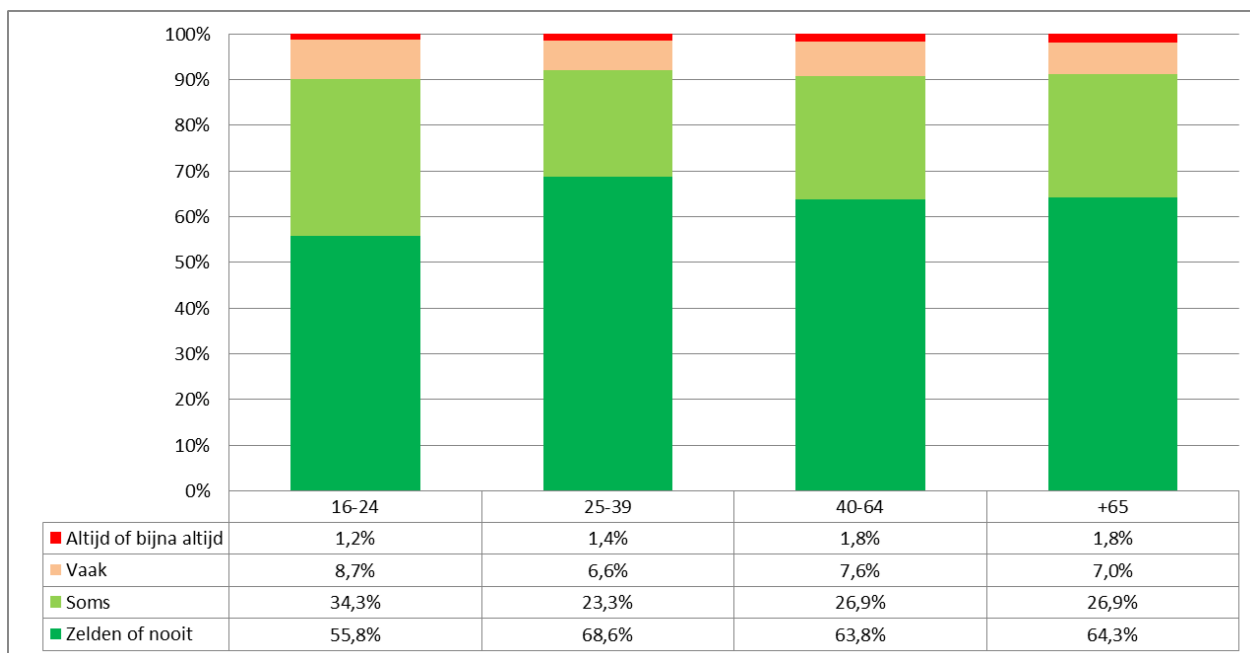
(a)

Bron: Antwerpse monitor

(b)

Bron: Stadsmonitor 2017

7.3 Welbevinden met betrekking tot corona

In dit deel gaan we in op de meer rechtstreekse impact van corona op het welbevinden van de Antwerpenaar. Eerst bekijken we in welke mate de Antwerpenaar zich zorgen maakt over het coronavirus en de gevolgen voor zichzelf, familie of vrienden en de samenleving in het algemeen (§7.3.1). Daarna behandelen we een aantal vragen die meer rechtstreeks nagaan wat de impact van corona en de quarantaine was op het welbevinden (§7.3.2). We vroegen in de AMON ook of men psychologische hulp heeft gezocht. Die cijfers komen aan bod in §7.3.3. Ten slotte bekijken we ook hoe moeilijk de veranderingen waren voor de Antwerpenaars (§7.3.4). We zullen ook aanstippen of er al dan niet verschillen optreden naar leeftijd, thuistaal of de sector waarin men werkt.

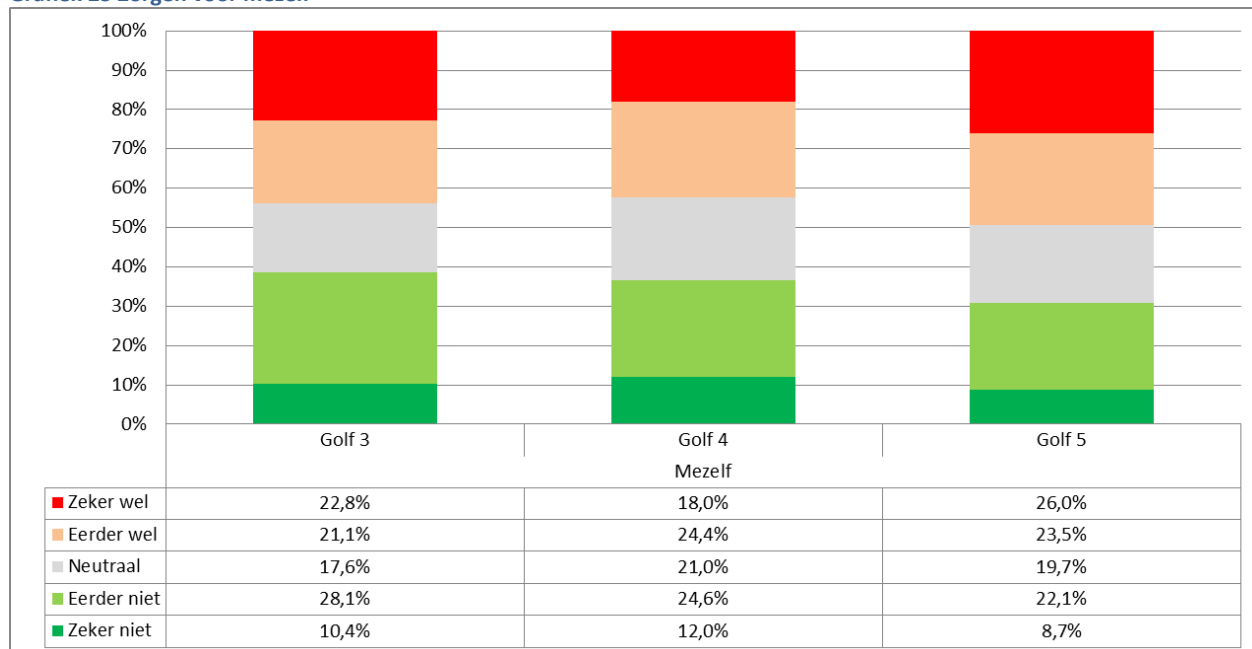
7.3.1 Zorgen

De Antwerpenaar werd in de AMON gevraagd aan te geven in welke mate men zich zorgen maakt over het coronavirus ('ik maak me zorgen over het coronavirus voor de gevolgen die het kan hebben ...') en dit zowel voor zichzelf, voor vrienden of familie en voor de samenleving.

7.3.1.1 Algemeen

Grafiek 23 geeft de evolutie weer voor de mate waarin de Antwerpenaar zich zorgen maakt voor zichzelf. We stellen vast dat in Golf 5 (juli – midden augustus) de zorgen voor zichzelf toenemen ($\chi^2=17.991$, $df=8$, $p=.021$). Terwijl in Golf 3 (april – midden mei) zo'n 44% aangeeft zich eerder of zeker wel zorgen te maken voor zichzelf is dit in Golf 5 gestegen tot net geen 50%.

Grafiek 23 Zorgen voor mezelf

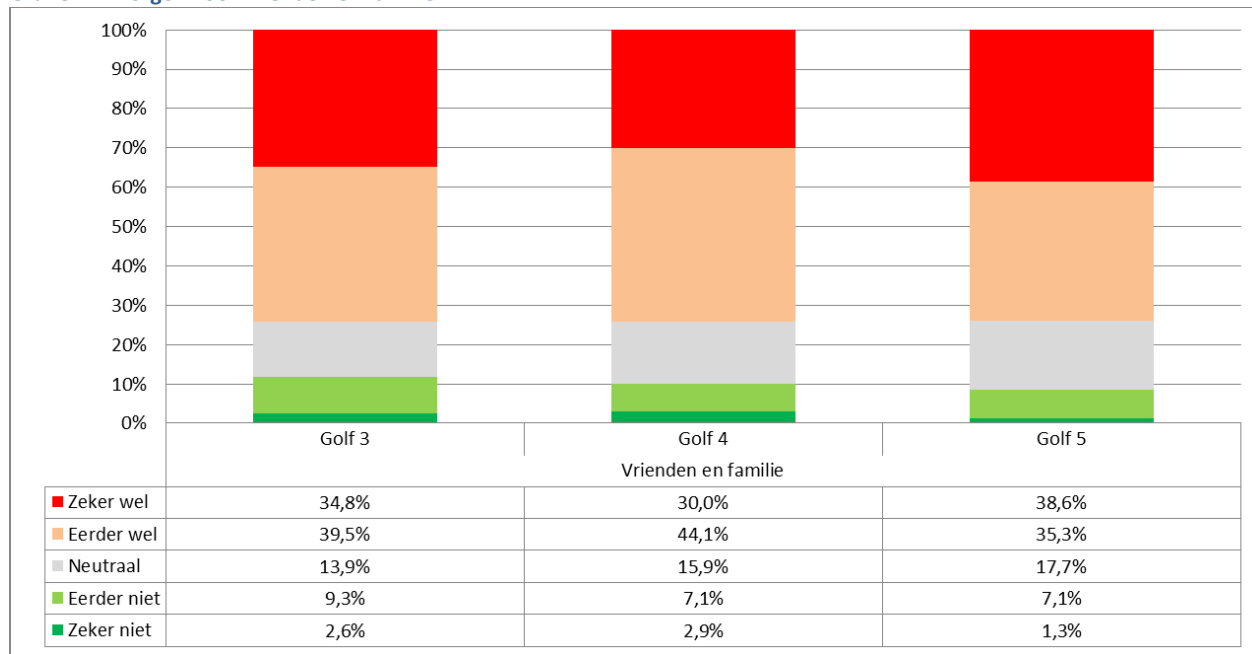
Bron: Antwerpse monitor

Ook bij de vraag over de mate waarin men zich zorgen maakt voor vrienden en familie (Grafiek 24) stellen we vast dat men wat negatiever is in Golf 5 (juli – midden augustus) ($\chi^2=18.538$, $df=8$, $p=.018$). Er wordt wat vaker voor de

antwoordoptie ‘zeker wel’ gekozen. Als we over de golven heen kijken hoe vaak men minstens voor ‘eerder wel’ kiest, zien we dat telkens zo’n drie kwart van de Antwerpenaars zich toch zorgen maken voor vrienden en familie. Dit cijfer ligt duidelijk hoger dan de mate waarin men zich zorgen maakt voor zichzelf.

Grafiek 24 Zorgen voor vrienden en familie

Bron: Antwerpse monitor

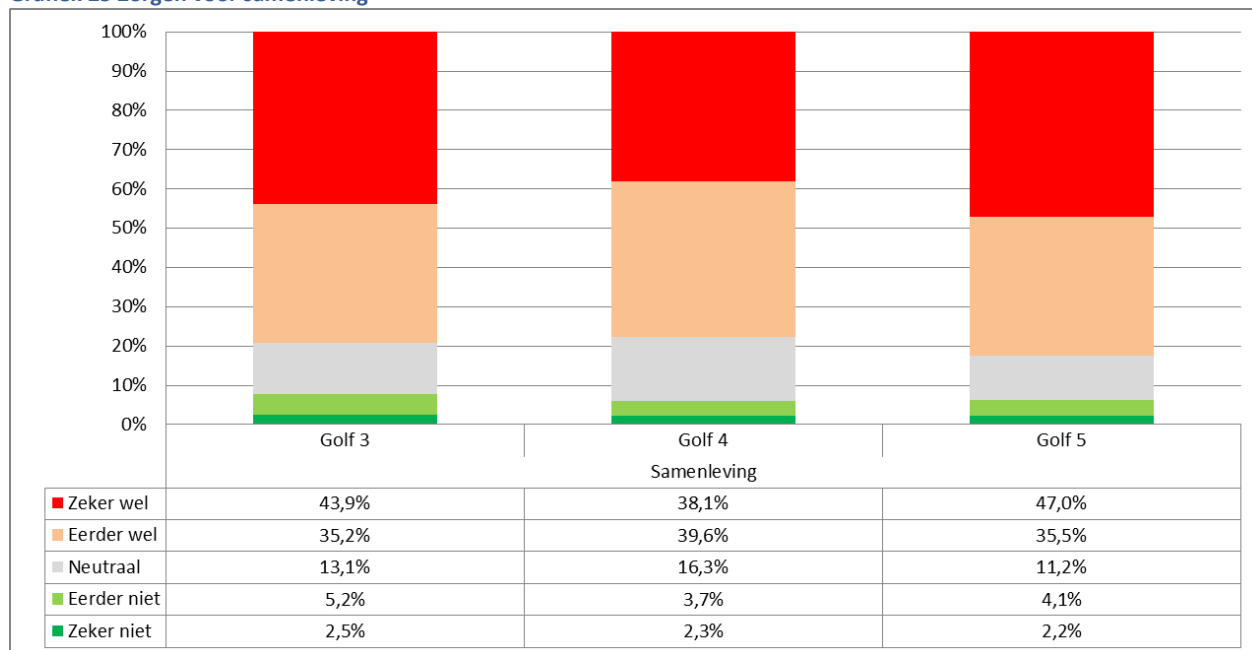
Globaal genomen zien we geen significante verschuiving in de mate de Antwerpenaars zich zorgen maken voor de samenleving (

Grafiek 25; $\chi^2=13.796$, $df=8$, $p=.087$), al ligt dit cijfer in elke golf wel hoog. Zo'n 8 op 10 Antwerpenaars geeft aan zich eerder of zeker wel zorgen te maken voor de samenleving.

Grafiek 25 Zorgen voor samenleving

Bron: Antwerpse monitor

7.3.1.2 Leeftijd

In alle drie de golven zien we dat de Antwerpenaars naarmate ze ouder zijn zich meer zorgen over corona en de gevolgen voor zichzelf (

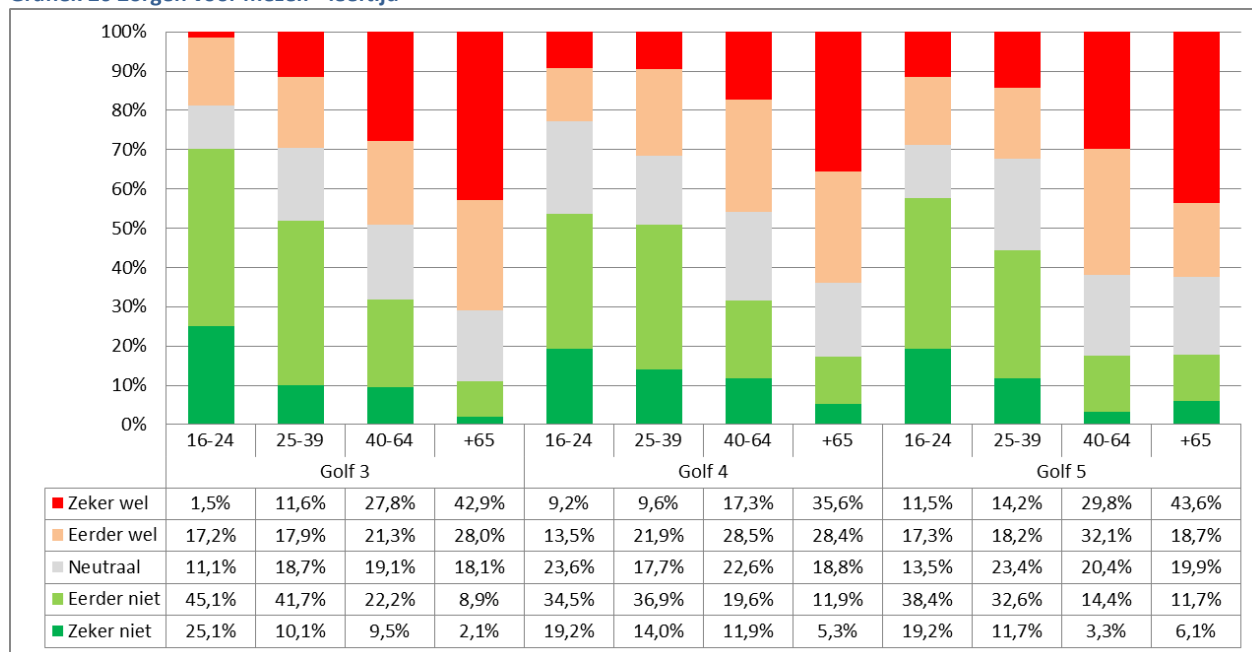
Grafiek 26). Dit verschil sprong het meest in het oog in Golf 3 (april – midden mei), maar in Golf 5 (juli – midden augustus) blijft dit verschil nog steeds duidelijk overeind, waar het aandeel Antwerpenaars dat zich eerder of zeker wel zorgen voor zichzelf maakt voornamelijk de hoogte ingaat voor de twee hoogste leeftijdsgroepen.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=121.700$, $df=12$, $p=.000$
- Golf 4: $\chi^2=53.467$, $df=12$, $p=.000$
- Golf 5: $\chi^2=79.131$, $df=12$, $p=.000$

Grafiek 26 Zorgen voor mezelf - leeftijd

Bron: Antwerpse monitor

Wat betreft het zorgen maken voor familie en vrienden zien we wel een verschuiving doorheen de drie golven. Terwijl in Golf 3 (april – midden mei) de twee jongere leeftijdsgroepen zich duidelijk minder zorgen maken dan de oudere Antwerpenaars (de oudere Antwerpenaars kiezen duidelijk vaker voor ‘zeker wel’), zien we in Golf 4 (midden mei – juni) en Golf 5 (juli – midden augustus) dit verschil verdwijnen. De jongste leeftijdsgroep maakt zich evenveel zorgen als de 65-plussers (

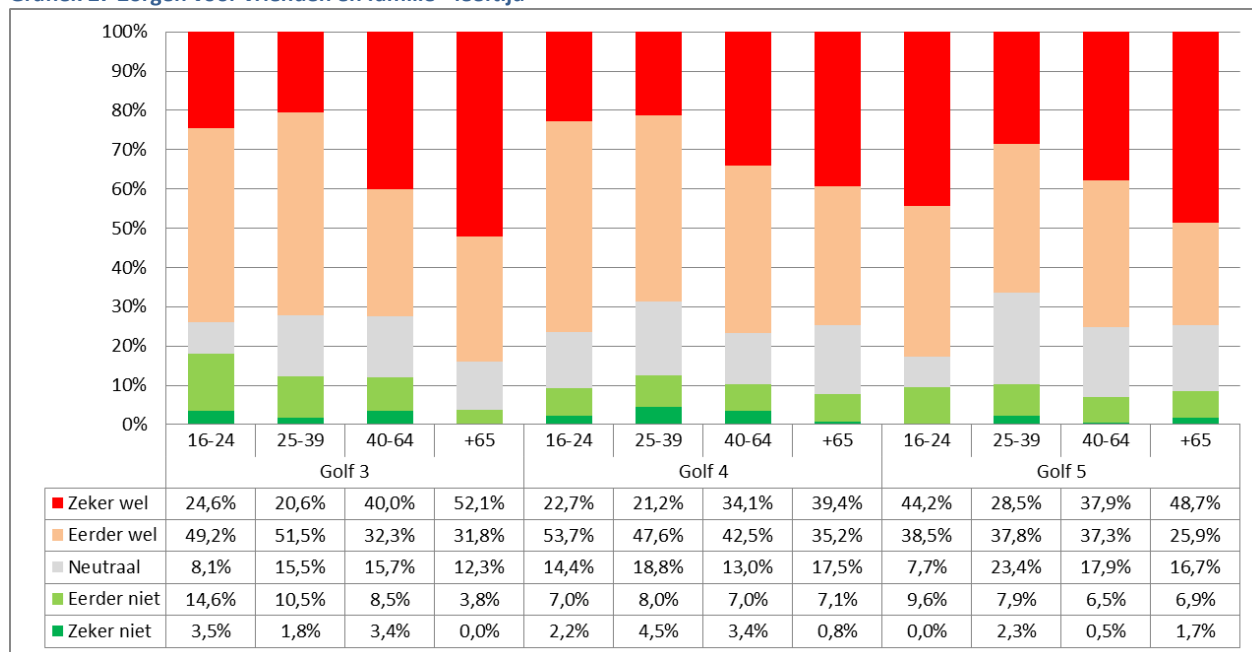
Grafiek 27).

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=55.520$, $df=12$, $p=.000$
- Golf 4: $\chi^2=16.412$, $df=12$, $p=.173$
- Golf 5: $\chi^2=20.389$, $df=12$, $p=.060$

Grafiek 27 Zorgen voor vrienden en familie - leeftijd

Bron: Antwerpse monitor

De oudere Antwerpenaars maken zich meer zorgen over de gevolgen van corona voor de samenleving (

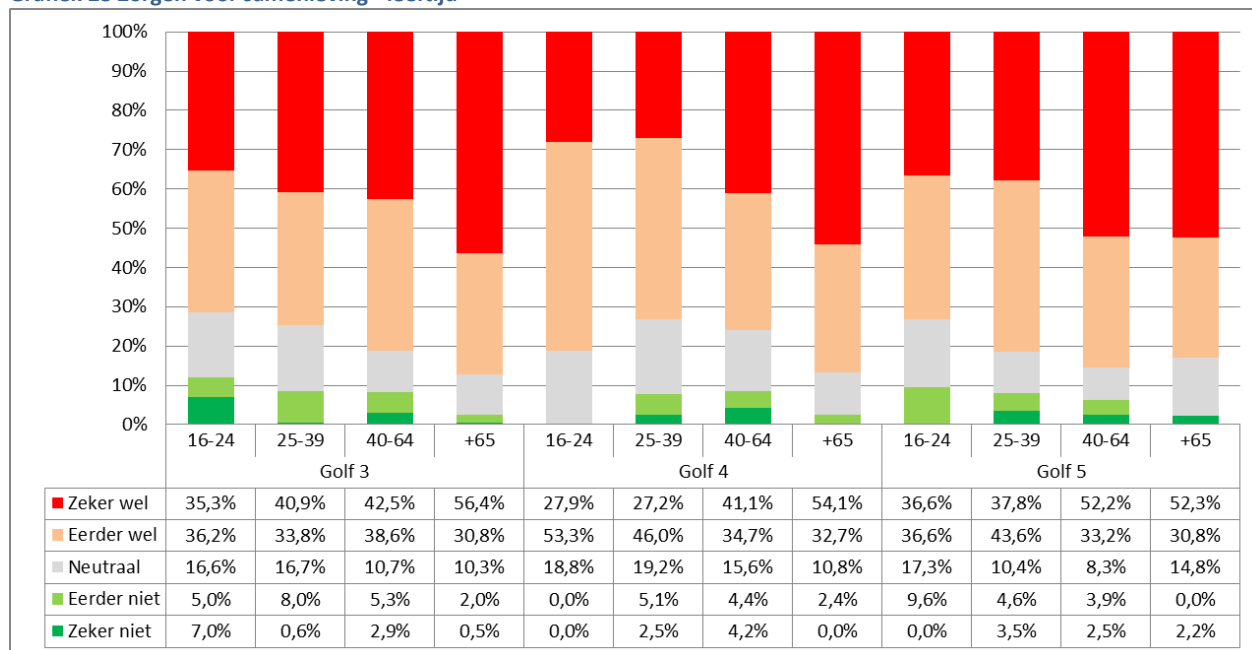
Grafiek 28). Dit blijkt in alle drie de golven het geval te zijn. Van de 65-plussers geeft in elke golf meer dan de helft aan zich zeker wel zorgen te maken voor de samenleving. Sowieso is er in elke leeftijdsgroep een absolute minderheid die zegt zich eerder of zeker niet zorgen te maken.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=29.681$, $df=12$, $p=.003$
- Golf 4: $\chi^2=31.895$, $df=12$, $p=.001$
- Golf 5: $\chi^2=24.181$, $df=12$, $p=.019$

Grafiek 28 Zorgen voor samenleving - leeftijd

Bron: Antwerpse monitor

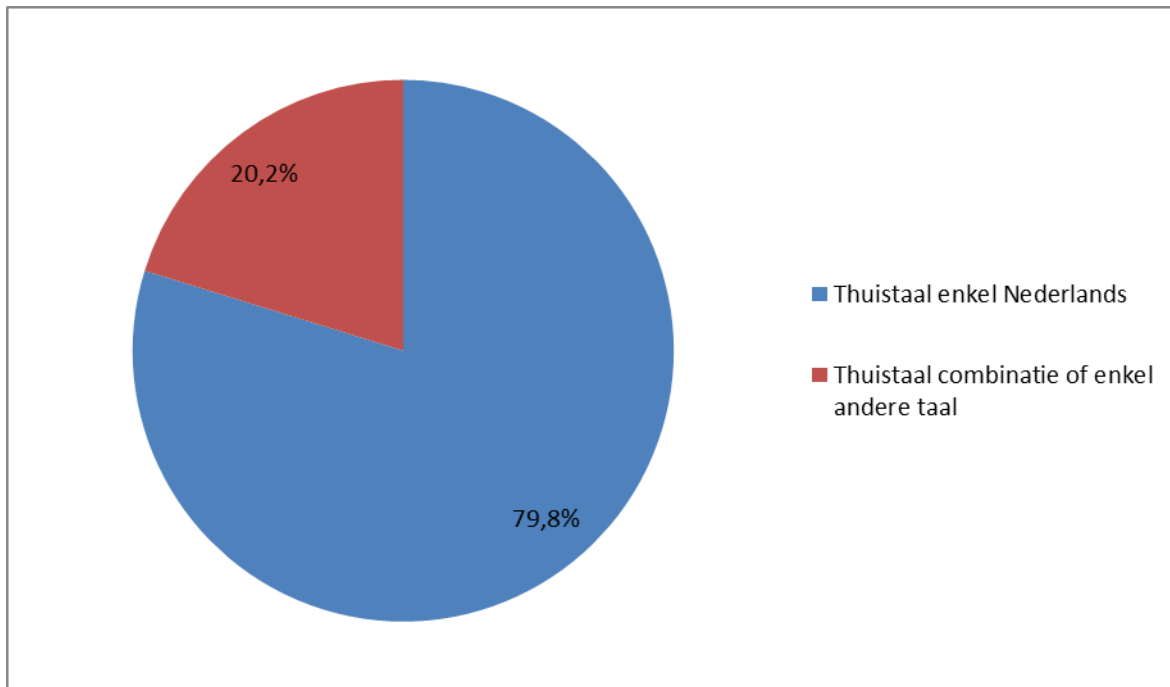
7.3.1.3 Thuistaal

Eén van de vragen in de Antwerpse Monitor vraagt ook welke taal/talen er thuis worden gesproken. Men kan hier aangeven of men thuis enkel Nederlands spreekt, zowel Nederlands als een andere taal of enkel een andere taal. De laatste twee antwoordcategorieën hebben we bij elkaar genomen om te zorgen dat de groepen die vergeleken worden groot genoeg zijn. De laatste antwoordcategorie ('enkel andere taal') wordt door 4,1% (ongewogen) van de respondenten gekozen.

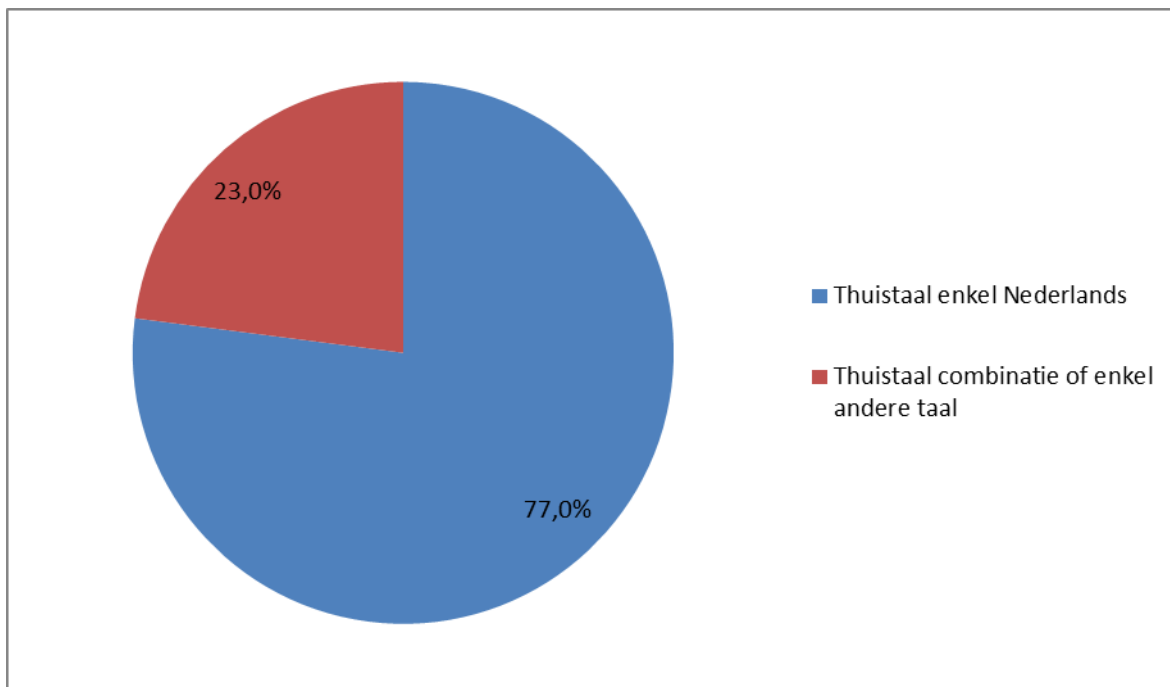

Grafiek 29 Verdeling thuistaal AMON – ongewogen (a) en gewogen (b)

(a)

(b)

Bron: Antwerpse monitor

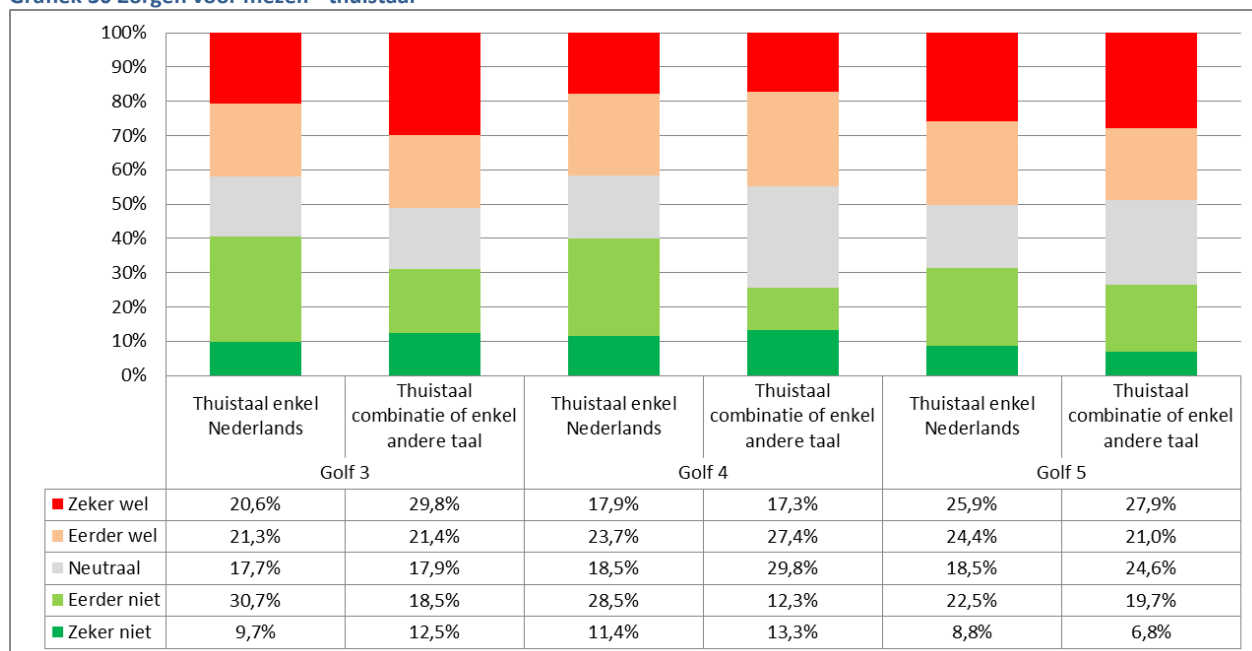

In Golf 3 (april – midden mei) maken Antwerpenaars met een andere thuistaal, al dan niet in combinatie met het Nederlands, zich duidelijk meer zorgen over de gevolgen van corona voor zichzelf (Grafiek 30). Ze kiezen minder vaak voor de opties ‘zeker niet’ of ‘eerder niet’ en vaker voor de opties ‘zeker wel’ en ‘eerder wel’. Voor ongeveer de helft van hen is dit het geval. Voor de Antwerpenaars die thuis enkel Nederlands spreekt is dit zo’n 40%. In Golf 5 (juli – midden augustus) maken de Antwerpenaars die thuis enkel Nederlands spreken een inhaalbeweging en zitten zij ook op 50%. In Golf 5 verschillen de twee taalgroepen niet langer significant van elkaar, maar dit is dus toe te schrijven aan het feit dat de Antwerpenaars die thuis enkel Nederlands spreken zich meer zorgen zijn gaan maken voor zichzelf.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=11.358$, $df=4$, $p=.023$
- Golf 4: $\chi^2=16.235$, $df=4$, $p=.003$
- Golf 5: $\chi^2=2.844$, $df=12$, $p=.584$

Grafiek 30 Zorgen voor mezelf - thuistaal

Bron: Antwerpse monitor

Wat betreft het zorgen maken voor familie en vrienden zien we dat behalve in Golf 4 (midden mei – juni) Antwerpenaars die thuis een andere taal spreken, al dan niet in combinatie met het Nederlands, wat vaker voor de meer extreme optie ‘zeker wel’ kiezen. Wanneer we ‘eerder wel’ en ‘zeker wel’ samennemen zien we niet echt verschillen tussen beide taalgroepen (

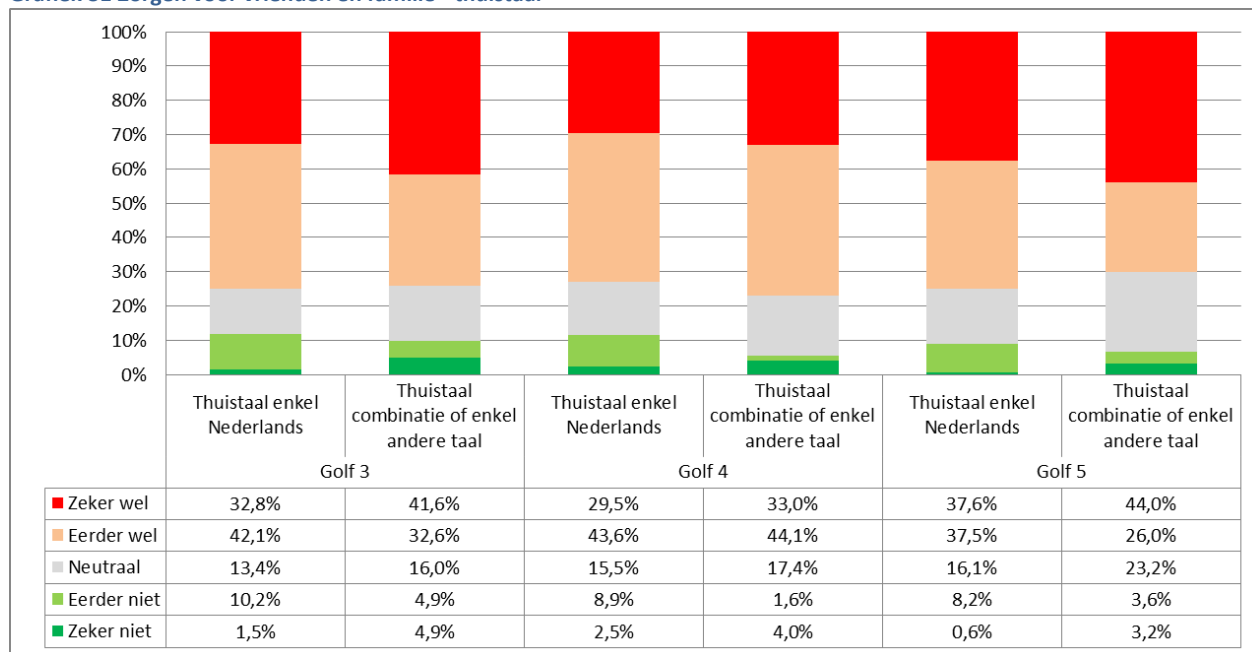
Grafiek 31).

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=17.261$, $df=4$, $p=.002$
- Golf 4: $\chi^2=8.129$, $df=4$, $p=.087$
- Golf 5: $\chi^2=11.798$, $df=4$, $p=.019$

Grafiek 31 Zorgen voor vrienden en familie - thuistaal

Bron: Antwerpse monitor

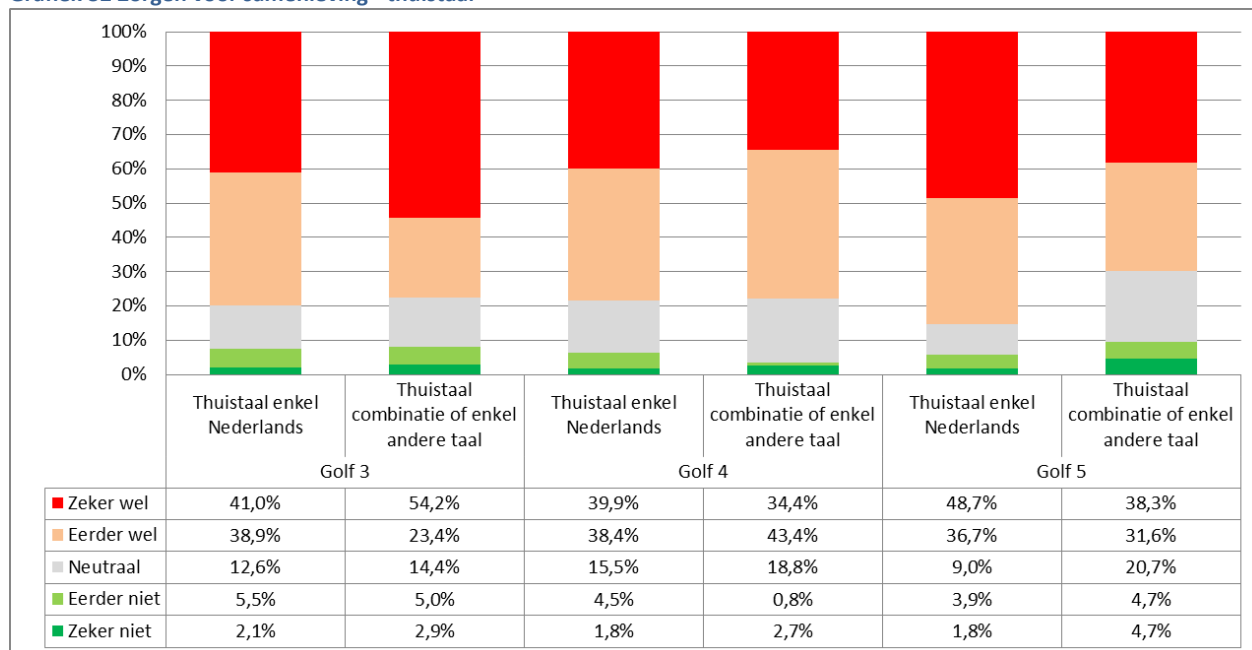
In Golf 3 (april – midden mei) kiezen de Antwerpenaars die thuis een andere taal spreken, al dan niet in combinatie met het Nederlands, vaker voor de optie 'zeker wel' als het gaat om zorgen over de gevolgen van corona voor de samenleving. In Golf 4 (midden mei – juni) vinden we geen verschillen tussen beide taalgroepen, voornamelijk omdat de Antwerpenaars die thuis een andere taal spreken minder vaak voor de optie 'zeker wel' hebben gekozen en dit verschoven is naar 'eerder wel'. Voor de Antwerpenaars die thuis enkel Nederlands spreken verschuift het antwoordpatroon niet tussen Golf 3 en Golf 4. In Golf 5 (juli – midden augustus) zien we dan weer dat voornamelijk de Antwerpenaars die thuis enkel Nederlands spreken zich meer zorgen maken over de gevolgen van corona voor de samenleving. Zo'n 85% van hen geeft aan zich eerder of zeker wel zorgen te maken. Voor de andere taalgroep is dit zo'n 70%.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=13.363$, $df=4$, $p=.010$
- Golf 4: $\chi^2=5.345$, $df=4$, $p=.254$
- Golf 5: $\chi^2=16.349$, $df=4$, $p=.003$

Grafiek 32 Zorgen voor samenleving - thuistaal

Bron: Antwerpse monitor

7.3.1.4 Sector

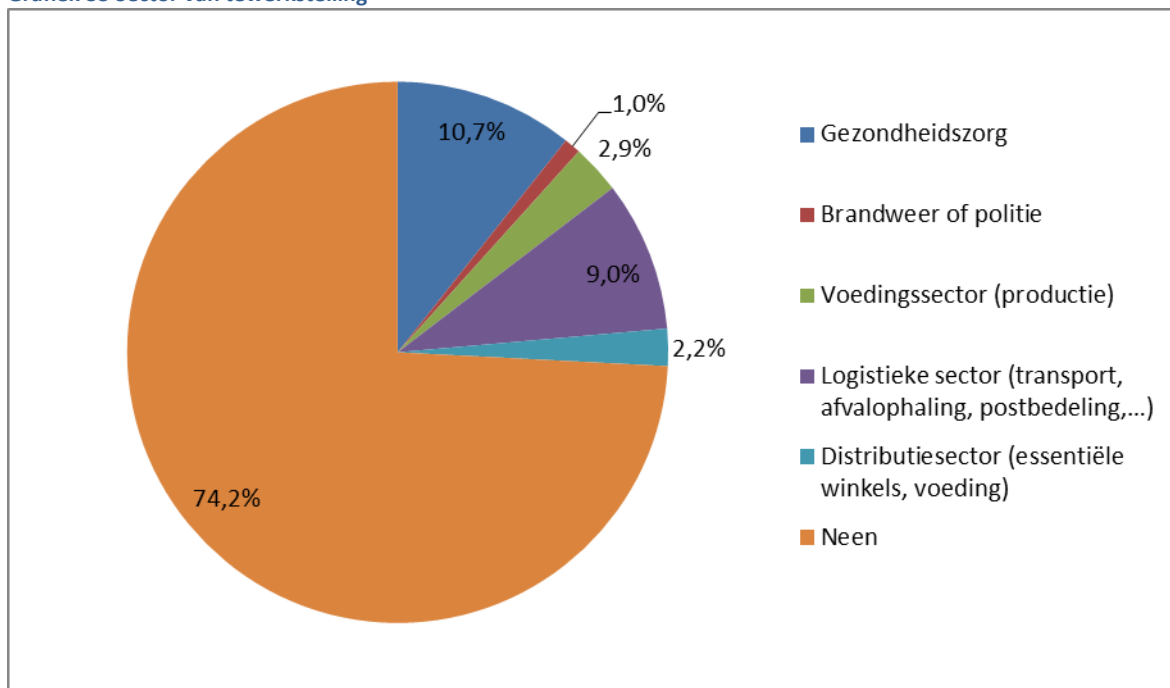
Respondenten konden in de gerapporteerde AMON-golven aangeven of ze één van volgende, essentiële sectoren werkten: gezondheidszorg, brandweer of politie, voedingssector, logistieke sector of distributiesector. In

Grafiek 33 geven we mee hoeveel procent van de werkende respondenten in een bepaalde sector werkt. Van de vermelde sectoren vormen de gezondheidssector en de logistieke sector de twee grootste groepen. Voor verdere analyses werden de verschillende essentiële sectoren samen genomen om voldoende statistische power te hebben. We nemen om dezelfde reden ook de gegevens van de drie golven samen mee in de analyse.

Grafiek 33 Sector van tewerkstelling

Bron: Antwerpse monitor

In

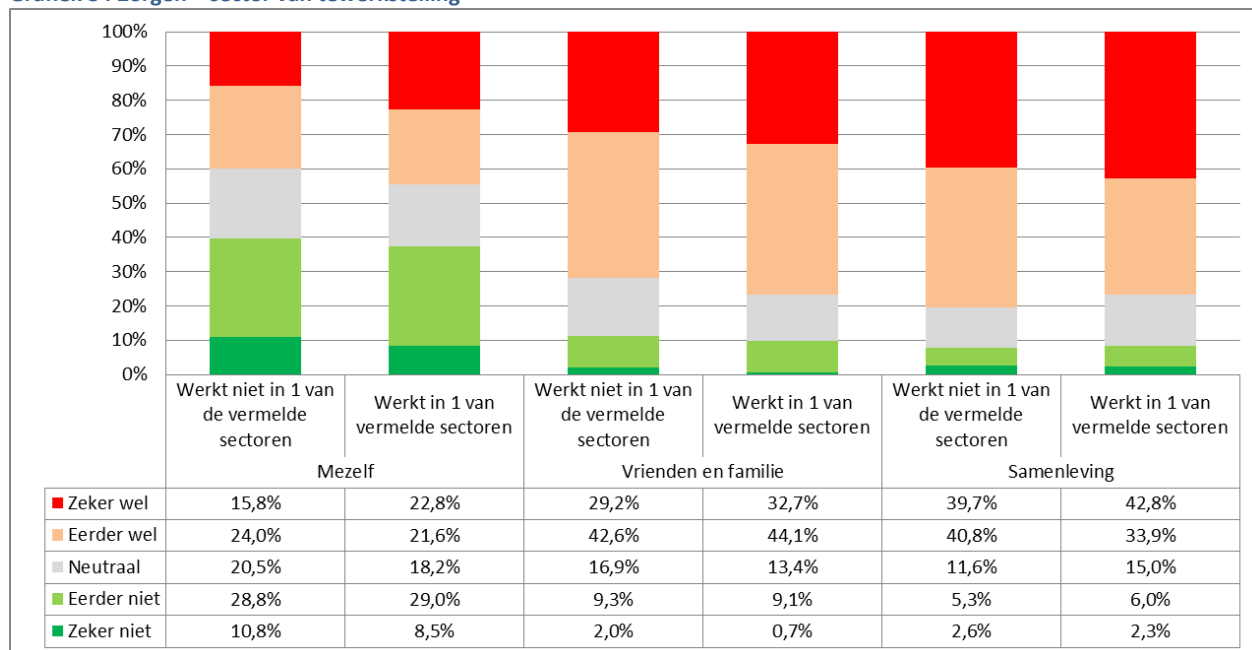
Grafiek 34 geven we mee in welke mate Antwerpenaars die werken in de vermelde sectoren verschillen in de zorgen die zich maken over corona met de andere werkende Antwerpenaars. Algemeen genomen zien we geen grote verschillen, maar ondanks dat het globale verschil niet significant is voor 'zorgen voor mezelf' zien we toch dat mensen uit de vermelde sectoren significant vaker kiezen voor de optie 'zeker wel'.

Significantietoetsen:

- Mezelf: $\chi^2=7.008$, $df=4$, $p=.135$
- Vrienden en familie: $\chi^2=3.782$, $df=4$, $p=.436$
- Samenleving: $\chi^2=4.501$, $df=4$, $p=.342$

Grafiek 34 Zorgen – sector van tewerkstelling

Bron: Antwerpse monitor

7.3.2 Verandering in welbevinden

Een andere vragenblok ging na in welke mate de situatie met het coronavirus en de quarantaine een impact heeft gehad op het gevoelsleven van de respondent. In deze vraag werd rechtstreeks gepolst naar de verandering en niet zozeer hoe men zich op dat moment voelt. Dit biedt de mogelijkheid de impact na te gaan zonder een referentiepunt te moeten hanteren. De respondent kiest zelf het referentiepunt. Cruciaal is dus wel dat het gaat om de perceptie van de respondent, ook de attributie aan het coronavirus en de quarantaine. Concreet was de vraagstelling 'Heeft het coronavirus en de quarantaine veranderd hoe jij je voelt?'. Het vragenblok focust op vijf negatieve aspecten van het emotioneel leven (bang zijn, eenzaam voelen, stress hebben, slecht slapen en depressief voelen).

7.3.2.1 Algemeen

Grafiek 35 geeft de algemene resultaten over de verandering in welbevinden door corona weer. Voor alle vijf aspecten zien we geen significante verschuiving doorheen de golven. Voor bang zijn, eenzaam voelen en stress hebben geeft 1 op 4 tot 1 op 3 Antwerpenaars aan dat ze dit meer hebben omwille van corona en de quarantaine. Doorheen de golven geeft tot 1 op 4 van de Antwerpenaars aan dat ze meer last hebben van slecht slapen. Zo'n 15-19% geeft aan dat ze zich meer depressief voelen omwille van corona en de quarantaine.

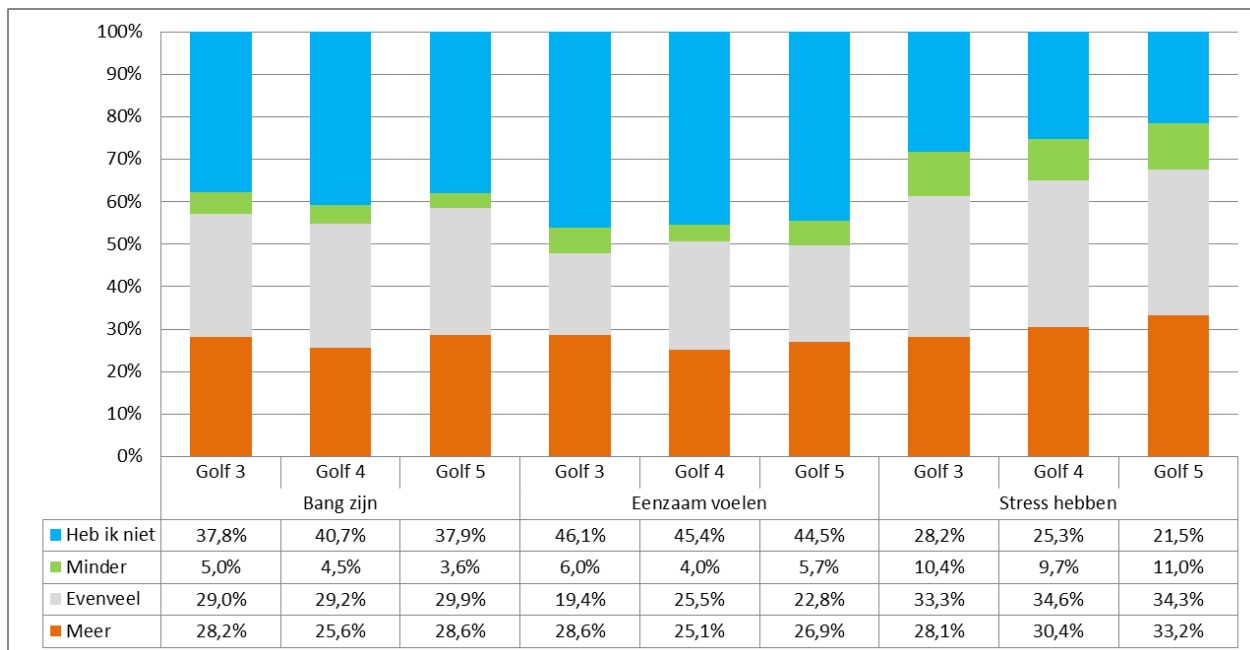
Significantietoetsen:

- Bang zijn: $\chi^2=3.181$, $df=6$, $p=.786$
- Eenzaam voelen: $\chi^2=8.617$, $df=6$, $p=.196$
- Stress hebben: $\chi^2=8.116$, $df=6$, $p=.230$
- Slecht slapen: $\chi^2=7.347$, $df=6$, $p=.290$
- Depressief voelen: $\chi^2=8.373$, $df=6$, $p=.212$

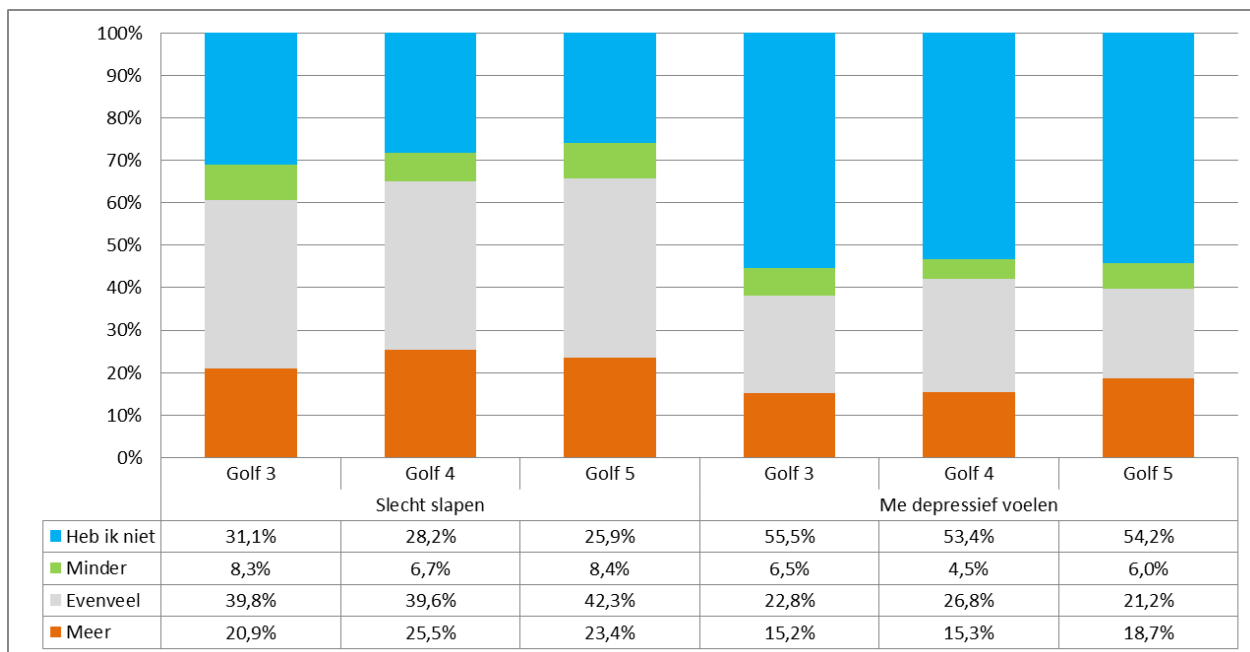

Grafiek 35 Verandering in welbevinden

(a)

(b)

Bron: Antwerpse monitor

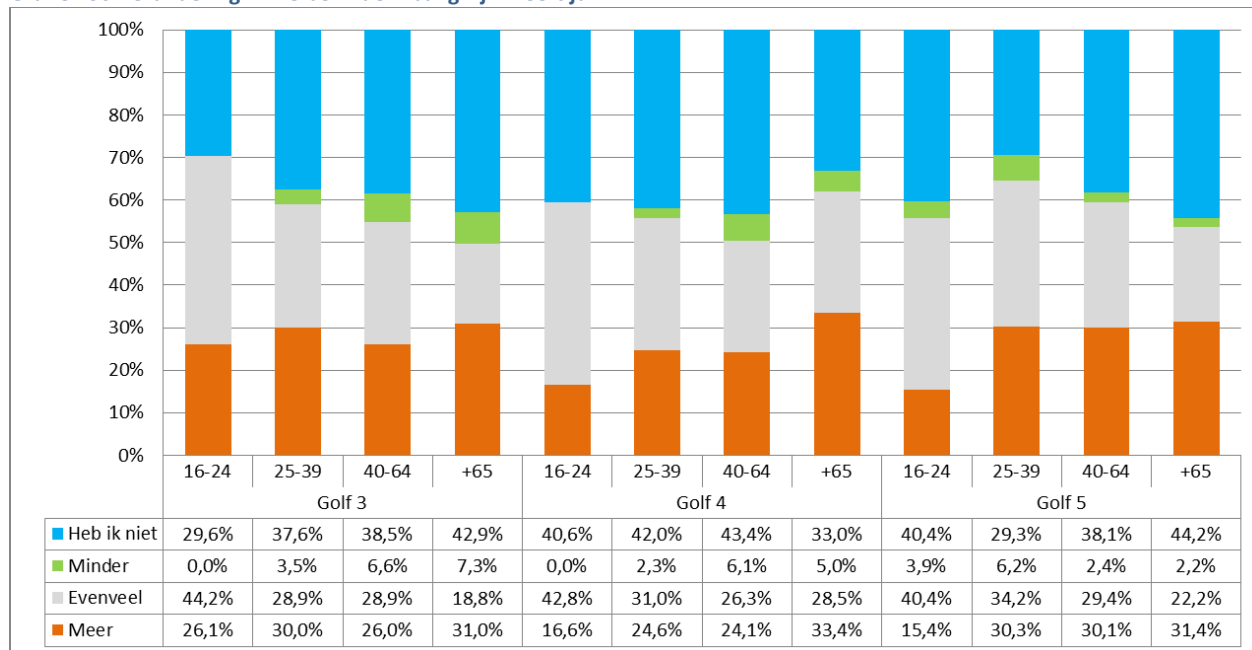
7.3.2.2 Leeftijd

Wat betreft bang zijn (Grafiek 36), stellen we in Golf 3 (april – midden mei) vast dat de 16-24-jarigen minder vaak aangeven dat ze dit niet hebben. Ze geven het vaakst aan dat ze dit evenveel hebben als anders. In Golf 4 (midden mei – juni) blijken de vastgestelde verschillen niet significant te zijn. In Golf 5 (juli – midden augustus) zijn de vastgestelde verschillen ook (net) niet significant. Algemeen genomen blijken er wel wat leeftijdsverschillen te spelen, maar er komt geen heel duidelijk patroon naar voor doorheen de golven.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=21.594$, $df=9$, $p=.010$
- Golf 4: $\chi^2=15.280$, $df=9$, $p=.084$
- Golf 5: $\chi^2=16.839$, $df=9$, $p=.051$

Grafiek 36 Verandering in welbevinden: bang zijn - leeftijd

Bron: Antwerpse monitor

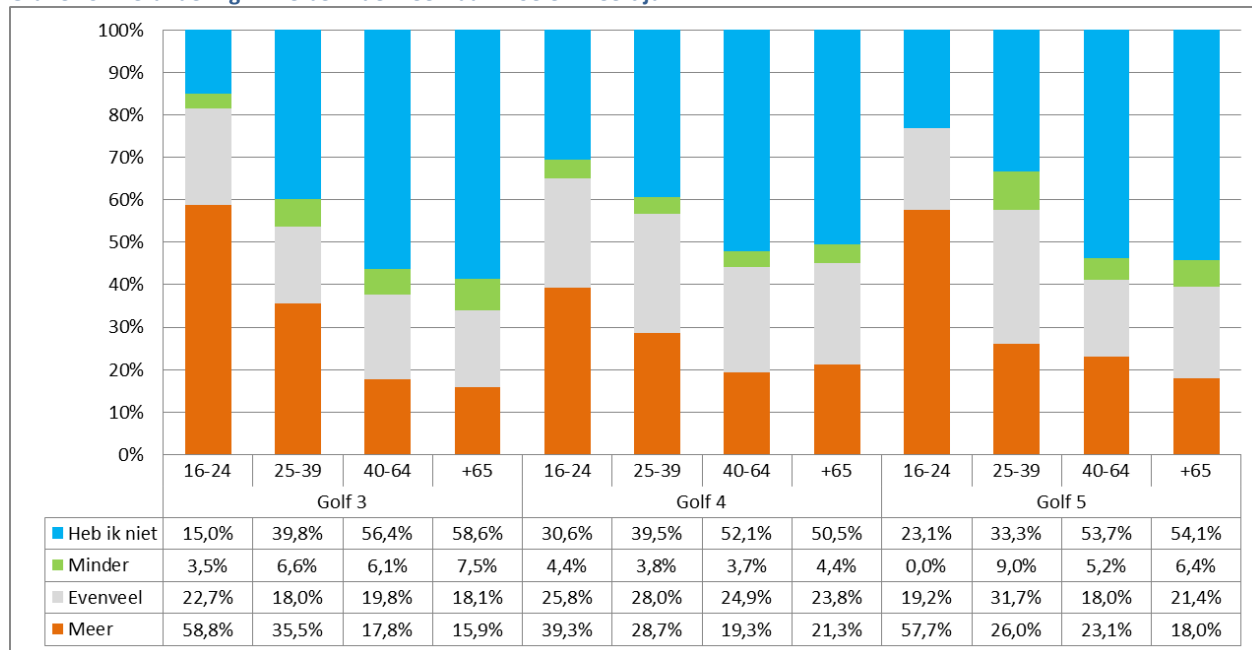
Het zich eenzaam voelen (Grafiek 37) blijkt vooral een zaak van jongeren te zijn. In Golf 3 (april – midden mei) zegt 15% van de 16-24-jarigen dit niet te hebben. Voor de 25-39-jarigen gaat dit al om 4 op 10 terwijl voor de oudere leeftijdsgroepen bijna 6 op 10 aangeeft dit niet te hebben. Tegelijkertijd geeft in Golf 3 6 op 10 16-24-jarigen door corona en de quarantaine dit meer te hebben en daalt dit met de leeftijd. In Golf 4 (midden mei – juni) zien we een gelijkaardig patroon, maar duidelijk minder prominent en zijn de vastgestelde verschillen tussen de leeftijdsgroepen niet significant. In Golf 5 (juli – midden augustus) zien we echter terug hetzelfde patroon opduiken als in Golf 3 en dit met zeer vergelijkbare cijfers. Eenzaam voelen is vooral een zaak van de jongste leeftijdsgroep en de meerderheid van hen geeft ook aan dat dit door corona en de quarantaine zich meer voordoet.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=76.636$, $df=9$, $p=.000$
- Golf 4: $\chi^2=16.694$, $df=9$, $p=.054$
- Golf 5: $\chi^2=56.331$, $df=9$, $p=.000$

Grafiek 37 Verandering in welbevinden: eenzaam voelen - leeftijd

Bron: Antwerpse monitor

Net zoals bij het vorige item zien we voor stress hebben (

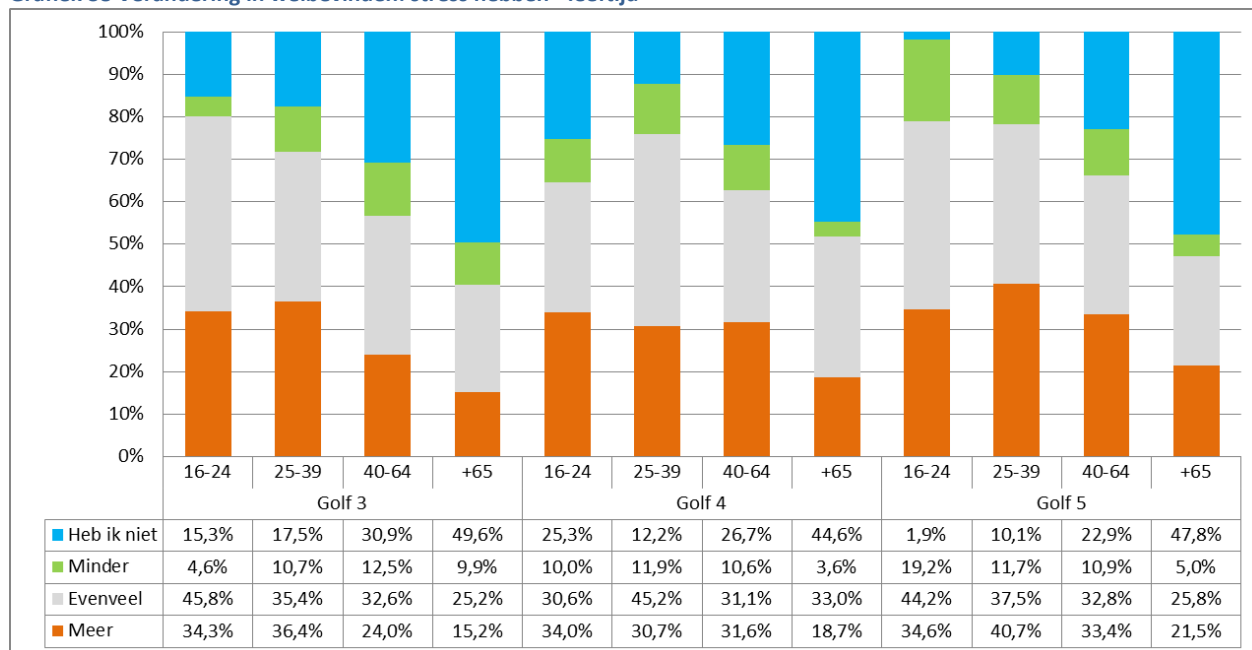
Grafiek 38) dat in Golf 3 (april – midden mei) met de leeftijd vaker wordt aangegeven dat men dit niet heeft. Van de 16-24-jarigen geeft zo'n 15% in die golf aan dat men dit niet heeft terwijl dit voor de +65-jarigen de helft is. Iets meer dan een derde van de 16-24-jarigen en de 25-39-jarigen geeft aan door corona en de quarantaine meer stress te hebben. Voor de 40-64-jarigen daalt dit naar een kwart en voor de +65-jarigen daalt het nog verder naar 15%. In Golf 4 (midden mei – juni) zijn de verschillen minder prominent, maar de oudste leeftijdsgroep geeft ook in die golf vaker aan dat ze geen stress hebben. In Golf 5 (juli – midden augustus) springen de verschillen er opnieuw duidelijker uit. Met de leeftijd wordt de groep die aangeeft geen stress te hebben groter. Voor de drie jongste leeftijdsgroepen geeft een derde tot 2 op 5 van de Antwerpenaars aan door corona meer stress te hebben. Voor de 65-plussers daalt dit naar ongeveer 1 op 5. Algemeen genomen blijkt de oudste leeftijdsgroep over de golven heen minder stress te ervaren en geven ze ook minder vaak aan dat corona hen meer stress heeft bezorgd. Toch zien we in elke leeftijdsgroep een aanzienlijk aandeel dat aangeeft meer stress te hebben ervaren.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=54.432$, $df=9$, $p=.000$
- Golf 4: $\chi^2=35.002$, $df=9$, $p=.000$
- Golf 5: $\chi^2=69.369$, $df=9$, $p=.000$

Grafiek 38 Verandering in welbevinden: stress hebben - leeftijd

Bron: Antwerpse monitor

De verschillen wat betreft slecht slapen (

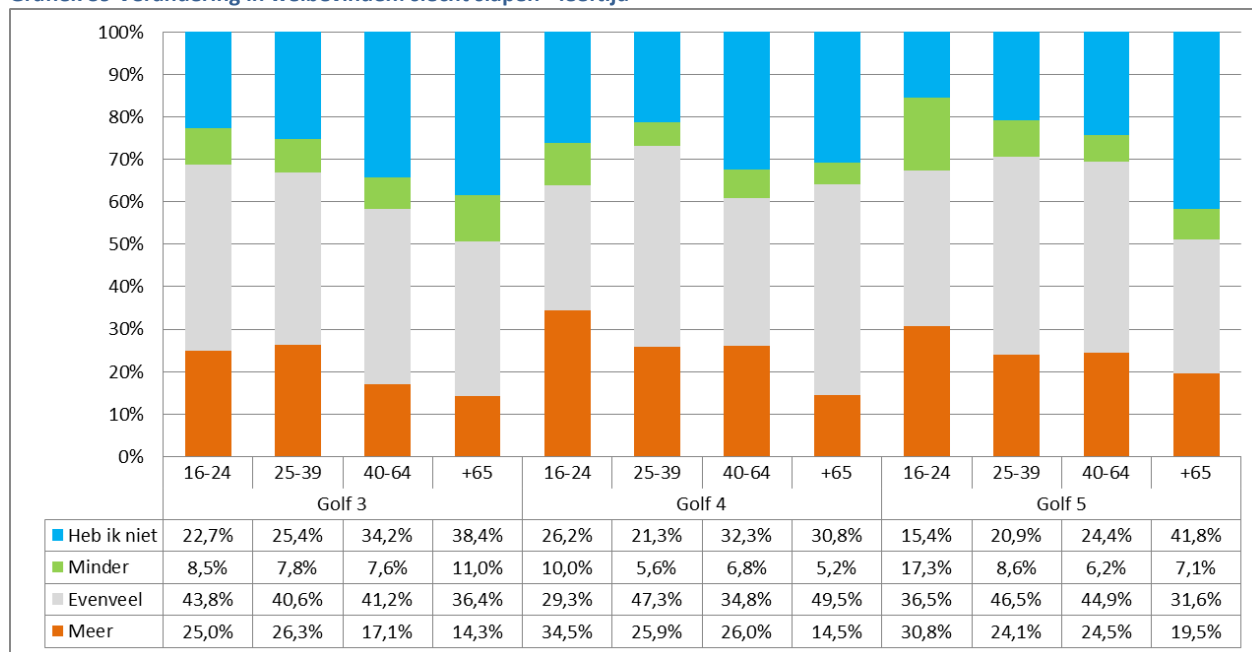
Grafiek 39) springen wat minder in het oog dan bij het vorige item, maar ook hier geeft de oudste leeftijdsgroep vaker aan er geen last van te hebben. Het meest duidelijk zien we dit verschil opduiken in Golf 5 (juli – midden augustus). Jongeren geven ook over de golven heen vaker aan dat ze meer slecht geslapen hebben door corona, al geeft opnieuw in elke leeftijdsgroep toch een aanzienlijk deel van de Antwerpenaars dat dit voor hen het geval is.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=16.467$, $df=9$, $p=.058$
- Golf 4: $\chi^2=17.556$, $df=9$, $p=.041$
- Golf 5: $\chi^2=25.891$, $df=9$, $p=.002$

Grafiek 39 Verandering in welbevinden: slecht slapen - leeftijd

Bron: Antwerpse monitor

Het laatste item van het vragenblok polste in welke mate men zich meer of minder depressief voelde door corona en de quarantaine (

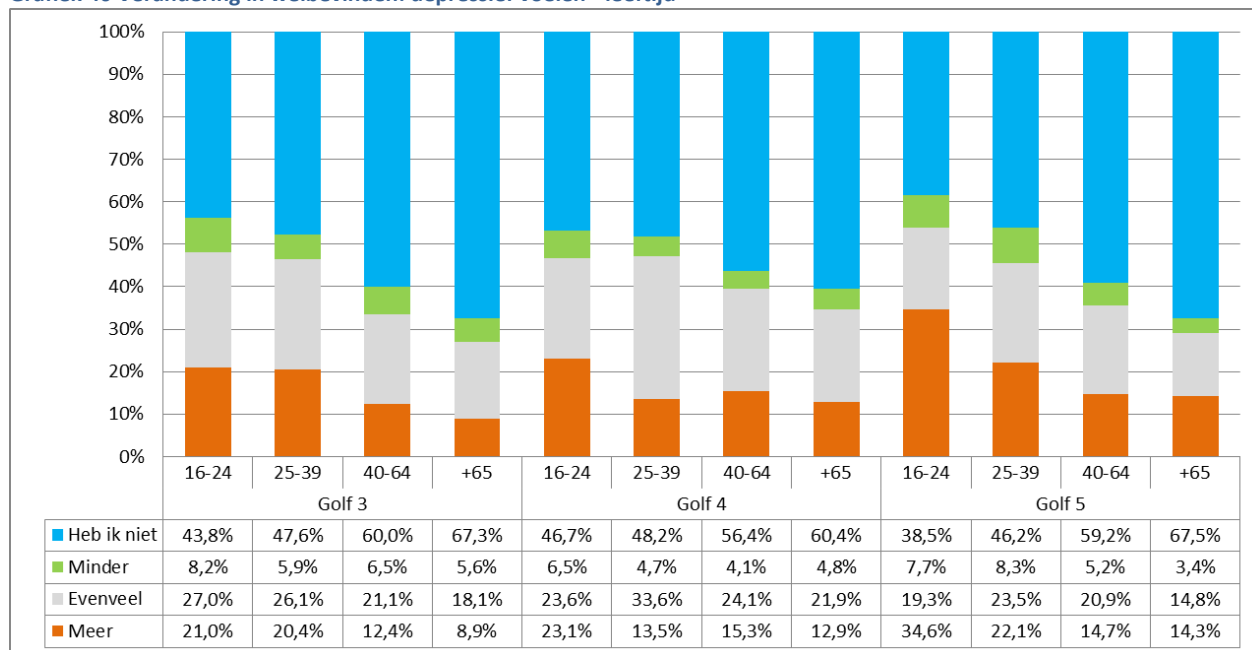
Grafiek 40). In vergelijking met de andere items geeft in elke leeftijdsgroep nu een groot deel van de Antwerpenaars aan dat ze dit niet hebben. Toch zien we ook hier dat dit aandeel toeneemt met de leeftijd: ouderen geven vaker aan dat ze geen last hebben van depressieve gevoelens. In de jongste leeftijdsgroep is dit zo'n 4 op 10 terwijl dit voor de 65-plussers ongeveer 2 op 3 is. Tegelijkertijd geven de jongeren ook het vaakst aan dat ze zich meer depressief hebben gevoeld en dit nog het meest in Golf 5 (juli – midden augustus): een derde van de 16-24-jarigen geeft daar aan dat ze zich meer depressief hebben gevoeld. In Golf 4 (midden mei – juni) zien we, net zoals bij een aantal andere items, dat het verschil naar leeftijd minder, in dit geval niet, speelt.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=19.987$, $df=9$, $p=.018$
- Golf 4: $\chi^2=9.981$, $df=9$, $p=.352$
- Golf 5: $\chi^2=25.729$, $df=9$, $p=.002$

Grafiek 40 Verandering in welbevinden: depressief voelen - leeftijd

Bron: Antwerpse monitor

7.3.2.3 Thuistaal

Voor geen enkel van de items rond verandering in welbevinden vinden we een consistent verschil tussen Antwerpenaars die thuis enkel Nederlands spreken en de Antwerpenaars die thuis een andere taal spreken, eventueel in combinatie met het Nederlands. Voor twee aspecten vonden we in één golf een significant verschil, maar dit dan zelfs niet in dezelfde golf. Wat betreft het 'me eenzaam voelen' zien we dat in Golf 5 (juli – midden augustus) (

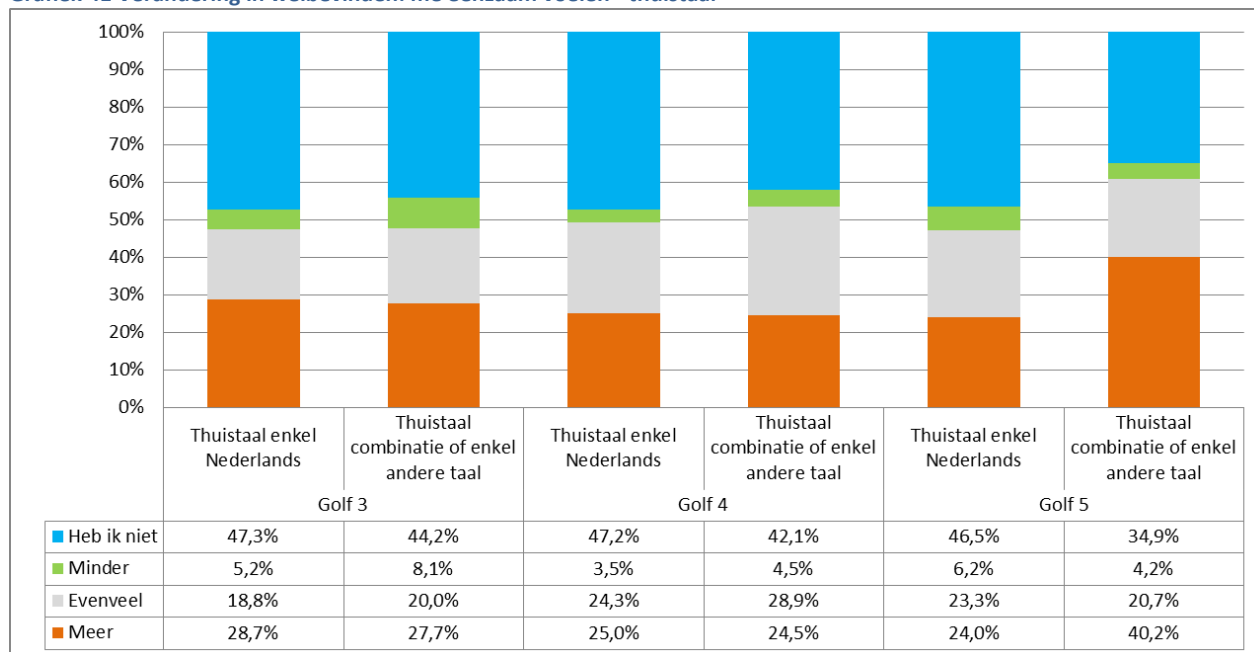
Grafiek 41) de Antwerpenaars die thuis een andere taal spreken vaker aangeven dat ze dit meer hebben gehad. Voor 'me depressief voelen' (Grafiek 42) geeft die zelfde groep in Golf 3 (april – midden mei) minder vaak aan dat ze dit niet hebben en kiezen vaker voor de optie 'evenveel'. Het is dus eerder moeilijk een consistent patroon te vinden in eventuele verschillen tussen beide taalgroepen.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=1.916$, $df=3$, $p=.590$
- Golf 4: $\chi^2=1.299$, $df=3$, $p=.729$
- Golf 5: $\chi^2=11.812$, $df=3$, $p=.008$

Grafiek 41 Verandering in welbevinden: me eenzaam voelen - thuistaal

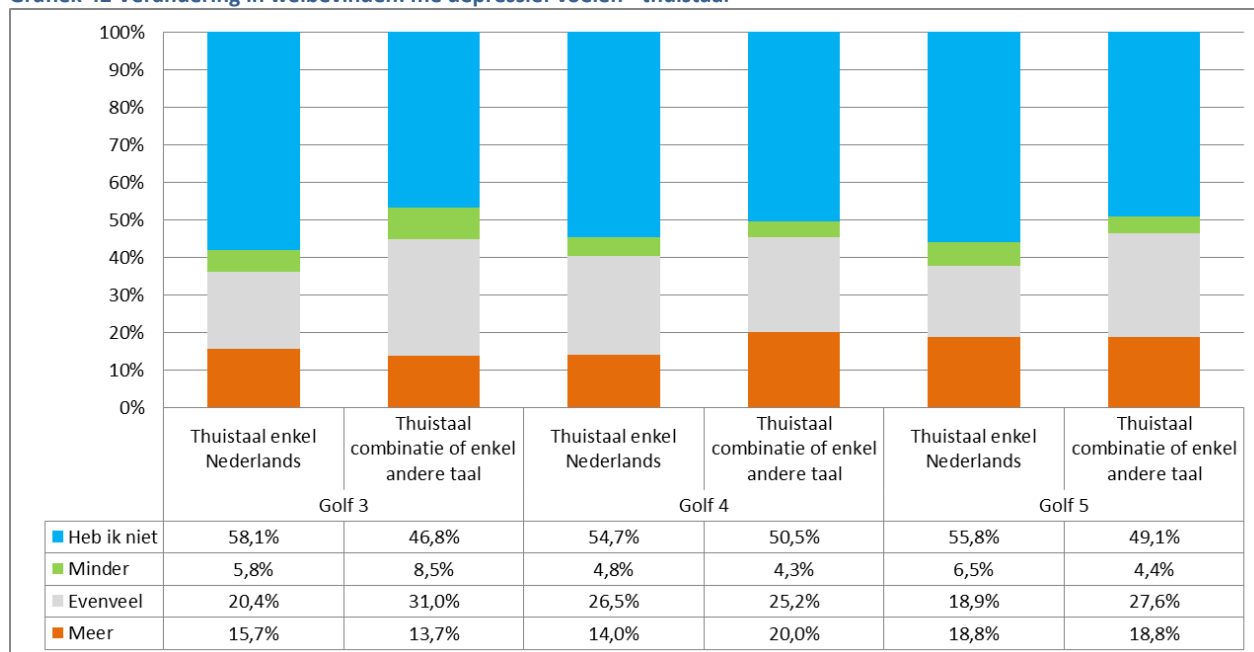

Bron: Antwerpse monitor

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=10.104$, $df=3$, $p=.018$
- Golf 4: $\chi^2=2.752$, $df=3$, $p=.431$
- Golf 5: $\chi^2=4.196$, $df=3$, $p=.241$

Grafiek 42 Verandering in welbevinden: me depressief voelen - thuistaal

Bron: Antwerpse monitor

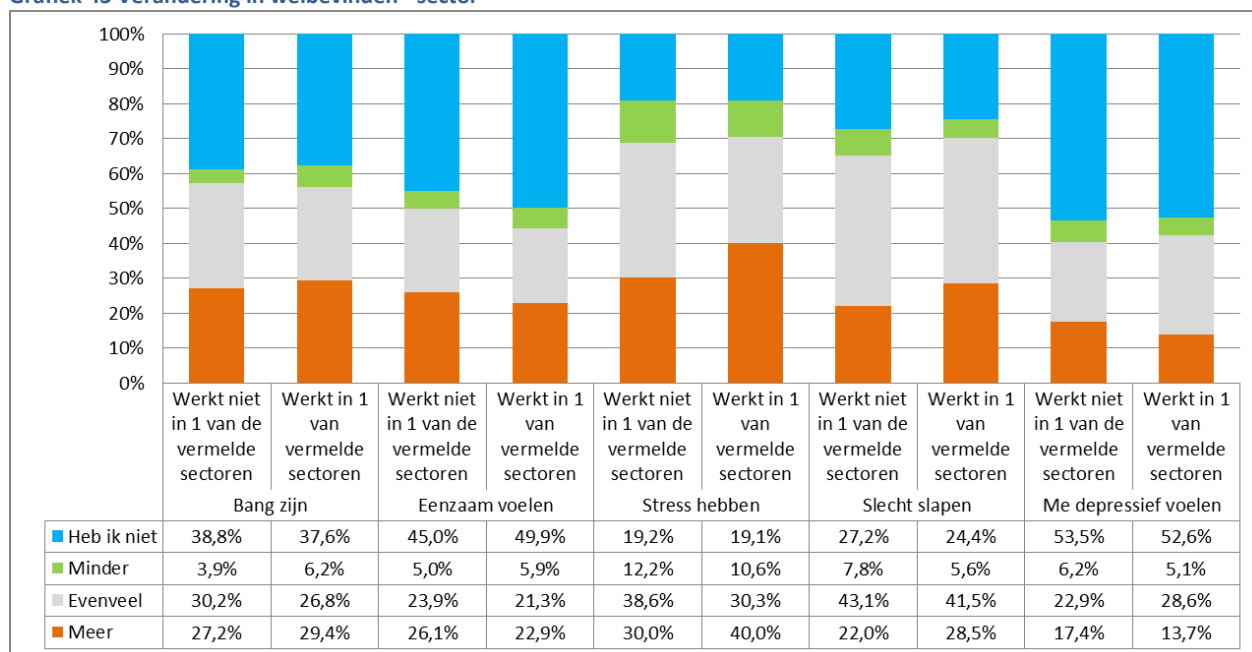
7.3.2.4 Sector

Ook voor het vragenblok rond de impact op het gevoelsleven van de respondent bekeken we of er verschillen waren naargelang de sector waarin men werkt. Voor deze analyse werden de gegevens van de drie golven samen genomen. Enkel voor het item 'stress hebben' vinden we een significant verschil naar sector. Antwerpenaars die werken in één van de vermelde essentiële sectoren geven tegenover werknemers in een andere sector significant vaker aan dat ze meer stress hebben door corona en de quarantaine, namelijk 4 op 10 tegenover 3 op 10. Voor de andere items zien we geen verschillen in de impact van corona op het gevoelsleven.

Significantietoetsen:

- Bang zijn: $\chi^2=3.212$, $df=3$, $p=.360$
- Eenzaam voelen: $\chi^2=2.822$, $df=3$, $p=.420$
- Stress hebben: $\chi^2=9.549$, $df=3$, $p=.023$
- Slecht slapen: $\chi^2=5.211$, $df=3$, $p=.157$
- Depressief voelen: $\chi^2=4.323$, $df=3$, $p=.229$

Grafiek 43 Verandering in welbevinden - sector

Bron: Antwerpse monitor

7.3.3 Psychologische hulp gezocht

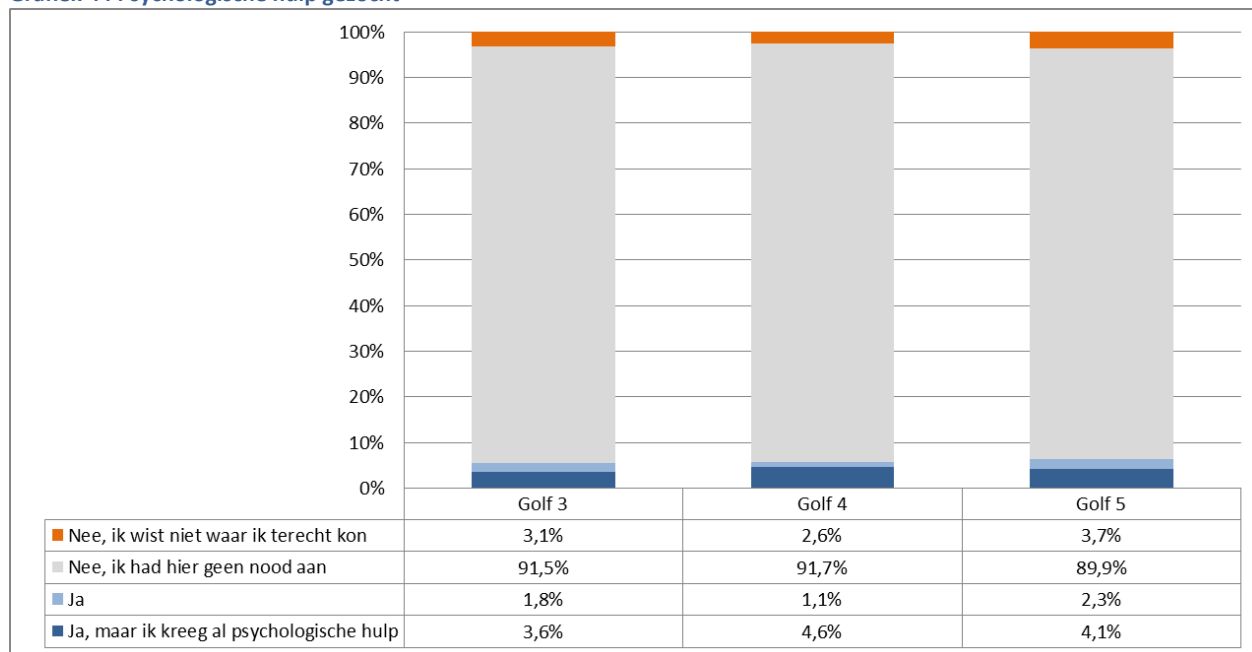
Een volgende vraag in de Antwerpse Monitor ging na of men naar aanleiding van corona psychologische hulp had gezocht, waarbij men de mogelijkheid had aan te geven dat men reeds psychologische hulp kreeg. Concreet werd de volgende vraag gesteld: 'Heb je psychologische hulp gezocht om om te gaan met het coronavirus en de quarantaine (bij een psycholoog, Tele-Onthaal, huisarts,...)?'.

7.3.3.1 Algemeen

Doorheen de drie golven zien we geen verschuiving in de mate waarin men aangeeft psychologische hulp te hebben gezocht ($\chi^2=3.552$, $df=3$, $p=.737$). Zo'n 5 à 6 procent heeft psychologische hulp gezocht, maar ongeveer twee op drie van hen kreeg al psychologische hulp voordien. Daarnaast geeft 3 à 4% aan dat ze eigenlijk wel psychologische hulp konden gebruiken, maar niet wisten waar ze terecht konden. We vonden in geen van de drie golven een significant verschil naar leeftijd in de mate waarin men psychologische hulp heeft gezocht. Naar thuistaal zagen we enkel in Golf 4 (midden mei – juni) dat Antwerpenaars die niet enkel Nederlands spreken wat vaker aangeven niet te weten waar ze terecht konden (5,9% tgo. 1,7%).

Grafiek 44 Psychologische hulp gezocht

Bron: Antwerpse monitor

7.3.3.2 Sector

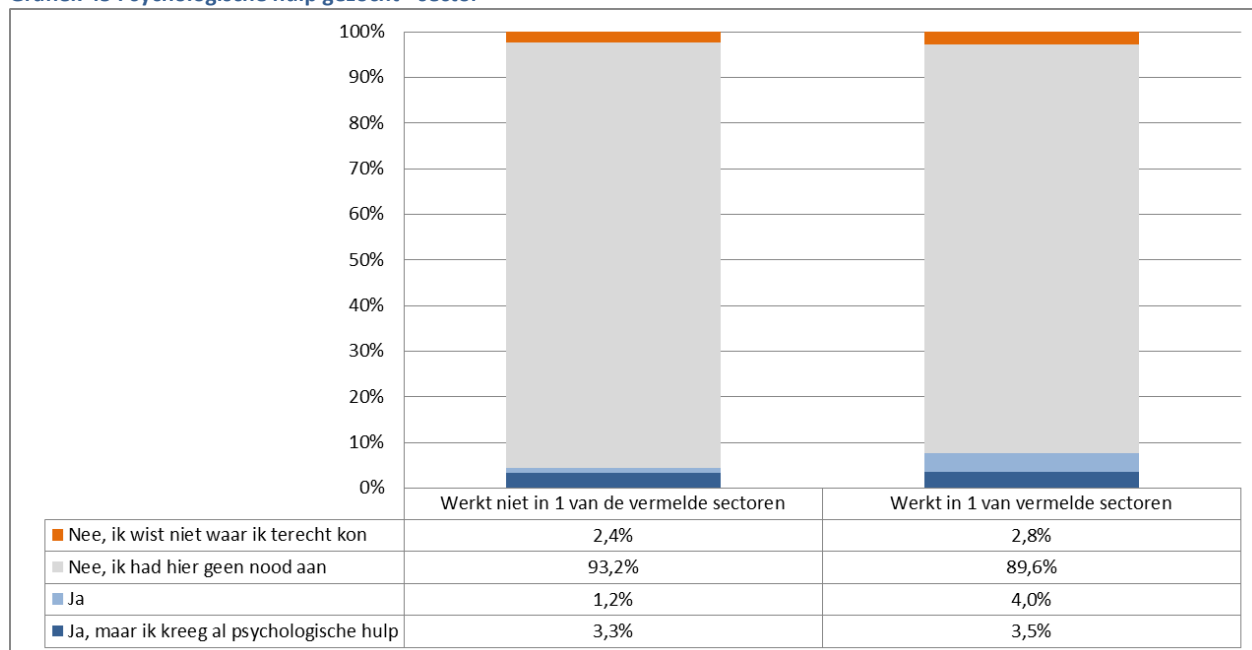
We vonden een significant verschil in de mate waarin men psychologische hulp had gezocht afhankelijk van de sector waarin men werkt (

Grafiek 45; $\chi^2=8.620$, $df=3$, $p=.035$). Van de Antwerpenaars die werken in één van de vermelde essentiële sectoren geeft 4% aan dat ze hulp hebben gezocht. Voor de werkende Antwerpenaars die niet in één van die sectoren werken is dit 1,2%.

Grafiek 45 Psychologische hulp gezocht - sector

Bron: Antwerpse monitor

7.3.4 Hoe moeilijk veranderingen?

De respondenten konden ook algemeen aangeven hoe moeilijk de veranderingen door het coronavirus en de quarantaine voor hen waren, zonder dat het levensdomein verder gespecificeerd werd ('Hoe moeilijk waren de veranderingen door het coronavirus en de quarantaine voor jou?'). Dit biedt de mogelijkheid om een algemene inschatting te maken van de last die corona in het leven van de Antwerpenaars veroorzaakt.

7.3.4.1 Algemeen

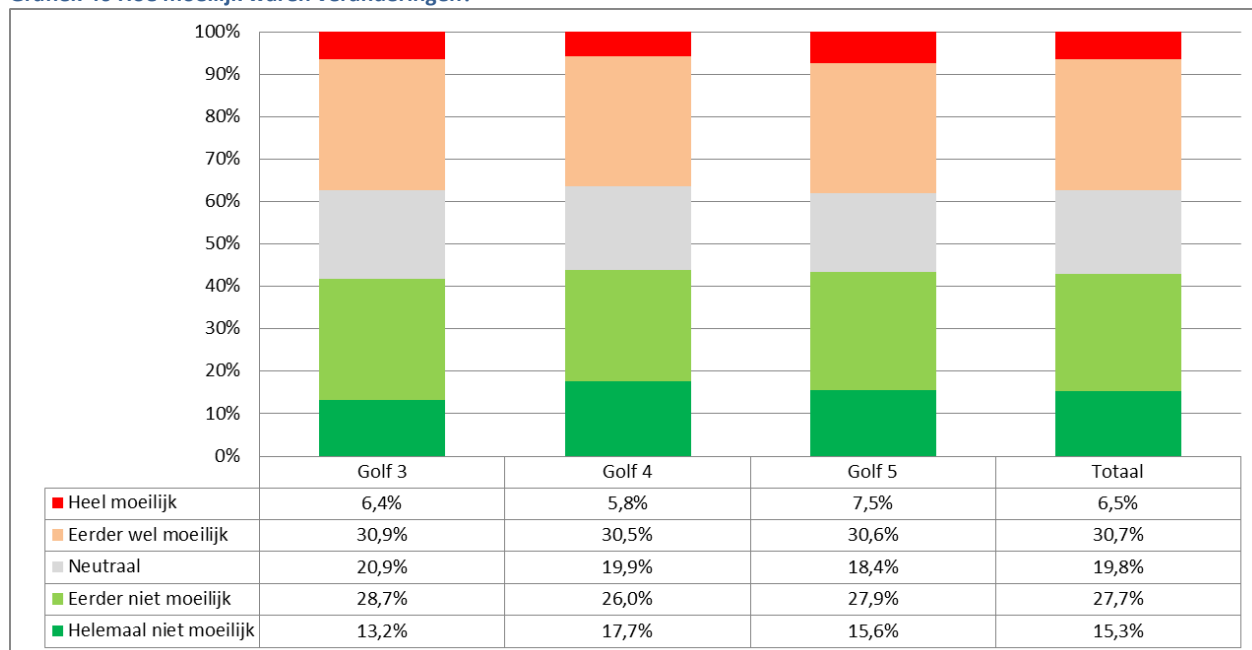
Doorheen de golven vinden we geen significante verschuiving in de mate waarin de veranderingen door corona als moeilijk worden ervaren (

Grafiek 46; $\chi^2=6.799$, $df=8$, $p=.558$). In totaal geeft meer dan een derde van de Antwerpenaars aan dat de veranderingen door het coronavirus en de quarantaine eerder of zeker wel moeilijk waren voor hen. We vonden in geen enkele golf verschillen naar leeftijd.

Grafiek 46 Hoe moeilijk waren veranderingen?

Bron: Antwerpse monitor

7.3.4.2 Thuistaal

In Golf 3 (april – midden mei) en 4 zien we een verschil naar thuistaal in de mate waarin de veranderingen als moeilijk worden ervaren (

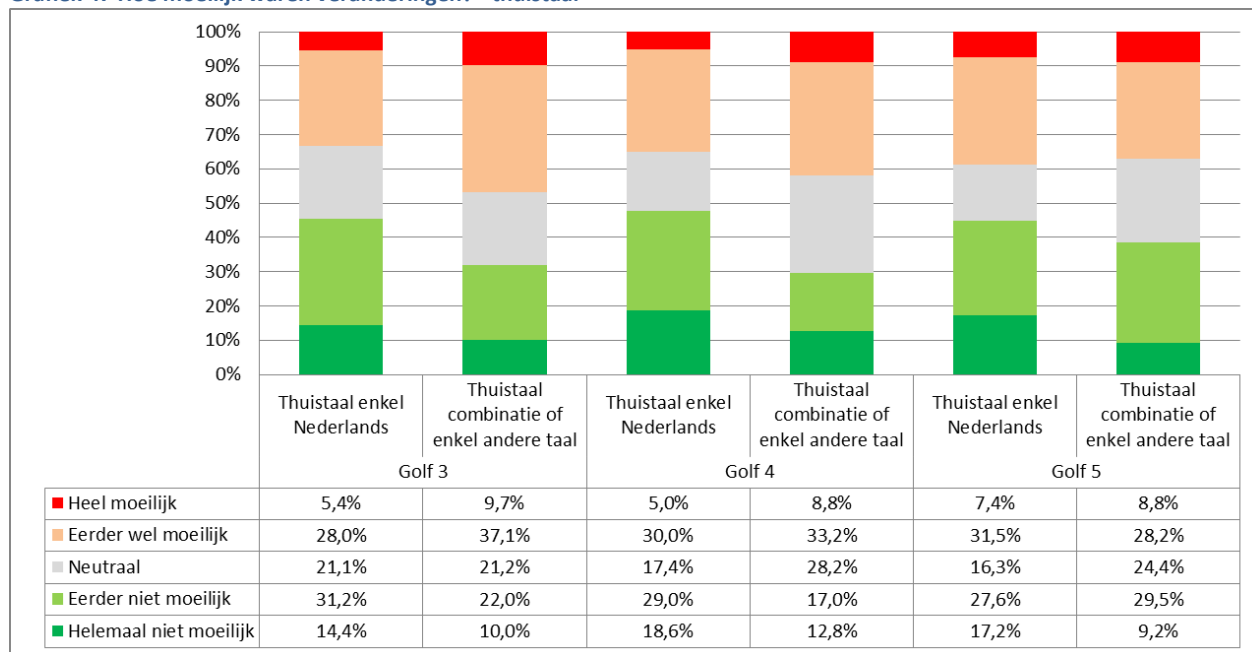
Grafiek 47). Antwerpenaars die thuis enkel Nederlands spreken geven in beide golven duidelijk vaker aan dat ze de veranderingen eerder of zeker niet moeilijk vonden. Een kleine helft van hen geeft dit aan, terwijl dit voor de andere taalgroep iets minder dan een derde is. In Golf 5 (juli – midden augustus) is het verschil niet meer significant. We zien een verschuiving aan de twee kanten van het spectrum. Zij die thuis enkel Nederlands spreken geven wat vaker aan dat ze de veranderingen eerder of zeker wel als moeilijk ervaren hebben, maar zij die thuis een andere taal spreken, al dan niet in combinatie met het Nederlands, geven vaker aan dat ze de veranderingen eerder of zeker niet moeilijk vonden.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=11.865$, $df=4$, $p=.018$
- Golf 4: $\chi^2=13.592$, $df=4$, $p=.009$
- Golf 5: $\chi^2=6.933$, $df=4$, $p=.139$

Grafiek 47 Hoe moeilijk waren veranderingen? - thuistaal

Bron: Antwerpse monitor

7.3.4.3 Sector

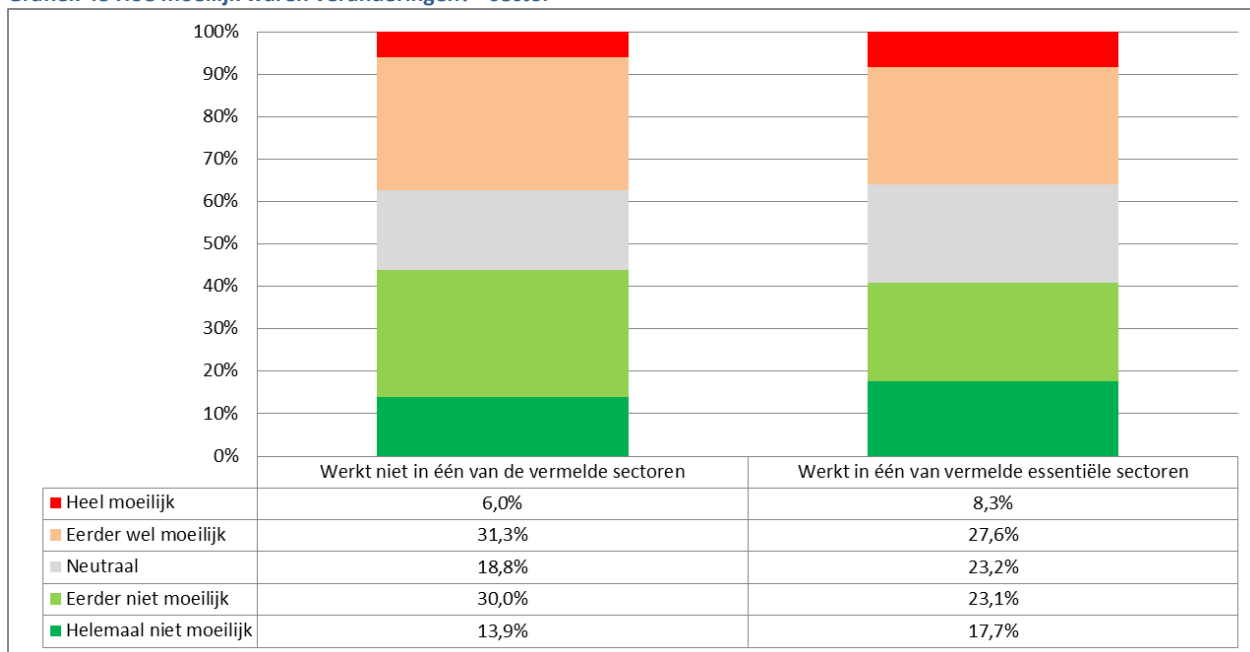
Globaal genomen is het verschil in beleving van de moeilijkheid van de veranderingen naar sector niet significant (

Grafiek 48; $\chi^2=8.662$, $df=4$, $p=.070$). Wanneer we specifiek naar de keuze voor bepaalde antwoordopties kijken, zien we wel dat Antwerpenaars die niet in één van de vermelde essentiële sectoren werken toch vaker voor de optie 'eerder niet moeilijk' kiezen. De Antwerpenaars die wel in één van de sectoren werken kiezen dan iets vaker voor 'neutraal', maar ook wat vaker voor 'helemaal niet moeilijk'.

Grafiek 48 Hoe moeilijk waren veranderingen? - sector

Bron: Antwerpse monitor

7.4 Gedrag

In dit deel van het hoofdstuk bekijken we de impact van het coronavirus op het gedrag van de Antwerpenaar. Het gaat hier om zelfrapportering door de respondenten. Er kan natuurlijk steeds een kloof zijn tussen het gerapporteerde gedrag en het eigenlijke gedrag, maar het kan ons toch een beeld geven over hoe de Antwerpenaar zijn of haar gedrag aanpaste. Eerst gaan we in op de gerapporteerde aanpassing van het eigenlijke gedrag (§7.4.1). In de vragenlijst werd ook gevraagd aan te geven hoe men van plan was zijn gedrag in de toekomst, na versoepelingen, aan te passen (§7.4.2). Een volgende vragenblok ging na hoe met de veranderde situatie trachtte om te gaan. Deze cijfers rond coping komen aan bod in §7.4.3. Ten slotte bekijken we ook welke impact het coronavirus en de maatregelen hadden op de vrijetijdsbesteding van de Antwerpenaar (§7.4.4). We focussen hierbij op het algemeen resultaat voor de Antwerpenaars, maar op een aantal plaatsen zullen we in het oog springende verschillen tussen groepen aanstippen.

7.4.1 Aanpassing gedrag

Reeds in Golf 3 werd een vragenblok opgenomen dat polste naar de impact van het coronavirus op een aantal gedragingen in het dagelijks leven. Concreet was de stam van het vragenblok als volgt: *‘Wat heb je de laatste weken anders gedaan door het coronavirus?’*. Hetzelfde vragenblok was ook opgenomen in Golf 4 en 5. Dit geeft ons de mogelijkheid zowel te kijken in welke mate gedrag überhaupt werd aangepast, maar ook hoe het evolueerde doorheen de bevraagde periode. Golven vallen niet mooi samen met de evolutie in de maatregelen, maar het kan ons toch inzicht geven in hoe het gedrag van de Antwerpenaar in de bevraagde periode evolueerde.

7.4.1.1 Algemeen

De resultaten voor de drie golven worden voorgesteld in Grafiek 49. Het meest gekozen antwoord is het wassen van de handen (vaker dan voor het coronavirus) en dit antwoord blijft in alle drie de golven het meest gekozen antwoord (meer dan 4 op 5). In Golf 3 (april – midden mei) gaf 3 op 4 van de Antwerpenaars aan dat ze enkel buiten kwamen voor wat echt nodig was. In Golf 4 (midden mei – juni) en Golf 5 (juli – midden augustus) is dit gedaald naar iets minder dan 6 op 10. De kleine daling tussen Golf 4 en 5 is niet significant. Een ander veel gekozen antwoord is dat men regelmatig is gaan fietsen of wandelen. In elke golf geeft ongeveer 6 op 10 aan dat ze dit gedaan hebben. Een aspect waar we een zeer duidelijke verschuiving zien tussen de golven is het dragen van extra bescherming in het openbaar. Bij het concrete item werden gezichtsmasker en handschoenen als voorbeeld gegeven. In Golf 3 gaf iets meer dan 2 op 10 aan dat ze dit doen. In Golf 4 was dit al toegenomen tot zo’n 4 op 10, waar dit voor Golf 5 nog verder gestegen is naar meer dan 6 op 10.

Doorheen de golven geeft ongeveer de helft aan dat ze tijd hebben genomen om een aantal huishoudelijke taken uit te voeren waar men anders niet toekomt. Zo’n 4 op 10 geeft aan meer zaken online besteld te hebben. Wat betreft het contacteren van vrienden, familie of collega’s om te zien of het gaat zien we doorheen de golven een daling. In Golf 3 gaf iets meer dan de helft aan dat ze dit vaker hadden gedaan, terwijl dit in Golf 5 is gedaald naar iets meer dan 4 op 10.

Langs de andere kant zien we dat slechts een kleine groep van Antwerpenaars aangeeft een voorraad aan levensmiddelen te hebben aangelegd. Zo’n 6 tot 8% kruist deze antwoordoptie aan. In elke golf geeft een paar procent aan dat ze niks anders hebben gedaan. Waar in de eerste golf 5,6% aangeeft niet meer buiten te komen, is dit in Golf 4 en Golf 5 gehalveerd naar 2 à 3%.

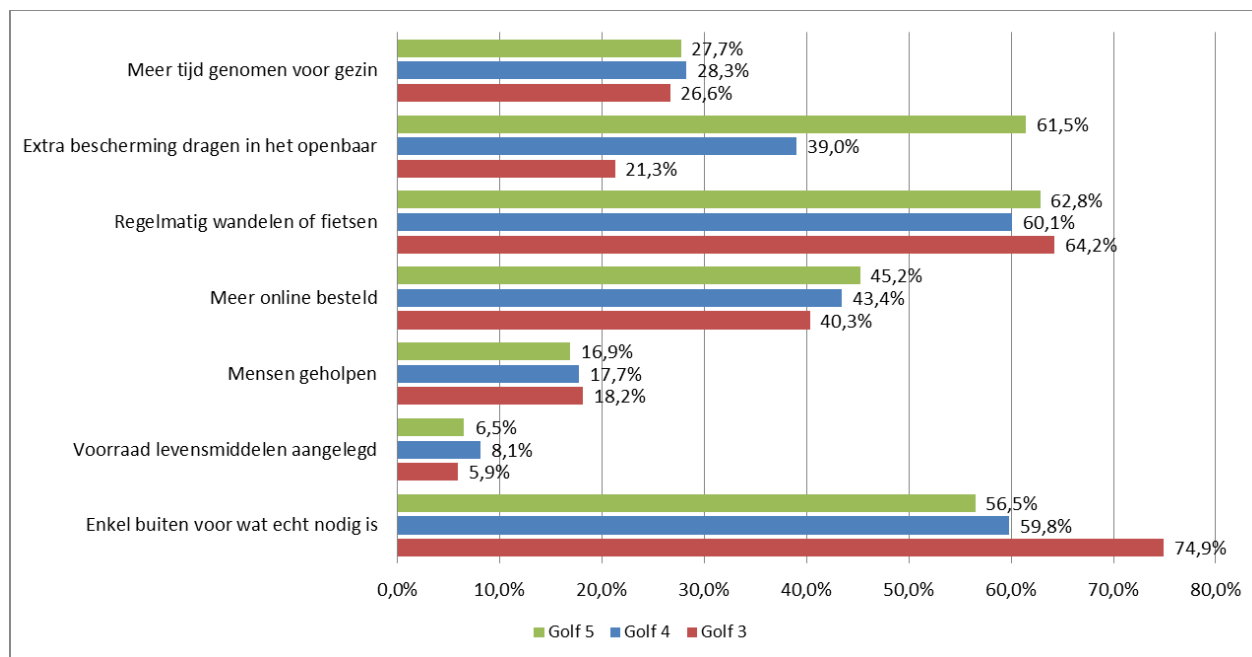

Significantietoetsen:

- Meer tijd genomen voor gezin: $\chi^2=.394$, $df=2$, $p=.821$
- Extra bescherming dragen in het openbaar: $\chi^2=199.021$, $df=2$, $p=.000$
- Regelmatig wandelen of fietsen: $\chi^2=2.088$, $df=2$, $p=.352$
- Meer online besteld: $\chi^2=2.948$, $df=2$, $p=.229$
- Mensen geholpen: $\chi^2=.324$, $df=2$, $p=.850$
- Voorraad levensmiddelen aangelegd: $\chi^2=2.333$, $df=2$, $p=.311$
- Enkel buiten voor wat echt nodig is: $\chi^2=51.123$, $df=2$, $p=.000$
- Ik heb niets anders gedaan: $\chi^2=7.898$, $df=2$, $p=.019$
- Huishoudelijke taken: $\chi^2=6.310$, $df=2$, $p=.043$
- Verspil minder eten: $\chi^2=4.490$, $df=2$, $p=.106$
- Vrijwilligerswerk: $\chi^2=4.731$, $df=2$, $p=.094$
- Kom helemaal niet meer buiten: $\chi^2=10.978$, $df=2$, $p=.004$
- Familie, vrienden, collega's vaker gecontacteerd: $\chi^2=16.826$, $df=2$, $p=.000$
- Was regelmatig mijn handen: $\chi^2=2.806$, $df=2$, $p=.246$

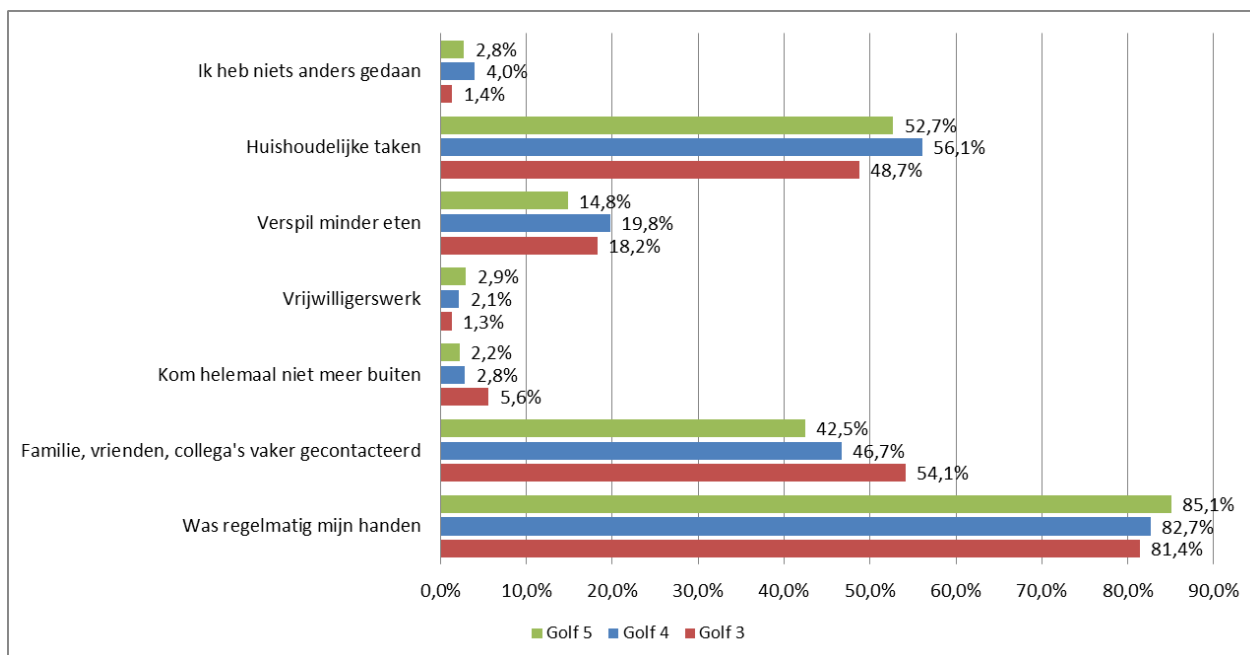
Grafiek 49 Aanpassing gedrag

(a)

(b)

Bron: Antwerpse monitor

7.4.1.2 Thuis taal

Globaal genomen zien we in

Grafiek 50 en

Grafiek 51 een gelijkaardig patroon in de gekozen antwoorden voor beide taalgroepen. Toch zijn er ook een aantal in het oog springende verschillen. Zo zijn de Antwerpenaars die thuis een andere taal spreken, al dan niet in combinatie met het Nederlands, sneller extra bescherming in het openbaar gaan dragen. In Golf 3 (april – midden mei) gaf zo’n derde van hen aan dat ze dit deden, terwijl dit voor de Antwerpenaars die thuis enkel Nederlands spreken ongeveer 1 op 6 was. In Golf 5 (juli – midden augustus) zien we dat dit verschil volledig verdwenen is.

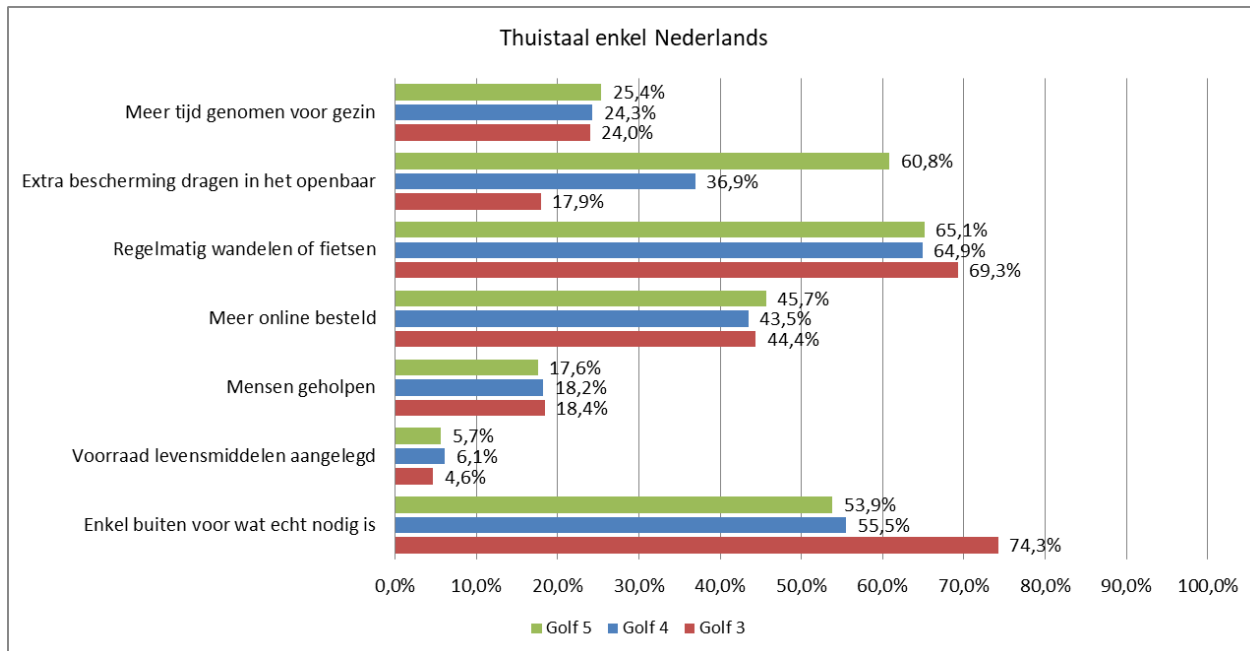
Ook blijft een groter deel van de Antwerpenaars die thuis een andere taal spreken enkel buiten komen voor wat echt nodig is. In Golf 3 gaf in beide taalgroepen 3 op 4 aan dit te doen. Bij de Antwerpenaars die thuis enkel Nederlands spreken daalde dit reeds onmiddellijk in Golf 4 (midden mei – juni) naar iets meer dan de helft, terwijl dit voor de andere taalgroep op zo’n 7 op 10 bleef. In Golf 5 daalt het voor deze laatste groep nog wat verder, maar blijft het toch hoger dan voor de Antwerpenaars die thuis enkel Nederlands spreken.

Daarnaast zien we voor een paar gedragingen dat de percentages over de hele lijn wat verschillen. Zo gaan de Antwerpenaars die thuis enkel Nederlands spreken vaker wandelen of fietsen (2 op 3 tegenover ongeveer de helft). Antwerpenaars die thuis een andere taal spreken hebben dubbel zo vaak een voorraad levensmiddelen aangelegd (1 op 10 tegenover 1 op 20). Ze geven ook vaker aan dat ze meer tijd hebben genomen voor hun gezin. In beide taalgroepen geeft de overgrote meerderheid aan dat ze vaker hun handen wassen, maar dit cijfer ligt toch lager voor zij die thuis een andere taal, mogelijk in combinatie met het Nederlands, spreken.

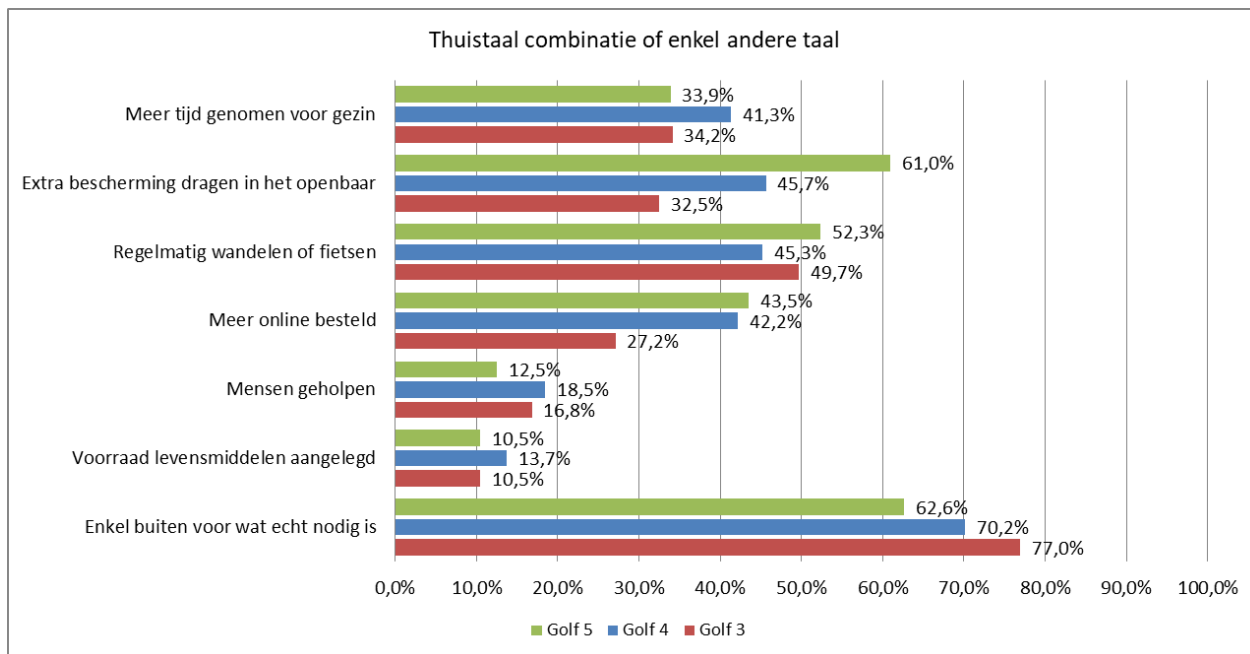

Grafiek 50 Aanpassing gedrag – thuistaal, deel 1

(a)

(b)

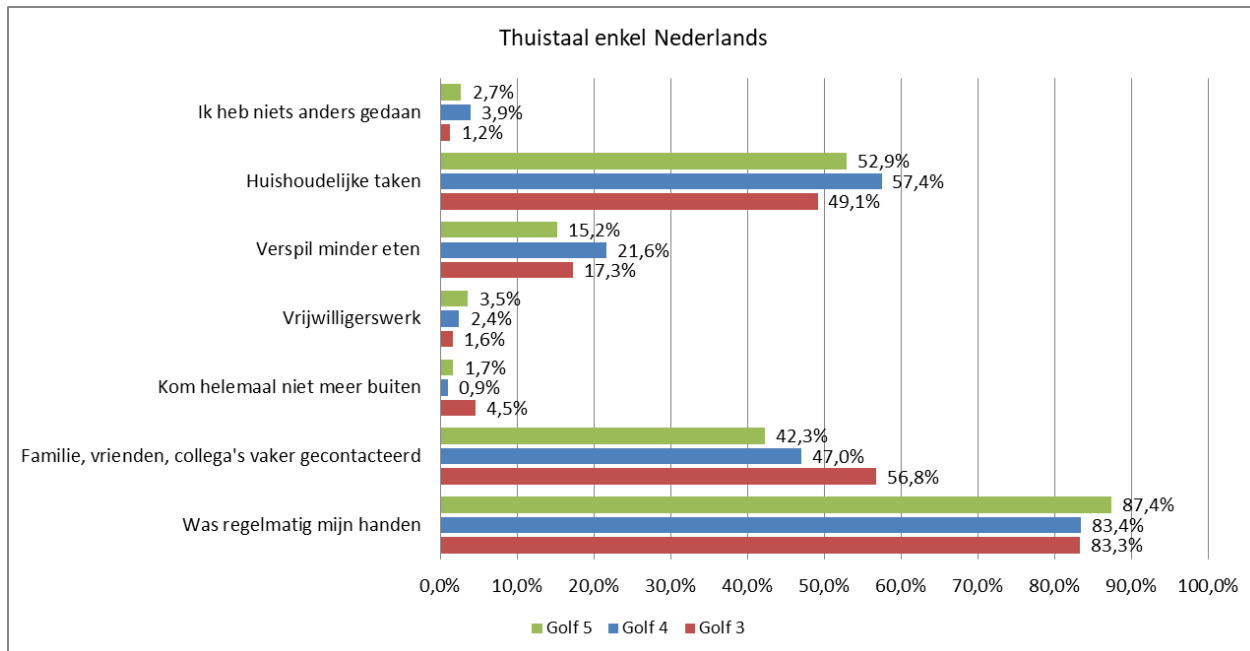

Bron: Antwerpse monitor

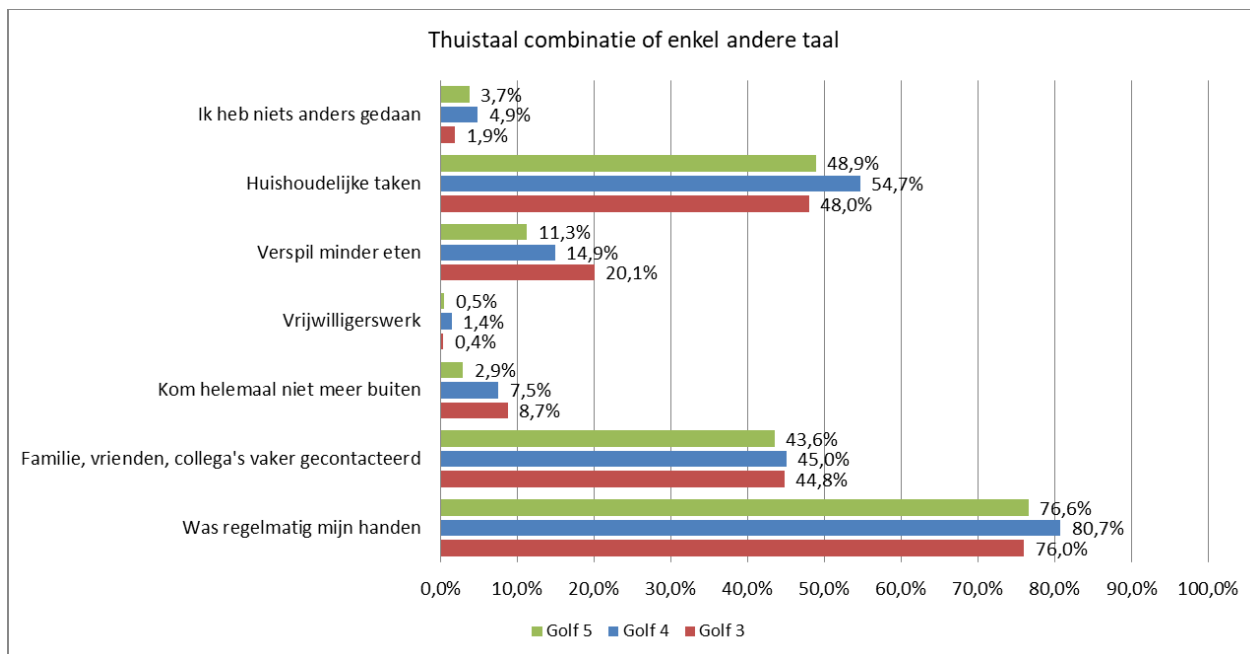

Grafiek 51 Aanpassing gedrag – thuistaal, deel 2

(a)

(b)

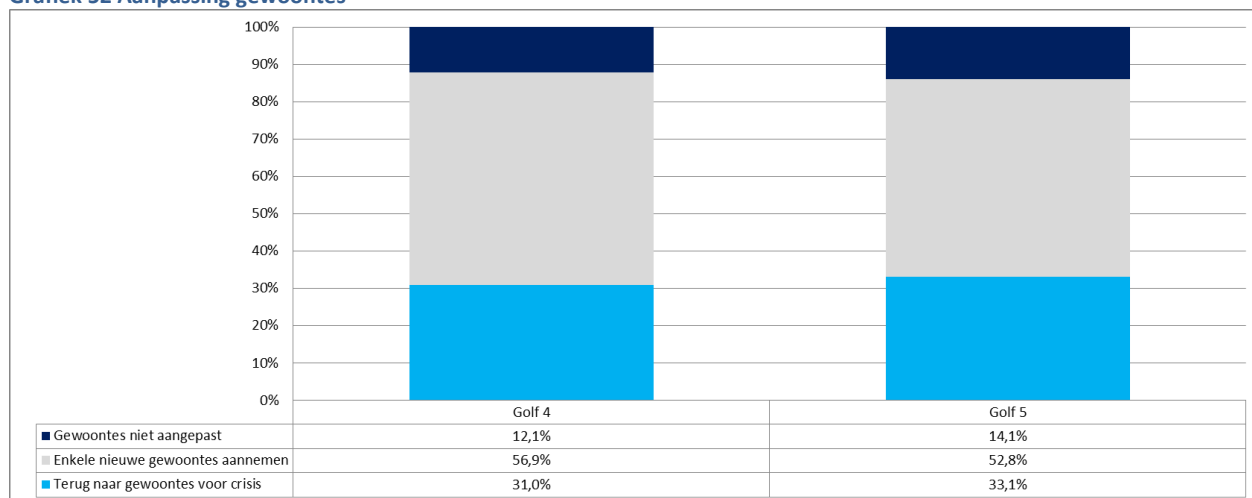
Bron: Antwerpse monitor

7.4.2 Intentie toekomstig gedrag

In Golf 4 (midden mei – juni) en Golf 5 (juli – midden augustus) werd aan de Antwerpenaars ook gevraagd hoe ze van plan zijn hun gedrag aan te passen na een verdere versoepeling van de coronamaatregelen. Een eerste vraag ging algemeen na in welke mate men van plan was zijn gewoontes aan te passen na verdere versoepelingen (Grafiek 52). Tussen de twee golven zien we geen significante verschuiving in de antwoorden ($\chi^2=1.986$, $df=2$, $p=.371$). Ongeveer een derde van de Antwerpenaars geeft aan terug te gaan naar de gewoontes voor de crisis, de helft zegt toch enkele nieuwe gewoontes aan te nemen en ongeveer 1 op 8 zegt hun gewoontes tijdens de crisis niet aangepast te hebben en dit dus ook niet te doen na de versoepelingen.

Grafiek 52 Aanpassing gewoontes

Bron: Antwerpse monitor

In twee volgende vragenblokken werd meer specifiek gevraagd of men van plan was bepaalde zaken meer of minder te doen na verdere versoepeling van de maatregelen. Concreet luidde de vraag als volgt: *‘Als je denkt aan de periode die volgt na de verdere versoepeling van de maatregelen, ga je dan meer of minder dan vóór de coronacrisis...’*. Het eerste blok focuste eerder op gedragingen in de publieke ruimte (verplaatsingsgedrag, winkelen...). Het tweede blok spitste zich eerder toe op gedragingen in het private leven (activiteiten thuis, hygiëneregels...), al is dit onderscheid natuurlijk niet strikt te maken.

In Grafiek 53 komen de intenties met betrekking tot het verplaatsingsgedrag aan bod. Het eerste deel van de grafiek geeft de cijfers weer inclusief de antwoordoptie ‘niet van toepassing/doe ik nooit’, het tweede deel herberekent de cijfers zonder deze antwoordoptie. Globaal genomen zijn er weinig verschuivingen doorheen de twee AMON-golven. Enkel voor reizen in het buitenland, wordt in Golf 5 (juli – midden augustus) minder voor de optie ‘evenveel’ gekozen en verschuift dit zowel naar ‘meer’ als naar ‘minder’. Gezien de beperkte verschuivingen schetsen we nu in de toelichting het beeld over de twee golven heen, waarbij we vooral het tweede deel van de grafiek als basis nemen. De meest in het oog springende resultaten zijn dat een kleine helft van zij die wel eens de tram of bus nemen aangeven van plan zijn dit minder te doen en dat ongeveer evenveel Antwerpenaars van plan zijn minder naar het buitenland op reis te gaan. Aan de andere kant zien we dat meer dan 1 op 3 Antwerpenaars aangeeft van plan te zijn zich meer per fiets te zullen verplaatsen. Ook voor reizen binnen België geven toch heel wat Antwerpenaars aan dat ze van plan zijn dit meer te doen. Dit is het geval voor iets minder dan 1 op 3 Antwerpenaars. Ongeveer 1 op 5 geeft aan van plan te zijn zich meer met de auto te verplaatsen terwijl 1 op 10 van plan is dit minder te doen.

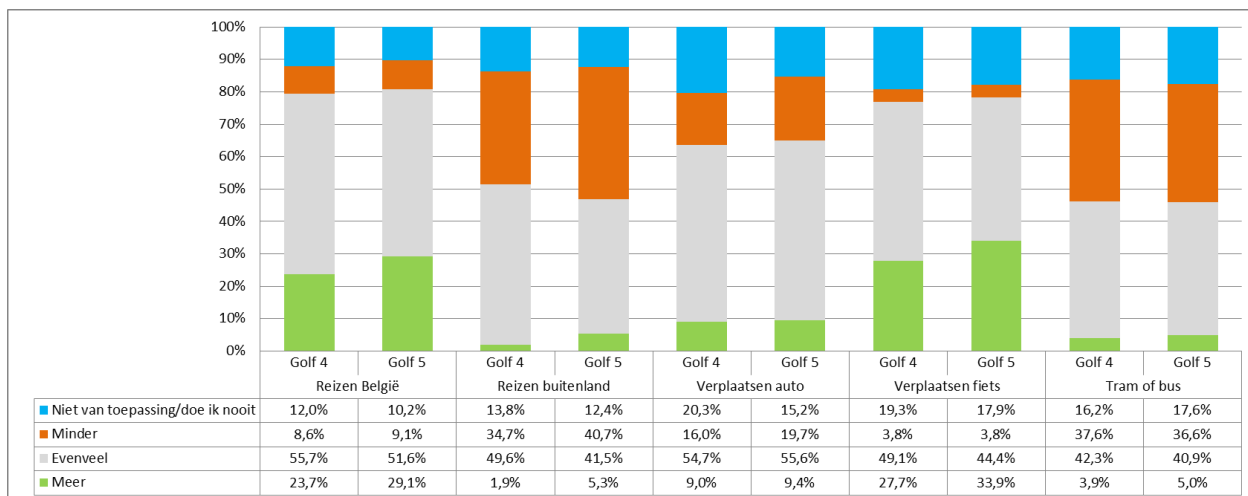

Significantietoetsen:

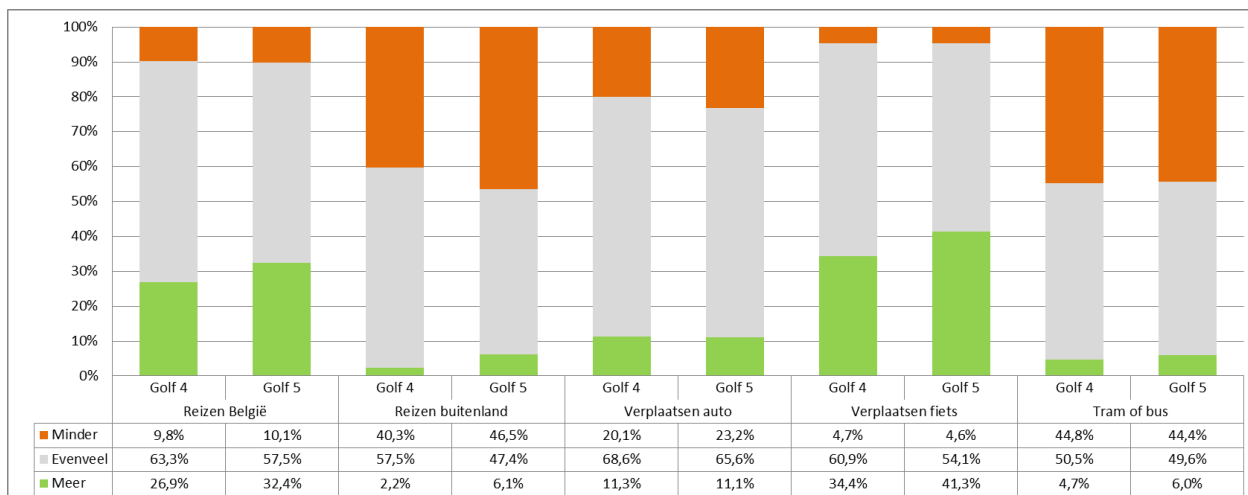
- Reizen België: $\chi^2=4.769$, $df=3$, $p=.190$
- Reizen buitenland: $\chi^2=14.085$, $df=3$, $p=.003$
- Verplaatsen met auto: $\chi^2=5.991$, $df=3$, $p=.112$
- Verplaatsen met fiets: $\chi^2=4.720$, $df=3$, $p=.193$
- Tram of bus nemen: $\chi^2=.981$, $df=3$, $p=.806$

Grafiek 53 Intentie toekomstig gedrag – deel 1

(a)

(b)

Bron: Antwerpse monitor

De cijfers in Grafiek 54 hebben betrekking op het winkel- en shopgedrag en het bijwonen van massa-evenementen. Ook hier zien we dat globaal genomen er weinig verschuift tussen beide golven. Enkel voor online winkelen zien we dat in Golf 5 (juli – midden augustus) meer Antwerpenaars aangeven dat ze van plan zijn dit meer te doen (zo'n 13% tegenover 8%). In deze grafiek is het meest opvallende resultaat dat twee derde van zij die wel eens naar massa-

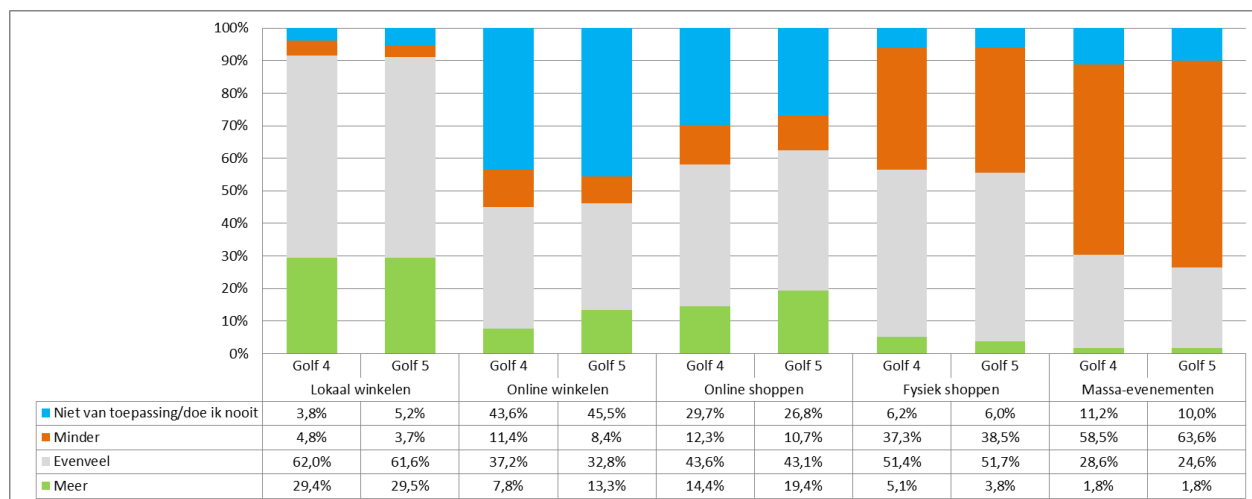
evenementen gaan, aangeeft van plan te zijn dit minder vaak te doen. Ook voor fysiek shoppen geven toch best wat Antwerpenaars aan dat ze van plan zijn dit minder te gaan doen na versoepelingen. Dit is het geval voor 4 op 10 Antwerpenaars. Een klein derde van de Antwerpenaars geeft aan van plan te zijn meer lokaal te winkelen. Ongeveer 1 op 4 in Golf 5 zegt meer online te zullen winkelen. In beide golven geeft ook 1 op 4 aan meer online te zullen shoppen.

Significantietoetsen:

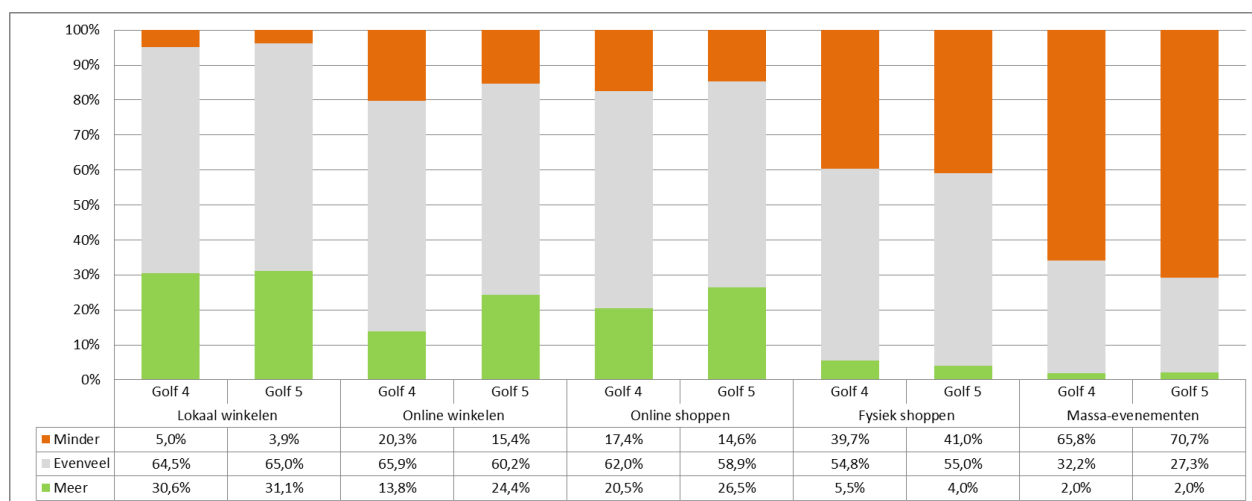
- Lokaal winkelen: $\chi^2=1.901$, $df=3$, $p=.593$
- Online winkelen: $\chi^2=11.844$, $df=3$, $p=.008$
- Online shoppen: $\chi^2=4.972$, $df=3$, $p=.174$
- Fysiek shoppen: $\chi^2=1.295$, $df=3$, $p=.730$
- Massa-evenementen bijwonen: $\chi^2=3.069$, $df=3$, $p=.381$

Grafiek 54 Intentie toekomstig gedrag – deel 2

(a)

(b)

Bron: Antwerpse monitor

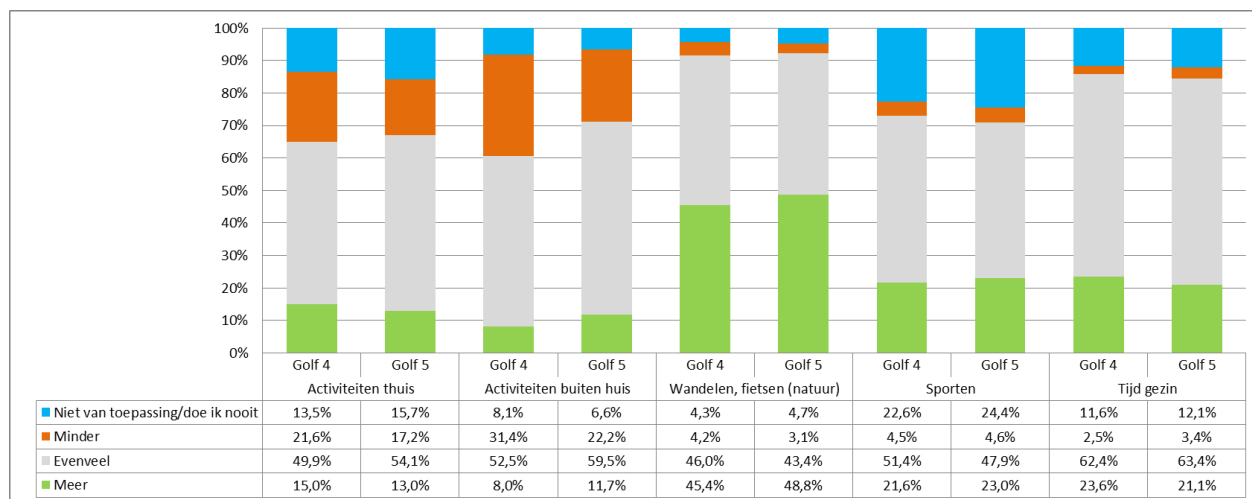
In Grafiek 55 presenteren we de resultaten voor een eerste deel gedragingen die zich meer in de private sfeer situeren. Voor het doen van activiteiten buiten huis zien we een verschuiving tussen de twee golven. Terwijl in Golf 4 (midden mei – juni) nog zo’n derde van de Antwerpenaars aangeeft van plan te zijn dit minder te doen, is dit gedaald tot 1 op 4 in Golf 5 (juli – midden augustus). Voor de andere items zien we geen verschil tussen beide golven. De helft van de Antwerpenaars zegt van plan te zijn na verdere versoepelingen meer de natuur in te trekken (wandelen, fietsen). Een kwart tot een derde van zij die wel eens sporten is van plan meer te sporten en ongeveer een kwart zegt van plan te zijn meer tijd voor het gezin te nemen. Aan de andere kant is dus wel een aanzienlijk deel van de Antwerpenaars minder activiteiten buiten huis te doen (al is dit dus gezakt in Golf 5), maar ongeveer een kwart geeft ook aan minder activiteiten thuis te zullen organiseren.

Significantietoetsen:

- Activiteiten thuis: $\chi^2=5.049$, $df=3$, $p=.168$
- Activiteiten buiten huis: $\chi^2=15.059$, $df=3$, $p=.002$
- Wandelen, fietsen (natuur): $\chi^2=1.988$, $df=3$, $p=.575$
- Sporten: $\chi^2=1.257$, $df=3$, $p=.739$
- Tijd gezin: $\chi^2=1.804$, $df=3$, $p=.614$

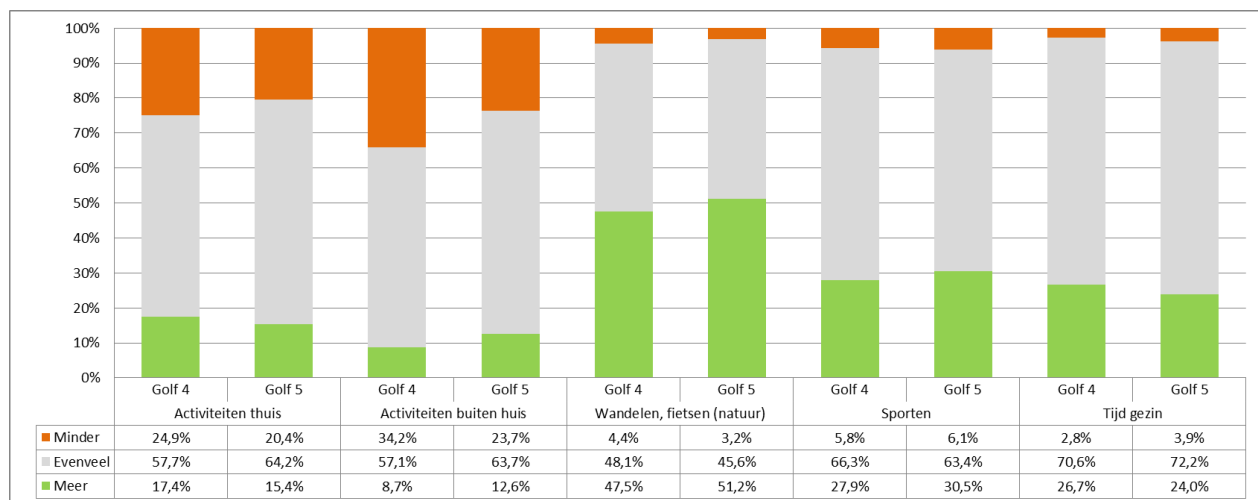
Grafiek 55 Intentie toekomstig gedrag – deel 3

(a)

(b)

Bron: Antwerpse monitor

Bij de laatste vijf items (

Grafiek 56) zien we geen significante verschuiving tussen Golf 4 (midden mei – juni) en Golf 5 (juli – midden augustus). Twee derde van de Antwerpenaars zegt na verdere versoepelingen van plan te zijn meer fysieke afstand te bewaren. Zo'n 3 op 5 Antwerpenaars geeft aan meer te letten op hygiëne (waarbij in de vragenlijst handen wassen en huis poetsen als voorbeelden werden vermeld). Drie op vijf Antwerpenaars geeft aan dat ze nooit thuiswerken of dat het niet van toepassing is, maar voor zij die het wel eens doen zegt iets meer dan de helft dat ze na verdere versoepelingen van plan zijn dit meer te gaan doen dan voor de coronacrisis. Een derde zegt van plan te zijn meer tijd voor zichzelf te nemen en een kwart is van plan meer dingen te doen die goed zijn voor klimaat en milieu (minder plastic, afval sorteren, huis isoleren, groendak...).

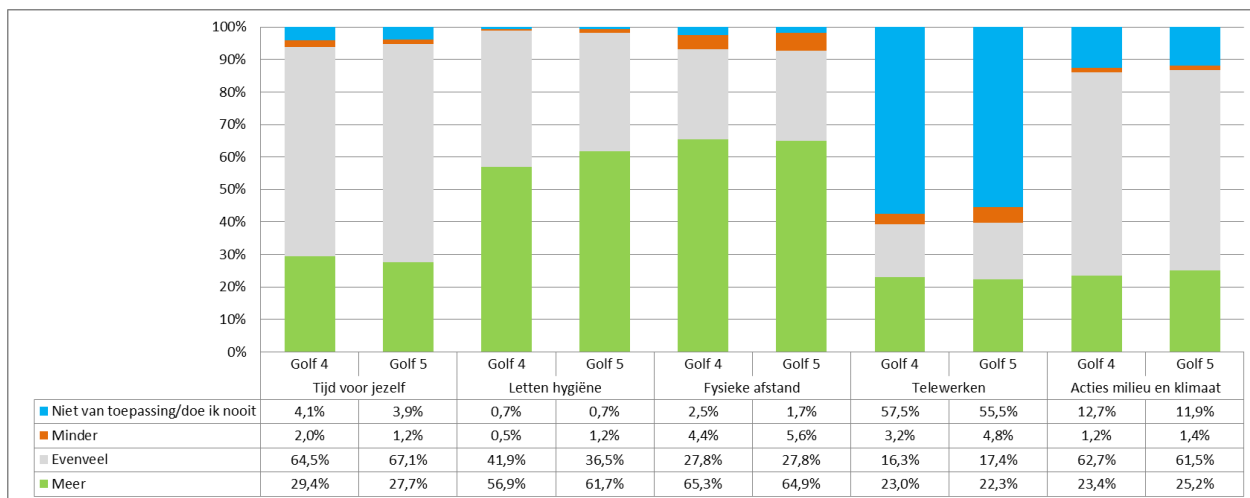
Significantietoetsen:

- Tijd voor jezelf: $\chi^2=1.224$, $df=3$, $p=.747$
- Letten hygiëne: $\chi^2=3.964$, $df=3$, $p=.265$
- Fysieke afstand: $\chi^2=1.598$, $df=3$, $p=.660$
- Telewerken: $\chi^2=1.990$, $df=3$, $p=.575$
- Acties milieu en klimaat: $\chi^2=.711$, $df=3$, $p=.871$

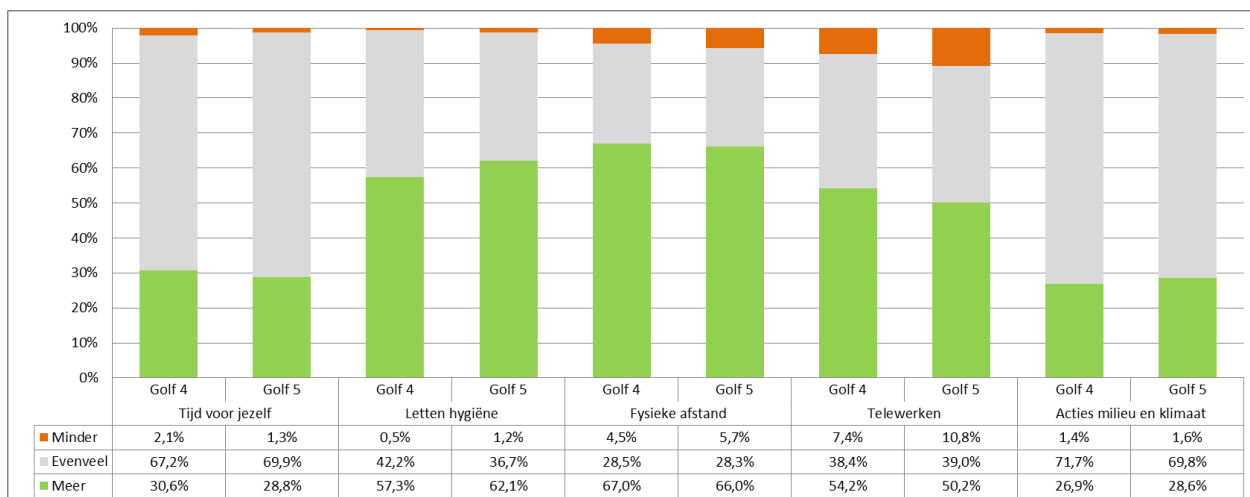

Grafiek 56 Intentie toekomstig gedrag – deel 4

(a)

(b)

Bron: Antwerpse monitor

7.4.3 Coping

Een ander aspect dat aan bod kwam in de vragenlijst is hoe de Antwerpenaars omgaan met de coronamaatregelen. In de vragenlijst werd concreet de volgende vraag gesteld: 'Wat deed je om met de quarantaine om te gaan?'. In dit vragenblok komen een aantal copingstrategieën aan bod. Het vragenblok zat zowel in Golf 3 als Golf 4 en 5. We zullen dus ook bekijken of we een evolutie zien in de mate waarin bepaalde strategieën worden toegepast.

7.4.3.1 Algemeen

Voor een aantal gedragingen zagen we toch significante verschuivingen doorheen de drie golven. In Golf 5 (juli – midden augustus) wordt minder vaak aangegeven dat men nooit verschillende oplossingen bedacht. Terwijl in Golf 3

(april – midden mei) nog zo'n 40% aangaf nooit dingen te vermijden is dit in Golf 5 gedaald tot 27%. De keerzijde hiervan is dat in Golf 3 ongeveer 1 op 4 van de Antwerpenaars aangaf minstens vaak dingen te vermijden en dit in Golf 5 om ongeveer 1 op 3 gaat. Ook is de Antwerpenaar meer om steun of advies gaan vragen. In Golf 3 gaf zo'n 64% aan dit nooit te doen, dan daalt dit geleidelijk en zegt in Golf 5 nog 56% dat ze dit nooit doen. Ook wordt er in Golf 5 vaker gepiekerd door de Antwerpenaar. Minder Antwerpenaars kiezen bij dit item voor 'nooit' en 5% van hen kiest nu voor de optie 'meestal', terwijl dat in de andere twee golven 1,5-3% was. Voor het item 'werd boos op anderen' is de algemene verandering doorheen de golven in de antwoorden wel significant, maar het gaat eerder om een schommeling in de keuze voor het antwoord vaak, waar dit in Golf 4 (midden mei – juni) wat lager lag. Globaal genomen zijn de cijfers over de golven heen wel vergelijkbaar. Zeven op 10 geven aan zich nooit boos te maken op anderen. In Golf 3 duiden nog iets meer Antwerpenaars aan dat ze meestal dachten dat het goed komt. Toen ging het om 3 op 10, terwijl dit in Golf 5 nog net boven de 2 op 10 ligt. Doorheen de golven geeft iets meer dan 1 op 10 aan dat ze nooit dachten dat het goed komt.

Voor een aantal items vinden we geen verschuiving in de cijfers doorheen de golven. Vier op 10 Antwerpenaars zochten minstens vaak afleiding om met de quarantaine om te gaan. Meer dan de helft van de Antwerpenaars gaf aan nooit te eten, drinken of roken om met de situatie om te gaan. Aan de andere kant blijkt telkens ongeveer 15% minstens vaak deze dingen te doen om met de coronasituatie om te gaan. Telkens iets meer dan 3 op 10 Antwerpenaars zegt minstens vaak met familie of vrienden gepraat te hebben om met de quarantaine om te gaan. Langs de andere kant zegt ook meer dan 2 op 10 dit nooit te doen.

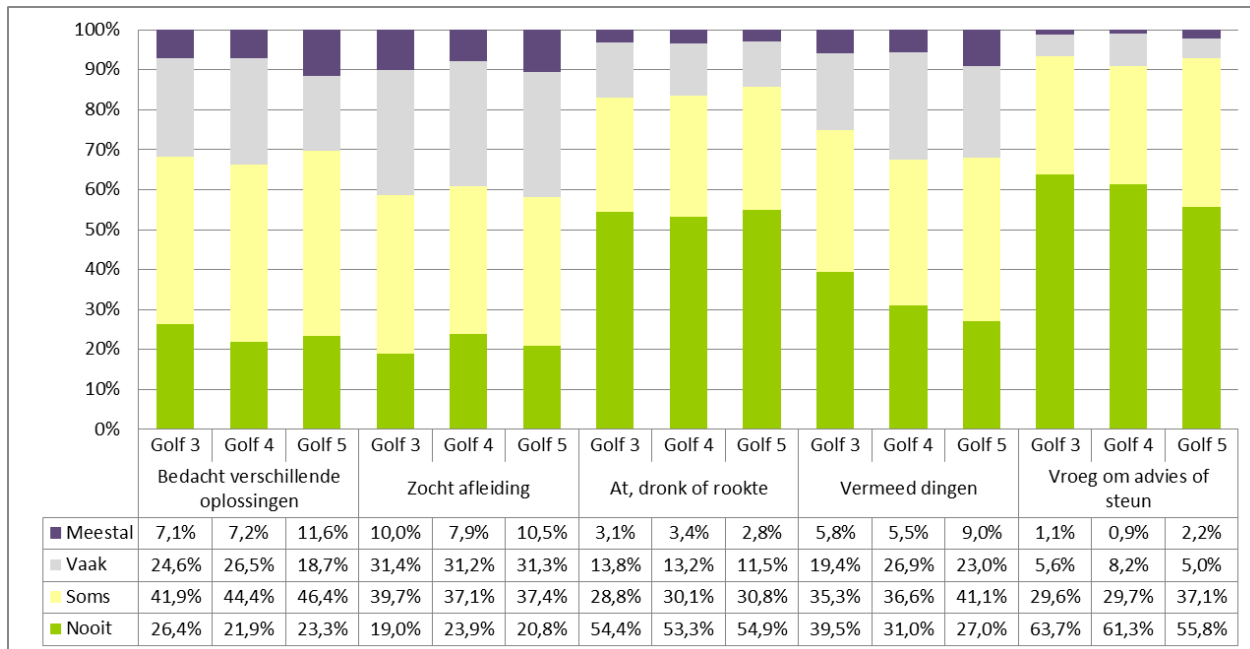
Significantietoetsen:

- Bedacht verschillende oplossingen: $\chi^2=19.436$, $df=6$, $p=.003$
- Zocht afleiding: $\chi^2=5.917$, $df=6$, $p=.433$
- At, dronk of rookte: $\chi^2=2.052$, $df=6$, $p=.915$
- Vermeed dingen: $\chi^2=30.492$, $df=6$, $p=.000$
- Vroeg om advies of steun: $\chi^2=18.827$, $df=6$, $p=.004$
- Piekerde: $\chi^2=13.906$, $df=6$, $p=.031$
- Werd boos op anderen: $\chi^2=13.005$, $df=6$, $p=.043$
- Dacht 'het komt goed': $\chi^2=13.095$, $df=6$, $p=.042$
- Praatte met vrienden of familie: $\chi^2=3.474$, $df=6$, $p=.747$

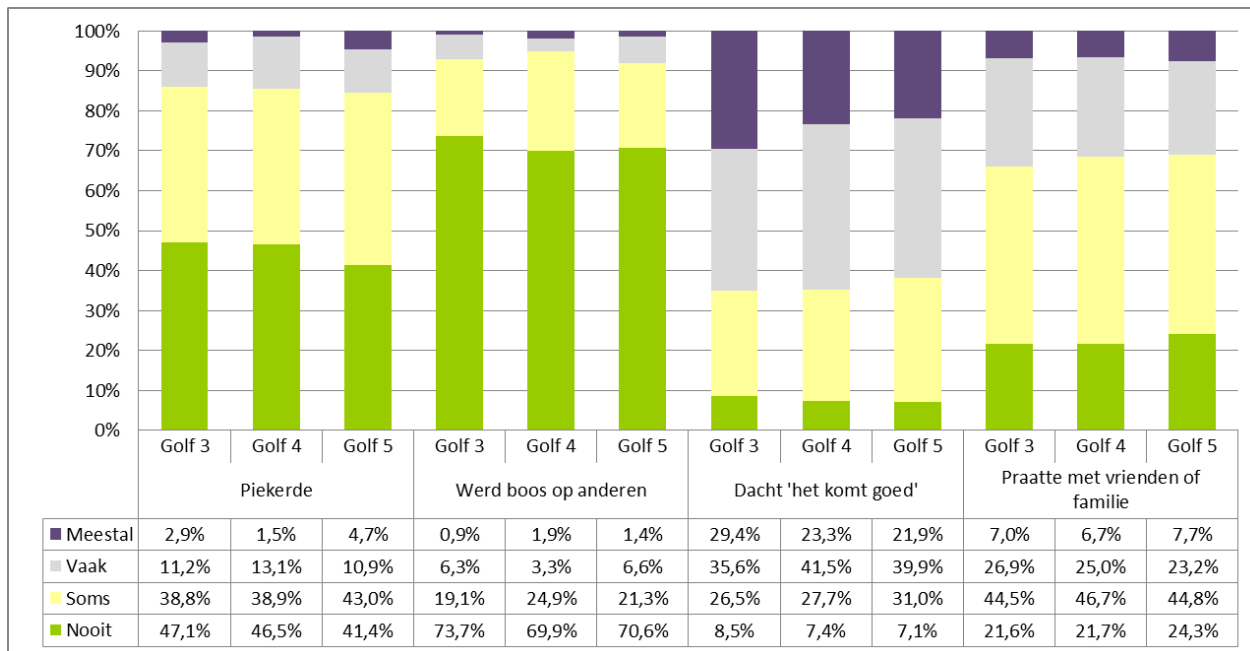

Grafiek 57 Coping

(a)

(b)

Bron: Antwerpse monitor

7.4.3.2 Leeftijd

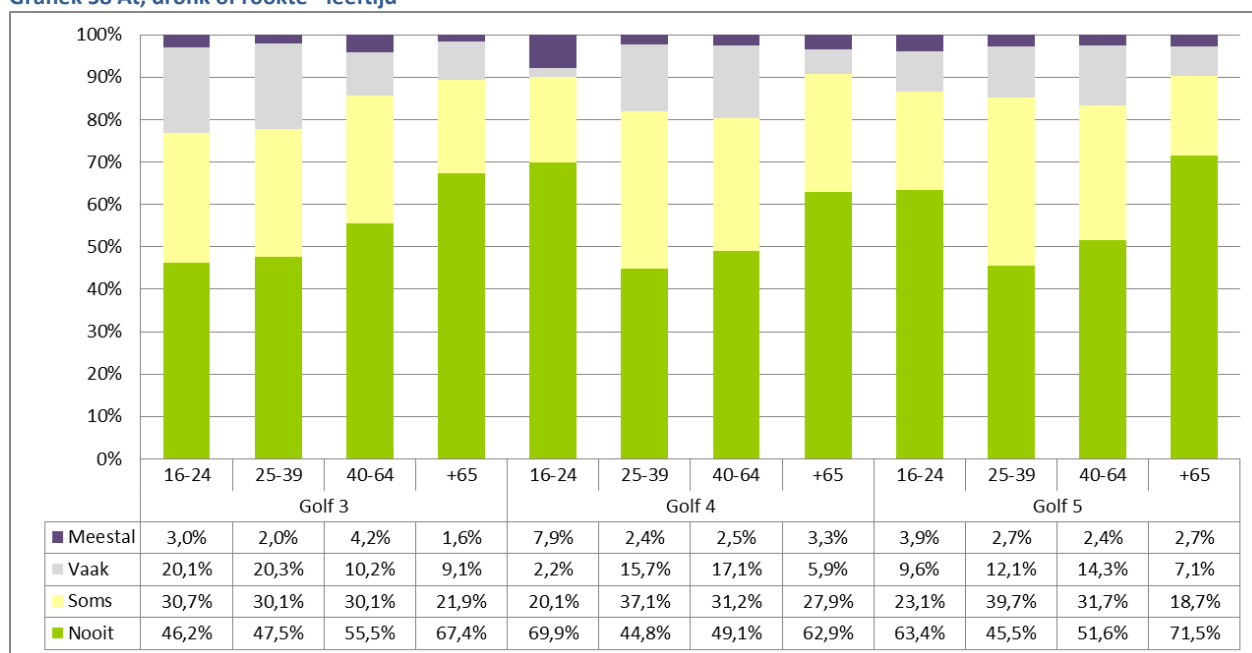
In deze paragraaf gaan we in op de items waar we doorheen de drie golven verschillen vinden in de antwoorden tussen de leeftijdsgroepen. Tussen de verschillende taalgroepen vonden we geen consistente verschillen doorheen de golven. Items waar we geen leeftijdsverschillen vonden worden niet besproken omdat daar voor alle leeftijdsgroepen het algemene verhaal uit de vorige paragraaf geldt.

Een eerste item met duidelijke verschillen naar leeftijd was dat over de mate waarin men at, dronk of rookte om met de quarantaine om te gaan (Grafiek 58). In alle golven zien we dat de oudste Antwerpenaars het vaakst aangeven dit nooit te doen. Ongeveer twee derde van hen deed dit nooit. De resultaten van de 16-24-jarigen schommelen sterk doorheen de golven en lijken niet echt heel stabiel te zijn. Als we deze groep even buiten beschouwing laten blijken de 25-39-jarige Antwerpenaars minder vaak voor de optie 'nooit' te kiezen dan hun oudere stadsgenoten.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=23.049$, $df=9$, $p=.006$
- Golf 4: $\chi^2=30.223$, $df=9$, $p=.000$
- Golf 5: $\chi^2=21.898$, $df=9$, $p=.009$

Grafiek 58 At, dronk of rookte - leeftijd

Bron: Antwerpse monitor

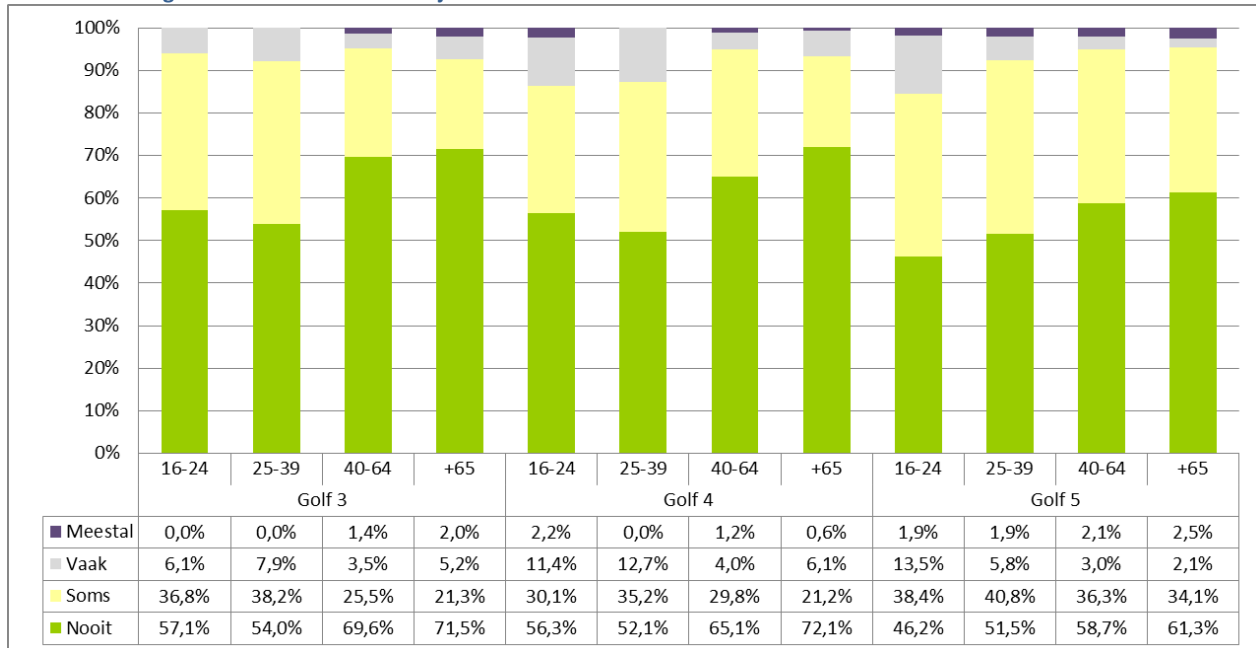
In elke golf kiezen de twee jongste leeftijdsgroepen minder vaak voor de optie nooit bij de vraag of ze om advies of steun gevraagd hebben (Grafiek 59), als is het verschil in Golf 5 (juli – midden augustus) minder uitgesproken en algemeen genomen niet langer significant. Toch zien we ook nog in die golf dat de jongste Antwerpenaars vaker voor de optie 'meestal' kozen.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=23.701$, $df=9$, $p=.005$
- Golf 4: $\chi^2=18.357$, $df=9$, $p=.031$
- Golf 5: $\chi^2=16.455$, $df=9$, $p=.058$

Grafiek 59 Vroeg om advies of steun - leeftijd

Bron: Antwerpse monitor

In elke golf zien we dat er minder gepiekerd wordt met een stijgende leeftijd (

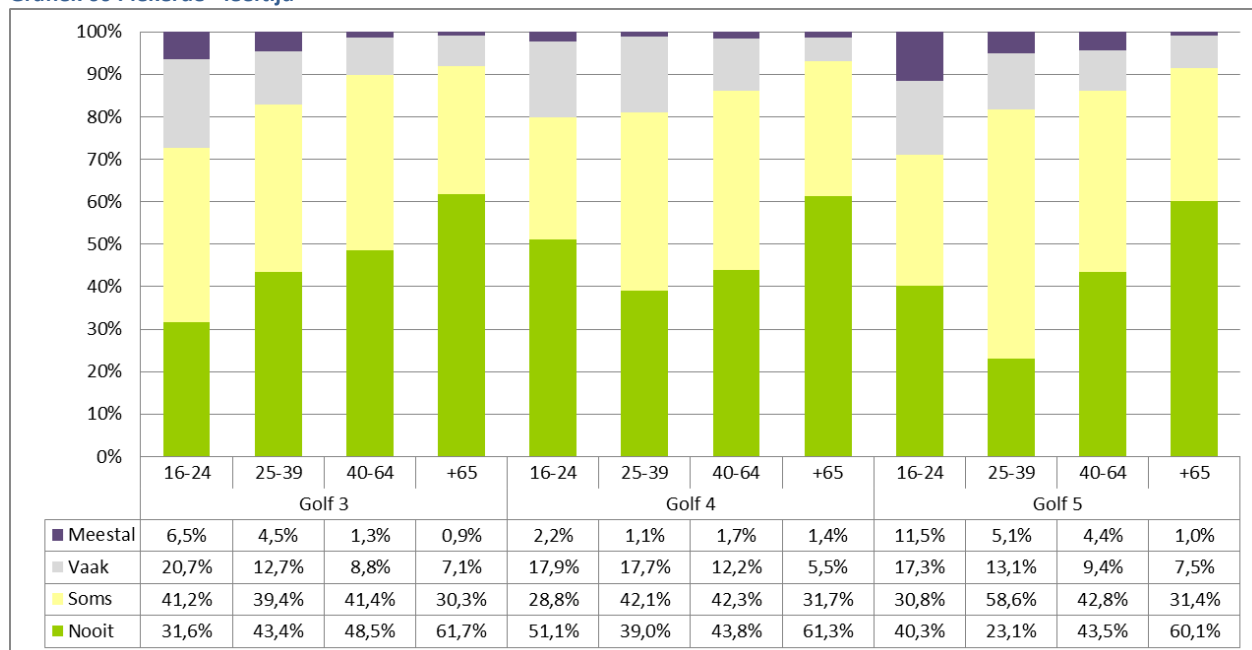
Grafiek 60). Vooral in Golf 3 (april – midden mei) zien we dit patroon zeer duidelijk. Het aandeel Antwerpenaars dat de optie ‘nooit’ kiest stijgt met de leeftijd, terwijl de keuze voor ‘vaak’ of ‘meestal’ net daalt met de leeftijd. In de andere golven is het patroon wat minder duidelijk, voornamelijk omdat de 16-24-jarigen nu ook vaker voor de optie ‘nooit’ blijken te kiezen. Net zoals bij het vorige item zijn de cijfers voor de jongste leeftijdsgroep wat minder stabiel. Toch zien we ook nog in Golf 5 (juli – midden augustus) het globale patroon opduiken en kiezen ook daar nog de jongste Antwerpenaars het vaakst voor ‘meestal’ of ‘vaak’. Bijna 3 op 10 van hen kiest hiervoor.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=33.002$, $df=9$, $p=.000$
- Golf 4: $\chi^2=17.823$, $df=9$, $p=.037$
- Golf 5: $\chi^2=46.318$, $df=9$, $p=.000$

Grafiek 60 Piekerde - leeftijd

Bron: Antwerpse monitor

Voor het item 'werd boos op anderen' vinden we in Golf 3 (april – midden mei) en Golf 4 (midden mei – juni) significante verschillen tussen de leeftijdsgroepen (

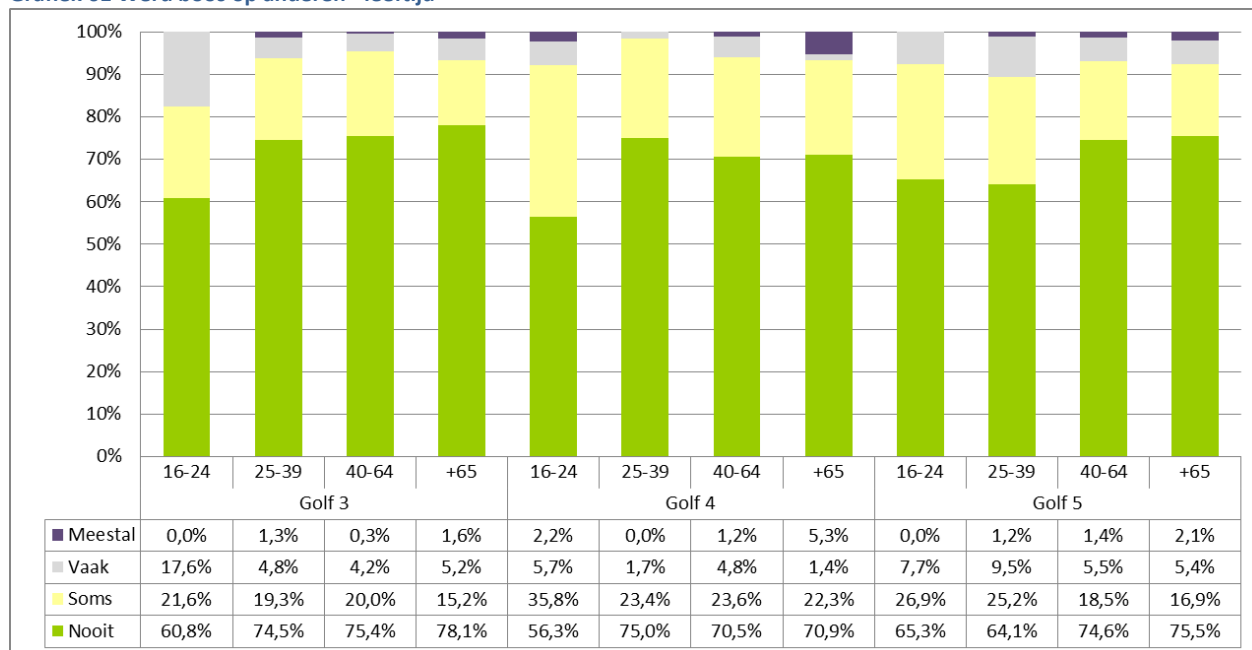
Grafiek 61). Dit is toe te schrijven aan het feit dat in die twee golven de 16-24-jarige Antwerpenaren minder voor de optie 'nooit' kiezen en vooral in Golf 3 meer de optie 'vaak' aanduiden. Tussen de drie andere leeftijdsgroepen vinden we geen verschillen. In Golf 5 (juli – midden augustus) zijn de verschillen tussen de leeftijdsgroepen over de hele lijn niet significant.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=24.433$, $df=9$, $p=.004$
- Golf 4: $\chi^2=22.418$, $df=9$, $p=.008$
- Golf 5: $\chi^2=9.386$, $df=9$, $p=.402$

Grafiek 61 Werd boos op anderen - leeftijd

Bron: Antwerpse monitor

Een volgend item vroeg hoe frequent men gedacht had dat het goed komt (

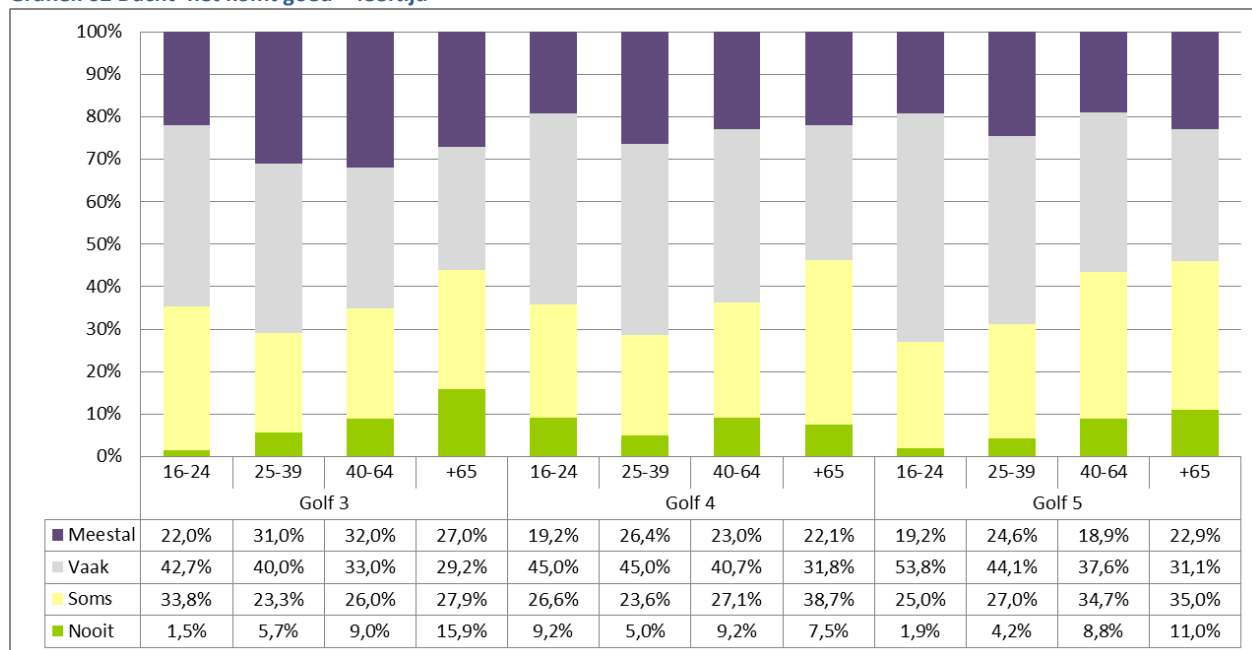
Grafiek 62). Terwijl in Golf 3 (april – midden mei) en Golf 5 (juli – midden augustus) de verschillen significant zijn, is dit niet zo in Golf 4 (midden mei – juni). In Golf 3 zien we dat de oudere Antwerpenaars vaker aangeven dat ze dit nooit gedaan hebben. In Golf 5 toont het leeftijdsverschil zich dan weer vooral doordat de jongste Antwerpenaars meer voor de optie 'vaak' kiezen, maar eigenlijk zien we ook die golf dat met een stijgende leeftijd er minder vaak gedacht wordt dat het goed komt.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=22.742$, $df=9$, $p=.007$
- Golf 4: $\chi^2=11.079$, $df=9$, $p=.270$
- Golf 5: $\chi^2=17.611$, $df=9$, $p=.040$

Grafiek 62 Dacht 'het komt goed' - leeftijd

Bron: Antwerpse monitor

Net zoals bij het vorige item zien we dat er voor praten met vrienden of familie er enkel in Golf 3 (april – midden mei) en 5 significante leeftijdsverschillen gevonden worden (

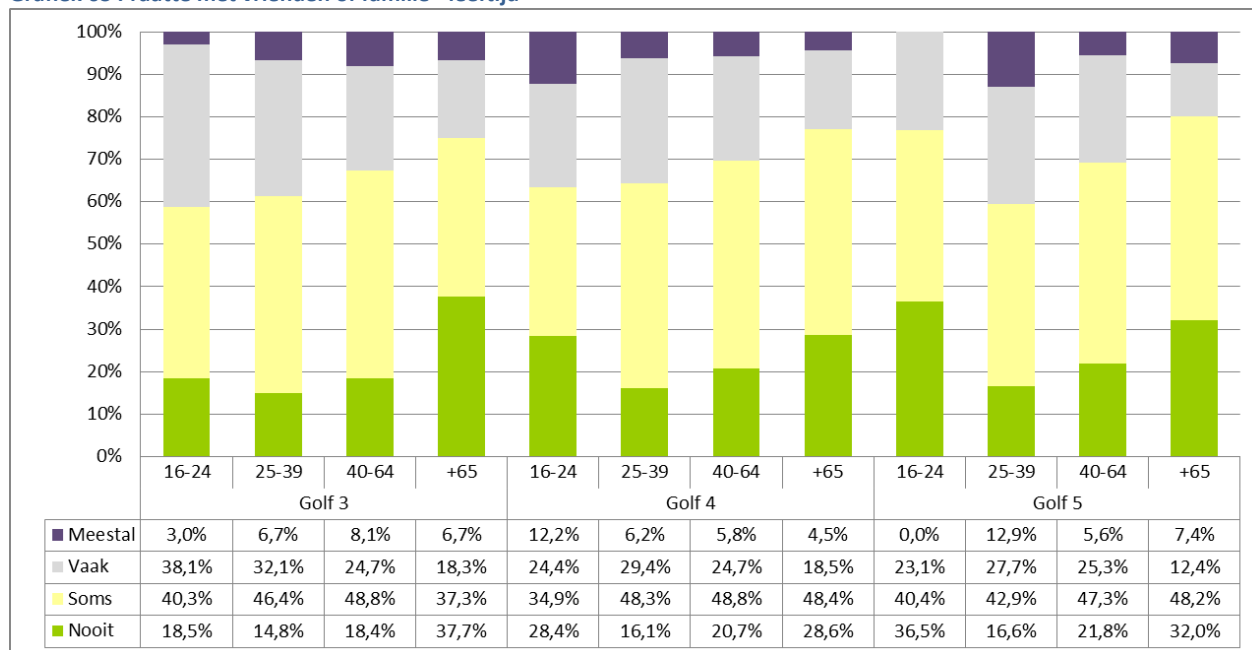
Grafiek 63). Opnieuw zijn de resultaten voor de 16-24-jarigen niet zo heel stabiel, maar voor de andere leeftijdsgroepen zien we ruwweg dat met een stijgende leeftijd er minder met vrienden of familie gepraat wordt. De 65-plussers geven het vaakst aan dat ze dit nooit doen en duiden tegelijkertijd ook minder vaak aan dat ze dit 'vaak' of 'meestal' doen. In Golf 4 (midden mei – juni) zien we wel een beetje hetzelfde patroon maar zijn de verschillen dus niet significant.

Significantietoetsen:

- Golf 3: $\chi^2=35.420$, $df=9$, $p=.000$
- Golf 4: $\chi^2=13.927$, $df=9$, $p=.125$
- Golf 5: $\chi^2=29.166$, $df=9$, $p=.001$

Grafiek 63 Praatte met vrienden of familie - leeftijd

Bron: Antwerpse monitor

7.4.4 Vrije tijd

Een aantal items met betrekking tot de vrijetijdsbesteding uit de vaste vragenset van de Antwerpse Monitor werden ook in alle golven tijdens de coronaperiode gesteld. Het ging om de items waarvan de resultaten worden weergegeven in

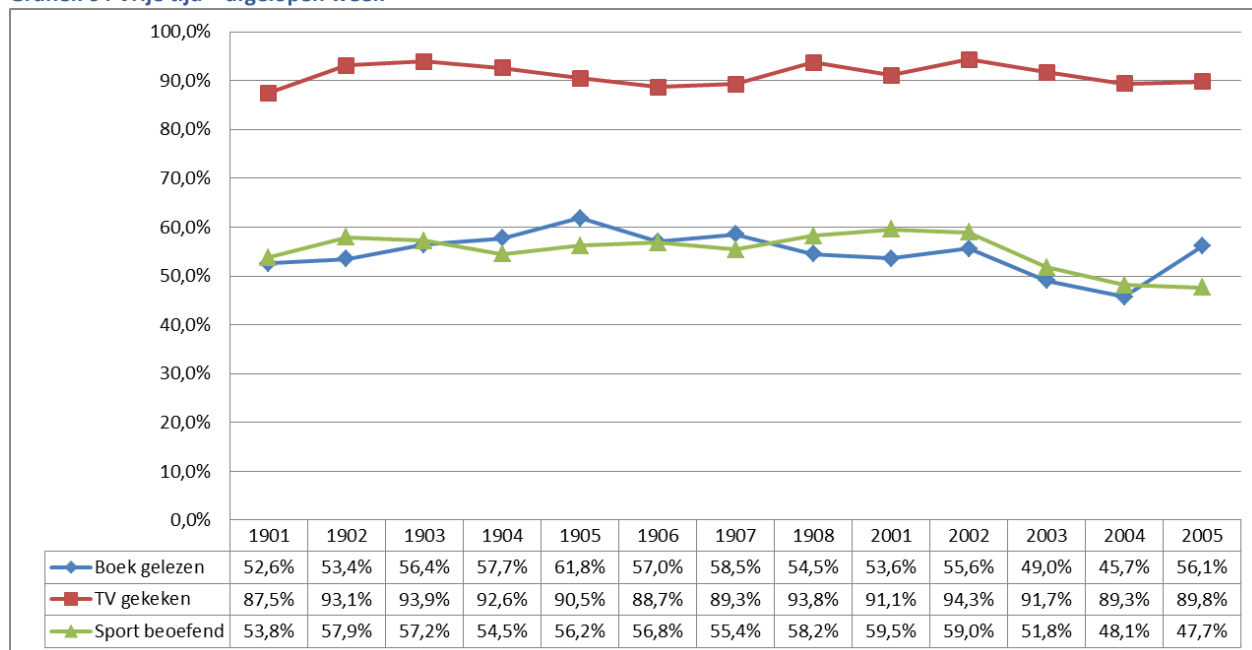

Grafiek 64. Voor deze items werd gevraagd hoe vaak men de afgelopen week deze dingen deed. Om de resultaten op een compacte manier voor te stellen, worden de cijfers weergegeven voor zij die dit minstens 1 keer deden in de afgelopen week.

In Golf 3 (april – midden mei) en 4 blijken de Antwerpenaars wat minder gelezen te hebben, maar het resultaat in Golf 5 (juli – midden augustus) zit terug op het voorgaande niveau. Het beoefenen van een sport in de voorbije week daalt ook in Golf 3, maar deze daling zet zich wel door tot en met Golf 5 waar nog 48% aangeeft minstens 1 keer in de voorbije week gesport te hebben. De cijfers voor tv kijken zijn eigenlijk doorheen alle golven stabiel gebleven.

Grafiek 64 Vrije tijd – afgelopen week

Bron: Antwerpse monitor

Daarnaast is er in de vaste vragenreeks ook een blok dat polst naar de vrijetijdsbesteding in de voorbije maand. In Golf 3 (april – midden mei) en 4 werden deze vragen niet gesteld omdat vele van deze activiteiten verboden waren in deze periodes en het daarom geen zin had de vragen te stellen. Omwille van de versoepelingen werden de vragen in Golf 5 (juli – midden augustus) wel terug gesteld. Dit sluit natuurlijk niet uit dat er toch nog opgelegde beperkingen waren die de cijfers beïnvloedden. In ieder geval biedt het ons de mogelijkheid om een beeld te vormen in welke mate bepaalde activiteiten door de Antwerpenaars terug werden opgenomen. De resultaten voor deze activiteiten presenteren we in Grafiek 65. Opnieuw nemen we verschillende antwoordcategorieën samen: de cijfers geven het percentage dat de voorbije maand minstens één keer de activiteit deed.

Voor alle activiteiten gepresenteerd in het a-luik van de grafiek zien we, niet onverwacht, een duidelijk daling ten opzichte van de cijfers voor de coronacrisis. Het grootste verschil zien we voor het bijwonen van een voorstelling. Waar de percentages voor de coronacrisis rond de 40% schommelde (met zelfs een piek tot bijna 50%) zegt in Golf 5 nog geen 10% dit de afgelopen maand te hebben gedaan. Voor het bioscoopbezoek zien we iets gelijkaardigs waar de percentages voor de crisis schommelden van 30 tot wat meer dan 40% zegt nu ongeveer 8% de voorbije maand een bioscoop te hebben bezocht. Ongeveer evenveel Antwerpenaars zeggen de voorbije maand een cultuurcentrum te hebben bezocht (7%), maar hier is het verschil iets minder groot omdat de percentages voor de crisis ook wat lager lagen, al neemt dit niet weg dat het verschil ook voor de cultuurcentra zeer groot is. Het museumbezoek heeft zich nog het meest hersteld in Golf 5. Waar het percentage Antwerpenaars dat minstens één keer de voorbije maand een museum bezocht voor de crisis opliep tot 40% of meer, zitten we in Golf 5 op zo'n 20%.

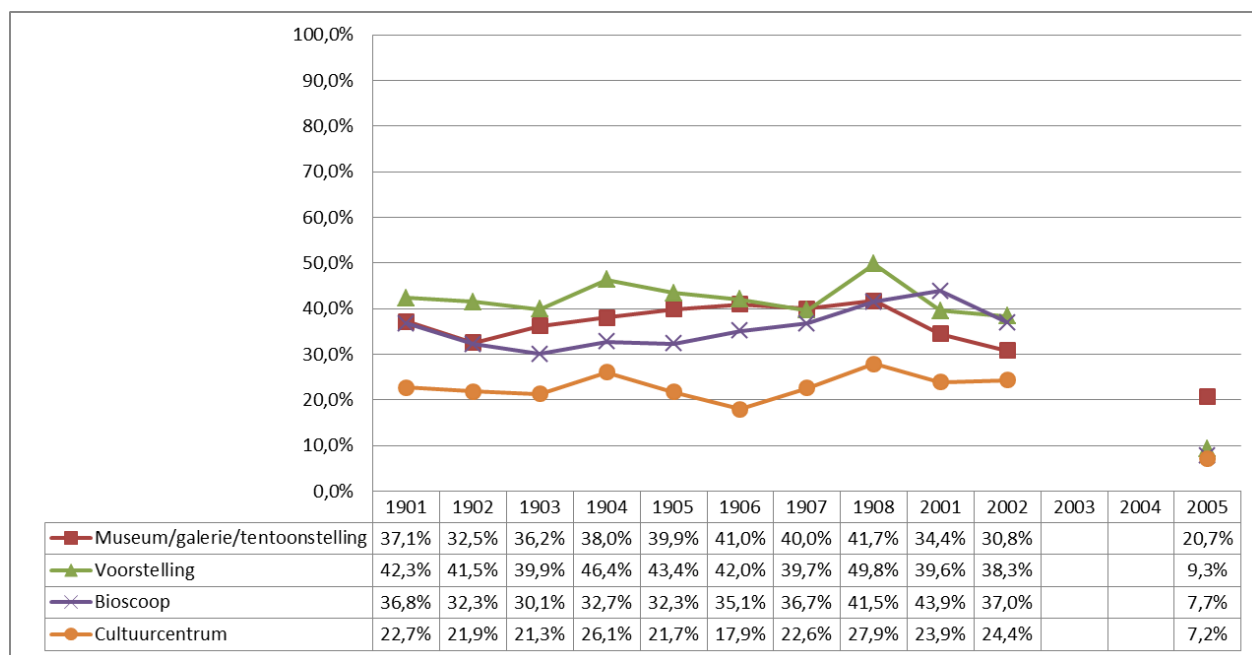
In het tweede deel van de grafiek zien we dat het restaurant- en cafébezoek zich al iets beter hersteld hebben. Voor de crisis schommelde het percentage dat aangaf dit de voorbije maand minstens één keer gedaan te hebben tussen de 80 en 90%. In Golf 5 zitten we ook terug op 80%. Let wel, dit betekent niet per se dat het totale aantal bezoeken aan een café of restaurant al terug op hetzelfde niveau zit. Dit kan niet uit deze vraag worden afgeleid. Dit geldt voor alle items uit deze vragenreeks. Voor bezoek aan een speelruimte vinden we ook terug vergelijkbare cijfers als voor de coronacrisis. Voor parkbezoek vinden we een hoger percentage. Het bibliotheekbezoek is terug wat aangetrokken,

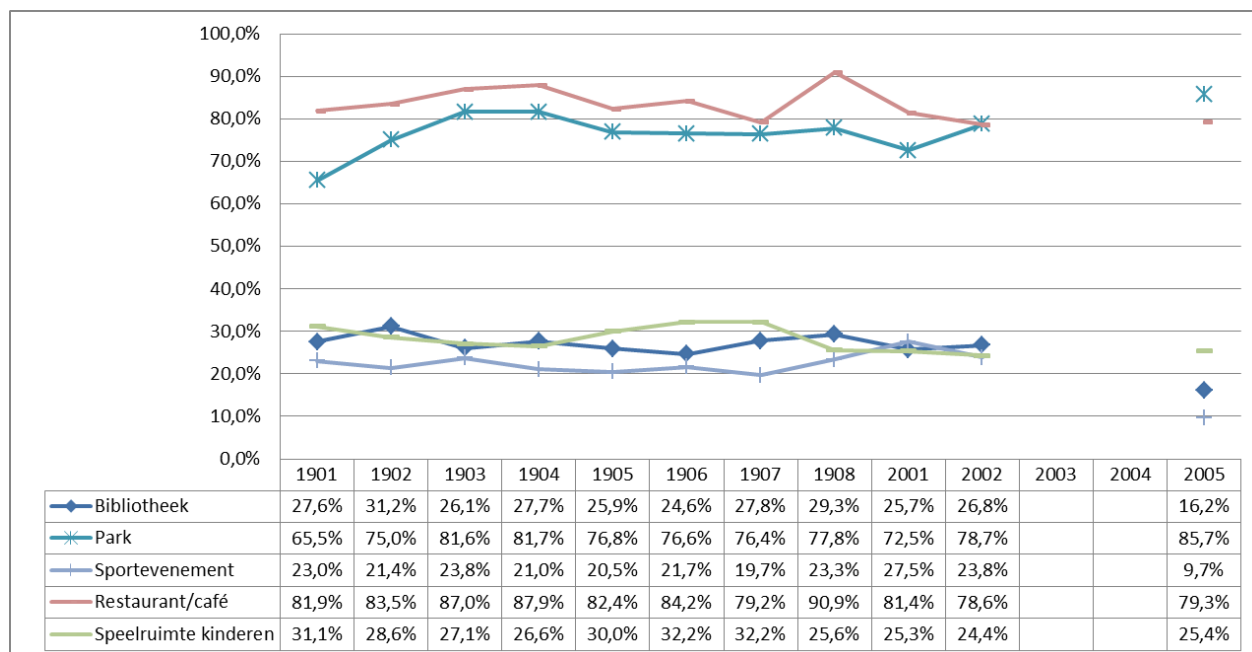
maar komt nog niet op het niveau van voor de coronacrisis. Voor de crisis schommelde het percentage tussen de 25 en 30% terwijl in Golf 5 16% aangeeft minstens één keer een bibliotheek te hebben bezocht in de afgelopen maand. Voor bezoek aan sportevenementen ligt het cijfer nog meer dan de helft lager dan voor de crisis.

Grafiek 65 Vrije tijd – afgelopen maand

(a)

(b)

Bron: Antwerpse monitor

Lijst van tabellen

Tabel 1 Looptijd en respons golven Antwerpse Monitor	4
--	---

Lijst van figuren

Grafiek 1 Persoonlijk contact en contact via telefoon of videocall – Golf 3	6
Grafiek 2 Meer of minder contact (persoonlijk of telefoon/videocall), inclusief ‘niet van toepassing/doe ik nooit’ – Golf 4 en 5	10
Grafiek 3 Meer of minder contact (persoonlijk of telefoon/videocall) – Golf 4 en 5	11
Grafiek 4 Intentie contact na versoepelingen, inclusief ‘niet van toepassing/doe ik nooit’ – Golf 4 en 5	12
Grafiek 5 Intentie contact na versoepelingen– Golf 4 en 5	13
Grafiek 6 Algemeen gelukgevoel – evolutie	14
Grafiek 7 CES-D – gelukkig	15
Grafiek 8 CES-D – van het leven genoten	16
Grafiek 9 CES-D – slecht geslapen	16
Grafiek 10 CES-D – niet op gang komen	17
Grafiek 11 CES-D – droevig	18
Grafiek 12 CES-D – eenzaam	18
Grafiek 13 CES-D – alles met moeite	19
Grafiek 14 CES-D – gestresseerd	20
Grafiek 15 CES-D – gedeprimeerd	20
Grafiek 16 CES-D – gedeprimeerd, evolutie golven AMON	21
Grafiek 17 Verdeling leeftijd AMON – ongewogen (a) en gewogen (b)	22
Grafiek 18 CES-D Op gang komen - leeftijd	23
Grafiek 19 CES-D Voelde je je eenzaam - leeftijd	26
Grafiek 20 CES-D Alles met moeite - leeftijd	27
Grafiek 21 CES-D Gestresseerd - leeftijd	30
Grafiek 22 CES-D Gedeprimeerd - leeftijd	31
Grafiek 23 Zorgen voor mezelf	33
Grafiek 24 Zorgen voor vrienden en familie	34
Grafiek 25 Zorgen voor samenleving	36
Grafiek 26 Zorgen voor mezelf - leeftijd	38
Grafiek 27 Zorgen voor vrienden en familie - leeftijd	40
Grafiek 28 Zorgen voor samenleving - leeftijd	42
Grafiek 29 Verdeling thuistaal AMON – ongewogen (a) en gewogen (b)	43
Grafiek 30 Zorgen voor mezelf - thuistaal	44
Grafiek 31 Zorgen voor vrienden en familie - thuistaal	46
Grafiek 32 Zorgen voor samenleving - thuistaal	47
Grafiek 33 Sector van tewerkstelling	49
Grafiek 34 Zorgen – sector van tewerkstelling	51
Grafiek 35 Verandering in welbevinden	52
Grafiek 36 Verandering in welbevinden: bang zijn - leeftijd	53
Grafiek 37 Verandering in welbevinden: eenzaam voelen - leeftijd	54
Grafiek 38 Verandering in welbevinden: stress hebben - leeftijd	56
Grafiek 39 Verandering in welbevinden: slecht slapen - leeftijd	58
Grafiek 40 Verandering in welbevinden: depressief voelen - leeftijd	60
Grafiek 41 Verandering in welbevinden: me eenzaam voelen - thuistaal	62
Grafiek 42 Verandering in welbevinden: me depressief voelen - thuistaal	62
Grafiek 43 Verandering in welbevinden - sector	63
Grafiek 44 Psychologische hulp gezocht	64
Grafiek 45 Psychologische hulp gezocht - sector	66
Grafiek 46 Hoe moeilijk waren veranderingen?	68

Grafiek 47 Hoe moeilijk waren veranderingen? - thuistaal	70
Grafiek 48 Hoe moeilijk waren veranderingen? - sector	72
Grafiek 49 Aanpassing gedrag	74
Grafiek 50 Aanpassing gedrag – thuistaal, deel 1	78
Grafiek 51 Aanpassing gedrag – thuistaal, deel 2	79
Grafiek 52 Aanpassing gewoontes	80
Grafiek 53 Intentie toekomstig gedrag – deel 1	81
Grafiek 54 Intentie toekomstig gedrag – deel 2	82
Grafiek 55 Intentie toekomstig gedrag – deel 3	83
Grafiek 56 Intentie toekomstig gedrag – deel 4	86
Grafiek 57 Coping	88
Grafiek 58 At, dronk of rookte - leeftijd	89
Grafiek 59 Vroeg om advies of steun - leeftijd	90
Grafiek 60 Piekerde - leeftijd	92
Grafiek 61 Werd boos op anderen - leeftijd	94
Grafiek 62 Dacht 'het komt goed' - leeftijd	96
Grafiek 63 Praatte met vrienden of familie - leeftijd	98
Grafiek 64 Vrije tijd – afgelopen week	100
Grafiek 65 Vrije tijd – afgelopen maand	101

Lijst van grafieken

Geen gegevens voor lijst met afbeeldingen gevonden.